

Lató

2022. november
XXXIII. évfolyam
11. szám

A ROMÁNIAI ÍRÓK SZÖVETSÉGE
ÉS A MAROS MEGYEI TANÁCS
SZÉPIRODALMI FOLYÓIRATA

Főszerkesztők:

MARKÓ BÉLA

(1989. december – 2005.)

GÁLFALVI GYÖRGY

(2005. december – 2007.)

KOVÁCS ANDRÁS FERENC

(2008. január – 2019. május)

Főszerkesztő:

Szerkesztők:

VIDA GÁBOR

CODĂU ANNAMÁRIA

DEMÉNY PÉTER

KOVÁCS ANDRÁS FERENC

LÁNG ZSOLT

SZABÓ RÓBERT CSABA

MOLNÁR ROZÁLIA

SZÓCS KATALIN

Tördelőszerkesztő:

Korrektor:

Tipográfia:

BIRTALAN KÖLÖK ZSOLT

IRSAI ZSOLT

TARTALOM

- G. ISTVÁN LÁSZLÓ:
Hentesné; Amerika, 1492; Óvó hely; Köldök (Versek) ■ 5
- TÓFALVI ZSELYKE:
Őszi bogycók (Novella) ■ 9
- KÜRTI LÁSZLÓ:
ahogy az életismeret; gyász (Versek) ■ 13
- TOMAJI ATTILA:
Üszök; Idegen; Levél (Versek) ■ 15
- ÁDÁM SZILAMÉR:
Ami a testé (Novella) ■ 18
- HALMAI TAMÁS:
Stílusjátékok (Versek) ■ 22
- KIRÁLY KINGA JÚLIA:
Méhemnek gyümölcse (Regényrészlet) ■ 27
- KIM SHUCK:
(A költöket a szívükön...); (Döglött dongó ...)
(Versek; Gyukics Gábor fordításai) ■ 54
- GYUKICS GÁBOR:
(Két versutánczat): Ellenpontozott pormacska; vírus-elkerülés ■ 56
- ZSIDÓ FERENC:
Anti (Regényrészlet) ■ 58
- SIMONFY JÓZSEF:
Nincs híd; Mennybéli derű (Szonettek) ■ 63
- SZTASKÓ RICHARD:
Függelék (Karcolat) ■ 65
- ENDREY-NAGY ÁGOSTON:
Csúcsragadozó; Five Nights at Freddy's; Kaiju (Versek) ■ 69
- CSEH KATALIN:
Táskák; Köszönöm, drága; Visszaút; Lecke (Versek) ■ 72

SZERÉNYI TAMÁS:

Kezdőrúgás; Kulturkampf (Rövidprózák) ■ 76

BODA EDIT:

Hangatlasz (Versek) ■ 82

FÓRUM

FERENCZI SZILÁRD:

Zsigeri merülés a múltba ■ 91

SÉTATÉR

IMRE ESZTER:

Gránátalmát terem az ég ■ 97

TÉKA

ANTAL ORSOLYA:

„ép testben a lélek/ diribdarabban...” (Cseh Katalin:
Ködbálák) ■ 102

TALÁLT VERS

KÁLNOKY LÁSZLÓ:

Méreggyűűük ■ 109

NÉVJEGY

KIRÁLY KINGA JÚLIA ■ 111

WWW.LATO.RO

archívum / szerzők / hírek / Látó Színpad – képek / linkek /
szemle / Látó-repertórium

HENTESNÉL

Álmomban egy hentesnél jártam. Üvegfaltól üvegfalig vergődő üres halszemek mérték az időt, zsírtól és savanyú uborkalétől átázott piros kezek dobáltak férfias hirtelenséggel nagy tömb húsokat, erőteljes bárdütések szaggatták az élelem szeleteit. Mindent megült a hússzag. Áthatóan csípős, paprikás illata lett a nyakamon, csuklómon megszáradt parfümömnek, más álmaimból átsugárzott, hogy vannak helyek, ahol ölnek, vannak helyek, ahol a halott testek feldolgozása valami taglalhatatlan taglalás-retorikától megfosztott menetében artikulálja a nyersebb tudást, a minden testek útja jelöletlen fázisait. Ahol enni, üríteni és átörökíteni valami banális egyszerűsítésben, szemem előtt lesz blaszfémia. Mi kéne? Én most csak húson élek. A macskák étrendjét eszem lágyító tejtermékek nélkül, adjon velőt, májat és belsőséget és húst, húst, szalonnát rengeteget. A fogait mutatta, hogy az őrlés közös szenvedélyünk, az élelem szagatása erő és egészség. Miért émelgyetem mégis? Ha egyszer meggyógyított a barbár anyagcsere? Elővett egy zsírlapot, nézze, ez a felsál vagy ez a marhalábszár milyen ígéretes. És én öklendező, de öklendezést elfojtó ragadozó-szenvedéllyel ragadtam meg a zsákmányt. Pedig elengedném az ételt, átfolyatnám ozmotikus légysággal magamon az éltető anyagot. Ehelyett marad egészségemhez a ragaszkodás.

AMERIKA, 1492

Gibraltárban nem lehet Isten. Mert Isten nem nézhet a semmire. A Calpe és Abila sziklája között, Heraklész kapuján át megnyíló madárút nem a szárnyak előtt nyílik. Ami elképzelhetetlen, a sors láza sokakat csábít, de hagyni magunkat sodródni rajta, több mint életveszély. A két szikla peremén csak egyetlen sirály csapong oda-vissza, fehér szárnya fel-feltűnik, liliputi repülőgép csapzott tollú sziluettje, apró cseppekben gyöngyözik róla a sós víz. Isten nem nézhet a semmire. A sziklán túl a naplemente nem megszokott keretekben zajlik – végleges benne, ami ideiglenes, hiába ismétlődik naponként, nem számít a narancsnak, vörösnek szürkébe hajló árnya, Paradicsom kapujánál strázsáló kerub hajtja vissza a bűnbeesettek próbálkozását, és ez alól Isten sem kivétel. Isten nem nézhet a semmire. És már készülődik, mikor visszajut Kolumbusz, készülődik a józanság mámore, a belakhatatlant belakó, időt térre cserélő fekete fantomfájdalom, a titoktalanná tett álom: Amerika.

ÓVÓ HELY

Ha esténként a fehér lepedőt kifeszíted az ágyra, a gyűrődéseket egyenként simítod le, mintha a vízfelszín söpörné a szél, és tükörsima felület helyett a sodorvonalak egy folyton változó

rajzot engednének a fuvallat előtt,
hátha tükörnek látja, kiélesedni, és
a szél most az egyszer megpillantaná
magát a tükörben, de amit lát, rögtön
elfelejti, amit lát, rögtön zárt emlékként
látja, amihez nem fér hozzá, csak áramlatában
imádkozik a sodorra szoruló hiányban, és
az ima nem felfelé tör, akihez tartozik, nem
lefelé száll a mélységek rendje szerint, nem
is körbe-körbe ér, kígyóformán saját
kezdő lélegzete felé, hanem bebábozódik,
és átok helyett meghatározhatatlan lesz
az átalakulásban, ha esténként a fehér
lepedőt kifeszítéd az ágyra, nem magaddal
beszélgetsz, nem Istennel, nem Isten
hiányát kéred számon, és nem kerít
körbe semmi démoni, nincs a feszítésnek
tétje, nincs a vízszintes kendőn semmi
arclenyomat, ami bevégeztetné a
mozdulatodat, ha esténként a lepedőt
kifeszítéd az ágyra, nem készítéd egy
halottnak a helyét, de egyszer csak
elalszol.

KÖLDÖK

Nem volt a kérdésére válasz. A köldöke
helyén a tükörsima tófelületre, amiben
nem tükröződik csak az égsáv helyett
odatolakodó figyelem fantomárnya.
Megcsúszott
rajta a tenyér. Mintha elsimíthatná
a megrezzent semmittevés üres reflexeit,
a fejjem nem atlaszként, inkább egy
túlságosan meghajolt faág szégyentelenségével
tartotta fejét, ahogy figyelte. Nem volt

a mozdulatban semmi kutató vonás, egészen magzati ívben hajolt a korong helyén feltáruító üresség káprázatára. Nem táplálta semmi – mégis megfeszült az összes ligatúra. Nem Atroposz vágta, lökte ki élni, lökte oda tükörtelen szembenézésre – mégis Athéné pajzsa lett, ami védelem helyett egy örök váddal szembesíti. Gorgóő lett a megtalált és rögtön efelejtett eredet.

ŐSZI BOGYÓK

Ritka szép, meleg ős van – ezek voltak apám utolsó szavai, amelyeket a szülői házában tett látogatásakor mondott. Szerette azt az összekötő utat, amely a faluból a városba vezetett, valamilyen dombnak hívták, apám legyintett, nem lényeges, mi a neve, nézd, milyen sokszínűek a fák. Az összekötő út vezetett a szülőházához, ahol már a molylepkéken és az egereken kívül nem lakott senki.

Valamikor szerettem azt a házat, kicsi volt ugyan, de ház: volt egy szoba, konyha, benne kályha. A dolgunkat hátul, az udvaron végeztük, két deszka volt erre: egyiken ültünk, a másikba kapaszkodtunk. A gödör mély volt, ahányszor nagydolgot csináltunk, fűrészporról befedtük.

Télen nem szerettem ott, mert nekem semmi se ment könnyen, és hát kint a kertben hideg volt. Apám szerint én az anyámra ütök, ne mind rágd a körmöd, rá is csapott. Továbbra is rágtam a körmöm, de nem előtte. Megtanultam úgy élni, mintha nem is léteznék, nem volnék jelen. Mivel mezít-láb mászkáltam, lépteimet csak a hangyák hallották, és hogy jöttömről ne árulkodjanak, eltapostam őket. Szerettem hangyákat taposni. A szúnyogok nem csíptek, azt mondta Gábor bá, cigány vagyok, mert a cigányokat nem csípi a szúnyogok. Apámnak aztán elmondtam, mit mondott Gábor bá, ő meg felpofozott. Szeretetből, nyilván, hogy máskor ne álljak szóba vele. Apámnak többé nem mondtam el semmit. Se azt, amit gondoltam, például anyámról, akinek nem volt más választása, mint az, hogy az örök vadászmezőket keresse fel.

Apám lánya vagyok, ennyit tudok. Anyám korán meghalt, magával akart vinni engem is, de ezt a szomszéd faluban híresztelték, így bizonytalan vagyok, elhiggyem-e. De hajlamos vagyok elhinni, és arra gondolok, ha nekem gyerekeim lenne, nagyon nyomós ok kellene, hogy elhagyjam őt.

Hej, tulipán, tulipán, / azt mondta az én anyám, / ide jöttem világra, / remélem, nem hiába. Nekem ezt énekelte anyám csodaszép és hosszú, kék ruhában, rezgettette szürke szemeit. Húsbavágó tekintete volt, apám szerint a szeme színét örökölttem, reméli, a lelkét nem. Pedig azt hiszem, a lélek számít, ezt szoktam mondani én is a többieknek, mármint a két barátnőmnek, akikkel megosztok mindent: az egyik süket, a másik vak.

Hiszek egy Istenben, az élet teremtőjében, gondviselő atyánkban – minden este a paplan alatt elmorzsolom ezt, és a miatyánkot. Anyám úgy ment el, hogy előtte felolvasta a teljes *Árvácskát*, mind a hét zsoltárt. Tüszös mandulagyulladásom volt, de végighallgattam. Nem tudtam enni, csak arra koncentráltam, hogy mi lesz Csörével, Pöszével.

A szomszédban felbukkant egy kisfiú, a szomszéd apuka első házasságából született unoka. Jancsikának hívták. Jancsikát négyévesen az anyukája meg akarta ölni. Tavaly ősszel, pont egy éve elvitte kirándulni, nézegették a sokféle növényt, bogyókat, aztán megálltak a tiszafánál, amelynek a termése piros, élénkpiros bogyó. Jancsika egy marékkal szedett, és mind megette. Aztán elkezdett támolyogni, elájult, nehezen lélegzett. Az anyukája megijedt, hívta a mentőket. Jancsikának szerencséje volt, a mentők gyorsan kiértek, s azonnal kimosták a gyomrát. Az anyukája közben megpróbálta a halálba küldeni, de nem sikerült neki, nem volt elég éles a kés. A kórházban, ahova szállították, állítólag Jancsika apukájának nevét kiáltotta, németül: Bitte, Johannes, komm zurück! Ezen mindenki mosolygott, majd egy adag gyógyszert adtak be neki. Jancsika fekete szemű kisfiú, azt kéri, játsszak vele. Én pedig Csibére, Pöszére gondolok, aki rosszabb sorban él, mint az állatok, kiszolgáltatottsága egyre súlyosabb gonoszságra ingerli a nevelőszüleit.

Két kövel játszunk: én és Jancsika.

Jancsika horgászik: a kövekkel fejbe kólintja a halakat. Ezt énekli:

A csermely halkán zúgott, hol útja völgyre nyílt,
És mélyén pisztráng úszott, úgy surrant, mint a nyíl.
Oly tisztán, szépen látszott, én csendben ültem ott,
A vízben vígan játszott, és messze csillogott,
A vízben vígan játszott, és messze csillogott.

Apámnak rimánkodom, hogy Jancsikát mentse meg, ne kerüljön nevelőszülőkhöz. Írt is levelet a gyámügynek, a gyámügy meglátogat, kedélyesen elbeszélgetünk. Jancsika nagyapja megjegyzést tesz, szerinte a Toyota Yaris nem jó választás, Kenyában utálják. Jancsika marad, mindenki boldog. Átjön hozzánk játszani, és elkezd énekelni: Hm!

Rút álnok lesben állva, egy férfi nézte őt.

Nagy horgászbottal várta a hal, hogy arra jó.
A tiszta vízből véltem, itt nem lesz semmi baj,
Így meg nem fogja véle, hisz látja jól a hal.
Így meg nem fogja véle, hisz látja jól a hal.

Jaj, jaj, valamint még egyszer, jaj,
Jaj, miért, hogy mindig jól jár,
És célhoz ér, aki csal.

A szomszéd tájékoztat, mi nem értjük. Először érzem azt, hogy igazából nekem jó. Pedig múlt héten Călin letepert, és hozzámnyomta a farkát. Ellenálltam, mert én erős vagyok, és mert apám anyámra hivatkozva azt mondta, az embernek minden helyzetben legyen tartása. Aztán Călin odahívta két haverját, miközben teljes erővel lenyomott a földre. Tudtam, mi történik, imádkozni kezdtem. Néztam a csillagos eget. Tiszta volt, sehol egy felhő, csak a csillagok. Eszembe jutott, hogy azt olvastam, Floridában ez a hurrikán előjele. Olyan tiszta, rezdületlen az ég. Sehol egy madár. És félóra múlva mindent elsöpör a hurrikán.

Miközben Călin haverja, Tudor, hátulról dönget, a hurrikánra gondolok. Ha jön, mindent visz. De nálunk, a faluban nincs hurrikán. Se óceán. Nálunk csak férfiak vannak.

Jancsika gyomrát kimossák, túléli az őszi bogyoévést. Az anyukáját az 126 éves Igazságügyi Megfigyelő és Elmeógyógyító Intézetbe viszik, leszedálják. Nem tudom sajnálni. Félek, hogy nem lesznek érzelmeim. Jancsikára gondolok, hát akkor mégiscsak vannak. A nagyszüleihez kerül, családba. Kicsit irigylem is, de hát azok vagyunk, amik vagyunk. Otthon ugyanaz, apám szereti mártírnak látni és láttatni magát, egyre csak azt mondja, ezt miattad, érted teszem, fiam. Én érzem és felmérem ennek súlyát, de jobb lenne mégis, ha anyám élne, és mindazt, hogy Călin és a két barátja akaratom ellenére belém hatolt, nem egyedül kellene lezongoráznom. De apámnak egy szót se, szerinte kulcsoljam össze a kezem, hogy nem a Jancsika sorsára jutottam.

Jancsika az egyedüli egészséges gyerek nagyapja gyerekei közül. Fura, hogy a sors milyen. Kibabrált velünk. Őt az anyja bogyókkal kábította, az apja elhagyta. Csak foglalkozni kellene vele. Milyen éneket tudsz, Jancsika? Amit nagyanyó énekelt: Szeretném a homokórát megállítani, / szeretném az emlékeim elfelejteni, / de a homokóra csak pereg, pereg...

Két hét múlva Jancsika eltűnik a házból, lemondtak róla. Apám tájékoztat, irigylem is Jancsikát, hogy így kiállt mellette. Nem tudták elviselni, külön, szólt a verdikt.

Le vagyunk sújtva, apám berzenkedik, de két pohár vörösbor után legyinteni kezd.

Annyira utálok ezt a fajta lemondást.

Naplót írok. Imát Jancsikáért, hogy ne kerüljön nevelőszülőkhöz.

Ne járjon úgy, mint az *Árvácskában* Csibe.

Apám szerint minden elmúlik. Minden.

Ha menstruálok, ömlik belőlem. Gondolom, ez a gondviselés. Vézerek, ha már nem tudtam védekezni. Nem elég a vatta, amit odarakok. Átüt, félek, hogy istentiszteletkor meglátszik.

Jancsika intézetbe kerül. Kéthavonta egyszer meglátogatható.

Ősz van, sokat esik. Most zöldell, virágozik minden, amit elmulasztott a nyár.

Kürti László

AHOGY AZ ÉLETISMERET

ahogy a neveletlenek nevelhetetlenné válnak,
ahogy a tiszteletlenek öngyűlölökké.
ahogy semmit sem jelent a kés a vajban,
ahogy az örök éhség tesz végleg száműzötté.

ahogy az iskolák terhéhez nincsen több türelmed,
ahogy az évek adják cserébe a leckét.
ahogy havonta rezsiddel folyton pofán vernek,
ahogy a sárga csekkeket, dűnnyögöd a refrént.

ahogy a tuti helyett mára csak közbeugatsz,
ahogy megvetéssel vágynak rád, akik, ha szerettek.
ahogy a túl sokról kiderül, mindig kevés volt,
és amit erénynek hittél... mások megnevetnek.

ahogy belekezdesz újra, pedig kinyír, biztos lehetsz,
ahogy az életismeret aztán mégiscsak fontosabb.
ahogy túl sokat ittál, de jobb híján te vezetsz,
ahogy végül bekopogsz, de nincs, ki visszafogad.

GYÁSZ

csak krónikussá ne tedd a gyászodat,
lásd tisztán, kávédban a mérget,
zacban, hogy feléled mindazt, ami
éltetne rajtad kívül is másokat.

csak elfelejteni végre a függővé
tevő változásokat. bántalmazó
ragaszkodást, faképnél hagyott
régí álmot. most összeráz az is,

amire odabíztad volna a halálod.
tegyél bármi jót, kegyetlen
maradsz, nyers, gonosz behemót

előtte. maradj ma még a gyászod,
kavard fel, csak akkor köpd ki,
amikor már végleg elutálsz!

ÜSZÖK

Mondjuk, épp tavasz van. Átvág a fák között, kijut a lesüppedt rétre, felnéz a langyos ég bölcsőjére, ott ragyogó keretben saját súlya alatt görnyed a fény, itt pihen a víz s az árnyék, s messzebb, más világok tág terében, tenger tejfehér haja nő hosszan a partra.

Üldögél, izma, tüdeje megtelik ágak, szirmok bátor, önfeledt életével, de miért, hogy valami vergődik mégis, mint kifordult gyökér a sok kék, zöld közt, s csak jégbe karcolt kép, ami volt, s már olvad is. Alkony ringat eget, felhőt, ringatja a szerelem lassú szárnyát, de ő csak annyit ért, hogy madártoll, oldalára dőlt vad, lombok, földszag, harmattal csutakolt fenyő, már csak azt, hogy víz loccsanása, egy korty, megihatja (hosszú évek szomját oltja), de a szél testét, szem kiapadt forrását, a fakéregbe gyúrt éveket, tört kő nyöszörgését, meg nem született gyerek hangját már nem. Eszébe jut pár pillanat, mit nem koszolt kudarc, se a halál végső fölényéről recitálók sokasága, s hallja a bölcsőből szivárgó édes hangot, valaki fáradt hangját, egyre mondja, hogyan kellett volna élnie, de a magvacska, mi lombbá nőtt benne, csak a testét tölti el, nem lesz újra növényből a szíve, tűzből kivett üszök marad, lassan elégő napdarab –

IDEGEN

Ablakaim az utcára néznek, hallom
az ismeretlen lépteket, van, hogy a ház
előtt megállnak. Felismerek egy szürke
szempárt, nézi az örökkévalóság bunkerét,
ahol élek, örökzöldek kibomló lombját,
nem lép a fakadó füre, hallgatja a zenét,
mi körül folyja a házat, beles az ablakon,
elmereng a sötét szoba nyugalma, nézi
a kormos kályhát, a mennyezet gerendáit,
festmények, könyvek sorát, s megérinti
a házfalon futó vadszőlő csupasz indáit.

Nem lát meg az üvegen túli fénytörésben,
mégis mintha találkoznánk, hisz együtt
nőttünk létből létbe lépve, s szólt is
hozzám nappali álmokban, mint fenn,
úgy lenn, mondta. Bár fent van a minta,
de lent, mint a légyapírra tapadt lények
fájdalma, csak a keserves hullámvágás
a sose szűnő huzatban. Nem mozdulok,
nehogy elriasszam, talán belép szobámba
is egyszer, megáll az ablak mögött, átölel,
s eldúdolja más egek s a feledés édes dalát –

LEVÉL

Mikor ezeket a sorokat olvasod, már máshol vagyunk,
a természet s az idő új erőre kaptak, haza tessékelték
a megvadult vendégeket a nagy bűdös semmibe. Mindig
is közömbösen nézték, amit teremtettünk, (bár ez a szó

foglalt), most visszaváltják az üres üvegeket, kitakarítják
utánunk a mocskos házat, a kertet, s közben vetnek pár

unott pillantást a művészet, tudomány, technológia
máglyákra hordott tárgyaira. Láthatod, elpusztítottunk

mindent, romokat hagytunk hátra, sivatagok levegőbe
emelkedett homokját, kifosztott piramisokat, körbe-
betonozott tavakat, felgyújtott templomokat. Homok,
mindenhol homok és iszap, akáciák magánytól eltorzult

törzse, rozmaring és keserűfű, s a szél szakadatlan üvöltése
uralja a tájat, Venus egykori dombját. Miközben szakértői
lettünk vírusnak, politikának, napi cirkusznak, egy idegen
isten papjai lekottázták a háború hangját, izgatottan hajoltak

a szőnyegbombázások mintái fölé, évezredek formát nyert
ideái dőltek romba egy gombnyomásukra, s visszazuhant
a fény, honnan előcsalogattuk, a sötétbe. Múlt s jelen egyetlen
pillanatba sűrült, a deflorált jövő pedig senkit se érdekelt,

(Dante rózsája azért néha eszünkbe jutott). Emlékezz a
pusztulásunkra, miben örömünket leltük, de ha ismét látni
akarnál minket, gondold meg, vérünkben ott rohad a vágy
elvenni mindent, amit megkívánunk. Ne akarj találkozni

velünk, ne akard többé, hogy visszatérjünk, csak emlékezz
ránk. Átadjuk a korszakot, már nem működik. Masírozunk
a mérhetetlen időközön át, a semmi úrén, hordákba verődve
táncolunk valami ostinato dallamra, s egy szemgödör tömeg-

sírjába vetve nézzük a mozielőadást, hol a földtörténet kihalási
hullámsorozatát vetítik; itt lelassulhat könyörtelen szívverésünk –

Ádám Szilamér

AMI A TESTÉ

Csak ismerőssel ne találkozzon, azt tényleg nem bírná ki, remegett bele a nyártól szokatlan hűvös szellőbe. Mert most nem olyan lesz, mint a múltkor, a sötétben, ahol tompított fényekben könnyen úgy lehetett tenni, mintha nem venné észre az ismerőst. Finoman barna bőrével teljesen beolvadt a letört fényekben derengő szauna anyagába. Most a napfényben, mintha egy tisztásra kicsalogatott nagyvad volna. A nap még erősen szikkasztott, szívta a bőr fiatalságát, de a horizonton halvány sötétségként feltűnt az, amit a hideg fuvallat fúj.

Mintha két pillanat közé esett volna be, előbb Krisztina még ruhástól a napba mosolygott, most már csupaszon a törülközőjét igazgatta. Ő meg csak állt, és mintha átugrotta volna a két állapot közötti átmenetet, ugyanúgy nézett a távolba. Csak az ember meztelen, jutott eszébe a semmiből a valahol olvasott mondat, és ebben a gondolatban találta gyomrának enyhe szorítását is. Kriszt nézte, ahogy a lepedőjén simít, azt az ismerős testet, amelyik a tükörből is visszaköszönt. Mintha ugyanarra a sémára szabták volna kettejüket, csak a díszek mások rajtuk. Barna és fehér bőr, kék és mélyfekete szemek, de a hajuk mintha valami kozmikus összetartozásban már egymásba akarna igazodni, Krisztina skandináv szőke hajához tört be a barna bőrhöz szokatlan, még nem teljesen világos, de már bőven lenhaja Flórának.

A meredő bimbója körül indultak el az első libabőrre emlékeztető barázdák, de ahogy tekintetét levette a napágy fölött lógó mellekről, észrevette, ahogy teljes testén tüskékként merednek a szinte átlátszó finom szőrszálak, és ahogy ezt meglátta, a szellő hidegsége is konkrétábbá vált, mintha csak most kezdte volna igazán érezni a kilométerekkel arrébb indult, esőcseppeken lehűlt levegő hűvösét. Na, mi lesz, szólalt meg hirtelen Krisztina a lepedő gondos kiterítése után, hogy meddig vagy még ruhában, azt kérdeztem, és szemén a barázdák kisimultak, ahogy bátorító mosolyra húzta a száját. Csak mert még pár óra, és elmegy a nap.

Csak most tudatosult benne, hogy mások is vannak, és hogy milyen sokan, és csak jönnek, hogy a nyár utolsó rügásaiban megmártózzanak. Közvetlenül melléjük érkezett egy középkorú pár, és mire Flóra a ruháját vette volna le, friss szomszédjaik már mindent ledobtak magukról, és mint a fogdából szabadultak, nagyot nyújtóztak, a férfi megpuszilta társát, és át is

adták magukat a napnak. Inkább idősebbekkel volt tele az egész, s ez egyrészt bátorságot adott Flórának a fehérneműje levételéhez, másrészt enyhe gyanakodással töltötte el. Néhány fiatal látott a szemközti bokrok között, a fák védelmében. Még nem adják át magukat a teljes pucérságnak, rejtőzni próbálnak. Kamajurák, jutott eszébe valahonnan, hogy ők kiröhögnék a nudista strandot, meg a zavarát, hogy ez itt *dolog*, mármint, hogy itt nagy dolog a meztelenség, és egy pillanatig a kamajurák szemével nézett szét, és sajnálatot érzett mindenki fölött egy olyan nézőpontból, ahol a legtöbb ruha egy derékra kötött madzag.

Krisztina felállt, és a már meztelen Flóra mögé lépett. A saját libabőrét nézte, amint a naptej szétkenődött rajta. Krisz a teljes hátát bekente, feneke ívén állt meg a keze. Kend be magad mindenhol, főleg ahol eddig rejtve volt, ha nem akarsz pecsenyét.

Aztán csak élvezni akarta, hogy a szabadon hagyott mellén és ölén szokatlanul végigsimít a szellő és a nap. Érezni akarta, ahogy a feszült zavarát felváltja a teste szabadságának bódítása. A hideg vizet akarta érezni mellén és ajkain, amik eddig elzárva böjtölték a bőr élvezeteit. Hogy a víz milyen hamar felszárad, és bikinije nem fülleszti napozáskor tovább. Ezeket érezte, ezeket akarta minél teljesebben megélni, amikor Krisztina kérdésével átszúrta az eső előtt beállt szélcsend fullasztó melegét, hogy akkor őszől, kérdezte, miközben hajából kiszorította a vizet, mit fogsz végül csinálni.

Nem tudta összeegyeztetni a nudista strand szabadságával a jövőn való rágódás frusztráltságát. Egy lapos mellű, molett nő lépett át a lábán. A strandon egy papírlapnyi hely sem maradt csupaszon. Lenyűgözötte, ahogy a nagy test önbizalomtól telt könnyedséggel közlekedik a meztelen emberek között. Amint átlépett fölöttes, látta piciny ajkai tűrődését, és most is, mint ahogy mindig, amikor egy újabb meztelen test intim részletét fedezte fel, beleborzongott, hogy tulajdonképpen hol is van. Mintha megannyiszor először esne le neki a dolog. Egy ismerős gondolat merült fel benne, amit már az érzeténél is gyorsan elnyomott.

Hát, igazából már a nyáron elkezdtem otthon, kezdte tétova határozatlansággal mesélni. Krisz féloldalra ült, kezére támaszkodva figyelte barát-nőjét. Jelentkeztem valami munkákra, aztán az interjúkon alig tudták, hogyan koptassanak le.

És akkor Berlin. Nem jössz?

Hát. Akkor nem.

Fasza. Azt hittem, benne vagy. Krisztina visszadólt, mélyet fűjt ki. Lábát enyhe terpeszbe rakta szét. Flóra az apró mozdulaton vette észre, hogy mi-

kor napozik, szinte görcsösen szorítja össze a térdeit. Ezt a görcsöt feloldva, ahogy a lábát enyhén, alig észrevehetően szétnyitotta, mintha az utolsó ruhadarabot is leoldotta volna magáról.

Nincs, amit én Berlinben csináljak. Németül sem tudok, és nincs pofám nénédnél lakni. Itthon pedig biztos.

Akkor lehet, hogy többet nem látjuk egymást.

Most Flóra ült fel teljesen a sarkára. Nézte, ahogy mögöttük két fiatal srác teríti le a törölközőjét. Biztos, hogy fogjuk látni egymást.

Krisz is felült. Nézz szét! Mit látsz?

Flóra szétnézett a meztelen testek sokaságán. Alapvetően azt látta, mint minden más strandon, csak a tiri-tarka fürdőruhák hiánya miatt sokkal homogénebb masszát alkotott a tömeg.

Nem értem, embereket? Strandolókat? Mezteleneket?

Pontosan. Milyen sokfélét, látod. Szerinted itt hányan tudnának sikeres modellkarriert befutni?

Flóra újra szétnézett az embereken, most kicsit jobban szemügyre véve őket.

Úgy van, kábé egy sem, folytatta is azonnal Krisz, pedig nézd, milyen szépek. Nézd ott azt a nőt, a nagy karimájú szalmakalapban! Nézd, milyen selymesen domborodik ki a medencecsontja! És gondold el, hány hasonló testű ember szégyelli magát. Pedig azért a medencecsontért megérné leborulni előtte.

Flóra valahogy nem tudta, hova tegye ezt a hirtelen kifakadást, de Krisz egy pillanatnyi csend után folytatta is.

Randiztam egy sráccal. Úgy akart szexelni, hogy a pólója végig legyen rajta. Próbáltam leszedni, de nem hagyta. Azt mondta, fázik. Akkor elnevettem magam hirtelen, de annál tovább nem akadtam fel. Majd fura dolgokat kezdett csinálni. Volt az ágygal szemben a szekrényen egy hatalmas tükör, amit folyton úgy fordított, hogy nézhesse magát. És ilyen hülye pózokat kezdett felvenni, hirtelen azt hittem, egy pornófilmben szerepelek. Rám se nézett, csak magát figyelte, és koncentrált, hogy a tükörképe megfeleljen. Irtó kellemetlen volt, szinte hozzám se ért, az volt az érzésem, hogy velem maszturbál. Aztán mondtam, hogy ennek semmi értelme, többet nem találkoztunk. Arra gondoltam, ha többen járnának nudista strandra, kevesebb lenne az ilyen barom. Főleg a férfiaknak kéne. Meglátnák az igazi testeket.

Tudod, hogy nekem muszáj kimenni, váltott hirtelen ismét egy hatalmasat Krisz, tudod, hogy itt semmi nincs, és hogy főleg nem olyan, amit én csinállok, hogy azt csak ott tudom.

Tudom. De mindenhol ez van. Nem akarok mekiben vagy tudomisénhol dolgozni. Ez pedig most a biztos.

A két srác talán egy méterre állt mögöttük. Amelyik az imént még Krisz fölött tett-vett, most enyhe lazasággal, mégis határozottan állt. Telefonozott, hüvelykujjai sebesen jártak, vitatkozik. Flóra teljes profilból látta, ahogy szeme sarkából végignézett rajta, az az ismerős gondolat jutott eszébe, amit előbb még idő előtt elfojtott. Hogy szép. Hogy most néz először egy meztelen testre pusztán esztétikai élményként.

Mindenki elmegy, pillantott vissza a csukott szemmel fekvő Krisztinára. Az első felhők is megérkeztek, de a levegő forrósága még megengedte a strandolást. Gege Helsinkibe, Prokop is Reimsba, vagy hova. Még nagynéném is. Genovába. Ha bármit is csinál, jobb, mint abban a varrodában.

Berlinben még a Tiergartenben is lehet meztelenül napozni, hát nem csodás? A város közepén. Persze, mindenki elmegy, folytatta majd hirtelen, csak úgy a semmiből, te is elfogsz majd, te ennél többre vágysz, mint ami ez a város.

Legalább míg mindenkit meglátogatok, már körbe is utaztam Európát. A strandolók többsége az utolsó csobbanáshoz készült. Flóra még jól végignézett a tömegben. Ha Krisz elmegy, ezek az izgalmas újdonságok is vele távoznak, villant át a fején. A mellettük lévő srácok kártyáztak. Vízben még egyikük sem volt, csak ültek egymással szemben törökülésben, és játszottak. Flóra visszafeküdt barátnője mellé, és élvezte a meleget.

Krisz.

Mondjad.

Akkor a Tiergartenben?

A két lány arcán szende mosoly jelent meg, ahogy az első széllelkések oszlatni kezdték a tömeget.

Akár.

———— Halmai Tamás

STÍLUSJÁTÉKOK

BABITS MIHÁLY: GYERMEK ZSOLTÁRHANGRA

Bujdos Rozinak

Az Úristent úgy őrizem,
általviszem tűzön-vízen.

Sorsom alatt ő a csónak,
mikor zátonyok csobognak;

s Ő a máglyát porral oltó,
óvom forrongó pokoltól.

Ha ballagok másik útra,
Ő a völgyek viaduktja

és a hegyek szép ösvénye,
magas múltak fölös fénye.

Amit hagyok magam mögött,
megvigyázza azt a rögöt;

ami kerül holnap elé,
az a kincs is tőle enyém.

Az Úristent úgy őrizem,
ahogy tavaszt az őszi szem,

ahogy nyarat a téli száj,
mely kacagva is prédikál.

hogyha a víz velünk jöjjön,
mi leszünk a tűz jövője.

Az Úristent úgy őrizem,
kifülelem, amit izen,

meghallgatom, amit dalol
felhők fölül, kövek alól,

ahogy kéri, úgy cselekszem,
ahogy hagyja, úgy menekszem,

ahogy tudom, úgy őrizem,
vér vagyok az ereiben,

országában vagyok polgár,
szájamban már Ő a zsoltár,

Ő beszél, ha én beszélek,
kettőnk közé épp beférek.

JÓZSEF ATTILA: A LÉT FÖLÖTT

Én nem tudtam, hogy élni is lehet.
A jázminok csak halálról susogtak.
A lét fölött törvényes istenek
ültek, háttal a boldog burzsujoknak,
és dinnyemagot köpködtek a térbe.
Ó, hazám! Mint a kisgyerekek térde,
ütött-kopott a szívemben a táj.
Én nem szeretnék, hogyha nem muszáj.

Holott ezt úgy értem: nagyon szeretnék!
Én megtanultam, mint fiúk a leckét,
a leckét. S mint a lányok, megtanultam.
Versem óta a kozmosz magyarul van.

A város mozdonyfüstbe takarózik,
bár nem jár erre se vonat, se Flóra.
Az ember végül tudja a valódit,
de az igazat szintén. Válg valóra,

lélek, a jussod juttasd jutalomképp
a szabadság nagy szellemeihez!
Amit visszakapsz, irigyli a szomszéd,
és tőkés undort lágyan kifejez.
Csattog a csönd. Lásd, oximoront szedtem
néked a mezőn. Flóra, szőke szentem!
Még alliterálok is, hogy szeress.
Amit megosztunk, mindenségszeres.

WEÖRES SÁNDOR: VÁLTOZAT SEMMIRE

Csiporog a csiperke,
cseperereg a csuporka,
kuporog a piperke,
bizsereg a dudorka.

Fut a kocsi sehallse,
Haragosi sehol se,
galagonya a szája,
malacodik a szárnya.

Aki tovaszaladna,
vele hova haladnók?
Csupa rag a halandzsa,
csupa rög a halandzsók.

PILINSZKY JÁNOS: VIRRADAT

Micsoda mennyi! Izzanak
a virradat mondatai.
Körbe-körbe felkelt a nap.
Az összes éden majdani.

Az összes éden itt van újra,
és itt a mókus fenn a fán,
ha most az ég zsebembe bújna,
többé ki se fordítanám.

Mert ami van, vakít és édes,
áldás zuhog Ézsaiásra!
Minden hajnalban esedékes
a presszónép feltámadása.

KÁNYÁDI SÁNDOR: VACOGNI JÁR A FÁD REMÉNY

Vacogni jár a fád remény
a lélekbe ha elhagyod
a mellékdal főnyeremény
ha énekel az alhasod

én éneklek még mint amott
normandiális emberek
jönnek apokrif kánonok
ebédhez bon appenninek

vacogni jár a fád remény
vajon amikor izzadok
permanens kismalac a fény
vagy havasokból tigrisok

engem is kell egyetlenegy
kérdésnek birizgálnia
miért a kupolacsere
a kabrió bazilika

vacogni jár a rím oka
sötétemből vezet elő
mondják maga meg kicsoda
mondom lelki félvezető

Király Kinga Júlia

MÉHEMNEK GYÜMÖLCSE

REGÉNYRÉSZLET

8.

Ezerkilencszázharminchárom végén, abban az évben, amikor Lucia és Ciro megismerkedtek, itt-ott felröppentek már a hírek egy lehetséges afrikai hadjáratról, de az emberek jóformán meg sem hallották. Ugyanolyan hír volt, akár a többi: egy a sok közül, aminek a hegyek szorításában nem volt jelentősége, legfeljebb a beláthatatlan messzeségben okozhat felfordulást. Minek időt szánni arra, ami térben nem az övék?

Ott, a hegyderékon éles kontúrja volt mindennek, maguk a dolgok is élesen elhatárolódtak egymástól. Hiába nyílt kilátás a San Marcello-templom tövéből a völgyre, mindebből csupán annyit vonatkoztattak magukra, ami kimondottan kézzelfogható távolságban volt. A táj festői szépsége teljességgel hidegen hagyta őket, nyáron kedvesen, de értetlenkedve fogadták a kirándulókat, legfeljebb a könnyű pénzt látták bennük; télen hátat fordítottak a mélyben hullámzó hóaplannak, amely elnyelte a világ zaját. Csak az a pár négyzetméternyi hófelület foglalkoztatta őket, amely a házuktól a szemközti házfalig terült. Ki fogja a havat ellapátolni, és hova hordják a meredek sikátorokból, hogy ne torlaszolják el a Carlo Coletti térbe torkoló főbb útvonalakat. A nagyvilági híreknek, kiváltképp télen, nem vették hasznát, úgy lobbantak el, olyan hirtelen, akár a nyár. A szemközti házfalig, tágabb értelemben az olívaligetekig szokott szemükhöz egy lehetséges afrikai hadjárat minden addiginál messzibbnek tűnt – attól a tengertől is messzibb, amit csak a bátrak ismerhettek, akik megelégedve a szegénységet meg a mihasznaságot, csapat-papot hátrahagytak, elvergődtek Genováig, és felültek egy Ellis Islandnak tartó hajóra. A bátrak azonban soha többé nem tértek vissza, hogy meséljenek a tengerről, a hazaküldött beszámolóiban is csupa olyan eseményről tudósítottak, amelyek nem sokban különböztek a hólapátolástól. Aztán ezek a beszámolók is elmaradoztak az évek

folyamán. Még egy halál, meg még egy – hogyan másként tudták volna elkönyvelni, hogy a *túlman* elnyelte a szeretteiket.

Ezerkilencszázharminchárom utolsó napjaiban a falut leginkább az tartotta lázban, hogy a Pontina-mocsárvidéken immár másodjára osztanak majorokat a szegényeknek. A munkálatok már egy ideje zajlottak, a Hivatalos Közlöny szerint az állam csak abban az évben több százezer lírával szállt be a lecsapolásba, miután megelégette magáncégek dilettantizmusát, és országos közmunkakampányt hirdetett a Teljeskörű Talajjavítás népszerűsítésére.

Csakhogy Serefino Capogreco, aki előbb lett párttitkár, és ezt követően vette át apjától a patikát, egy szalmaszálat nem tett volna odébb a helyiekért. Még csak meg sem említette a szombati falugyűléseken a lehetőséget, amire – mint az kiderült a későbbiekben – a környékbeli kollégáit egy körlevélben utasítottak hónapokkal azelőtt. Ha másért nem, hát azért, hogy a Duce éwertékelőit a falu népe is megismerje, és lendítsen egyet az emberek megcsappanó lelkesültségén, amit a provinciákon, főleg a Mezzogiorno kies falvaiban egy ideje már érezni lehetett. Serafino hitbuzgalma felől ugyan nem merültek fel aggályok, minden idejét az ügynek szentelte. A boltban ritkán lehetett látni, akkor is egy-másfél órácskáig tartózkodott benn, és ha valaki néhány perces késéssel csatlakozott a kint ácsingáló csődülethez, bevágta előttük az ajtót, és aznap már senkinek nem adott ki gyógyszereket. Okulva az addigiakból, betegek és hozzátartozóik órákkal azelőtt összeverődtek a téren, hogy a patikus átsétált volna a pártszékházból, és feszes római köszönéssel üdvözölték, amikor megérkezett. Serafino Capogreco mogorva ábrázattal vágott át közöttük, úgy vélte, nagyobb szükség van rá a székházban. Nyűgnek tartotta a boltot, amit – atyja tanácsát megfogadva – csak azért tartott meg, hogy a klientúra egészségi állapotáról hasznos információkkal szolgálhasson igény esetén. Nőket és férfiakat ivarérettségtől számítva vett a nyilvántartásba: a nőket a termékenység külső jegyei alapján kartotékolta, a férfiakat állóképességük, fogazatuk és szemerősségük szerint.

A székházat az iskolaépületből addigra átköltöztetett a Via Piavéra egy régi lakóházba, ahonnan némi kenőpénz fejében sikerült az ott lakókat kitelepítenie. A három család – mindhármójuk a Cocuzzo nevet viselte, de vérrokonai kapcsolatban nem álltak egymással – a falu végében, a Vorgia tanyához vezető hegyi úton építettek viskót maguknak, és próbálták művelhetővé tenni a kavicsos, szikkadt talajt. Teraszokat hoztak létre, amikbe főként kukoricát vetettek, és krumplit, maguknak meg a kenőpénzből vásá-

rolt hízóknak; nyáron elváltak, a téli zimankóban a kocák jóllakott röffentéseire andalodtak el. Röviden: elégedettnek tűntek, panaszkodni legalább is nem panaszkodtak senkinek.

Valami más húzódnak tehát annak hátterében, hogy Serafino szembe ment a miniszteri körlevéllel, ám ezt az okot egyelőre senki nem látta felderíteni. Még Guido Massa sem, akinek podestaként nem volt hatalma felülbírálni a párttitkár döntését és eljárást kezdeményezni ellene. Igaz, érdeke sem fűződött ahhoz, hogy a település lélekszáma tovább csökkenjen (biztos volt benne, hogy az elvándorlást ezúttal is rajta kéri számon), ugyanakkor tisztában volt azzal is, hogy épp a foghíjas családok – kiváltképp ott, ahol a munkaképes férfiakat *a túlnan* magába szippantotta – jobban járnának egy majjossal a Pontina mocsárvidéken: egy nemzedéken belül sikerülne felszámolni a szegénységet, a gyerekek akár Rómába is járhatnának gimnáziumba, a későbbiekben még hivatalban is elhelyezkedhetnek. Hogy nemtetszését Serafinóval is érzékeltesse, leszereltette a spalettákat a kirakatokból. Nem tódított, amikor a hivatalos indoklást megfogalmazta; úgy kalkulált, hogy ha átmenetileg magára is húzza a felsőbb körök haragját, a párttitkár gyorsan lelepleződik, ami őt is tisztázza majd. Elvégre a körültekintés, akár csak az orvostudományban a megelőzés, egy magára valamit is adó, tekintélyes rendszer leglényegesebb eleme. Nem így lett. A Duce Serafinónak írott válaszáról természetesen nem állt módjában tudomást szerezni, de sejtette, hogy egy vállrándítással el lett intézve a dolog.

Más fortélyt kellett hát bevetnie. De mit? Végző esetben ő is megszelőztethetné a dolgot, ha körlevelet nem is, de egy, a Ducét, közvetve pedig a Pontina-vidéken zajló fellendülést dicsőítő cikket írhatna álneven, és elhelyeztethetné a frosinonei hetilapban, elvégre vannak a szerkesztőségben barátai, aztán majd csak akad egy-két jól informált a faluban, aki első- vagy másodkézből veszi és viszi a hírt. Egyetlenegy baj van ezzel, töprengett Massa, hogy átláthatatlan a kimenetele. Minél több és távolabbi embert von be az akcióba, annál elháríthatatlanabb a kockázat, annál nehezebben kimosakodható a gyanú. Ha a nyakukra küldenek egy vizsgáló bizottságot, abba ténylegesen belebukhat, azt kockáztatva ezzel, hogy egy vadidegent neveznek ki a helyére. Itt már nem hivatkozhat a hangzatos elővigyázatosságra; amilyen kerülő utakon törekedett a célja elérésére, legalább annyira hosszú lenne a magyarázkodás. Elég egy elhibázott érvelés – márpedig egy ilyen bizottsági meghallgatásra nem lehet mindenestől felkészülni: az örület mellett az aljasság az, ami rendre kifog az emberen –, és a falu felkerül a radarra, örülhet, ha megússza a kitelepítést. Nem ő lenne az első, bizonyára

nem is az utolsó, sokan végezték már valami isten háta mögötti helyen Basilicatában vagy Pugliában, ahol a derék parasztnak – gyávaságból, mihasznaságból, idejekorán kötött házasságból vagy elhúzódo örökösödési viszályból kifolyólag – nem sikerült a nápolyi vagy római kánaánig elvergődniük, és a csalódottságukat követő tunyaságot, amely a lecsurgó napfényel együtt folyt végig a fehér karsztokon, gyilkos indulatokba, ön- és közveszélyes dühkitörésekbe fojtották. Az ilyen helyekre, a fehér pusztulatba, ahogy Massáéknál odahaza hívták a délvidék legszegényebb, elszigetelt falvait, leginkább a hozzá hasonlókat – a tanárokat, kutatókat, orvosokat, ügyvédeket, művészembereket – száműzték. A brigantik, akik egykor megszállottan vették fel a harcot bármivel, amit északról véltek beszüremkedni a Mezzogiornóba, mostanra már Serafinónál is nagyobb ügybuzgalommal tartották kézben a település ügyes-bajos dolgait. Alighogy a száműzött kikaszálódott a fekete autóból, és a két kísérő ügynök magára hagyta, a kies karsztok urai azonnal megrohamozták hasznos tanácsaikkal, és az ott élők évszázados-mindennapos marakodásaival elrettentve próbálták behálózni az illetőt.

Maga, Signor, építész. Jól mondom, ugye? Ó, akkor nem is érdekel, milyen bünt követett el, hogy ide küldték, jöjjön, nézze meg, kérem, nézze csak meg a loggiám falát. A feleségem szívest-örömet vendégül látja vacsorára, minálunk kecskehúsban, tejben-vajban nincsen hiány. Ha bármi-ben tanácsra lenne szüksége, hozzám forduljon, Signor. Én majd elirányítom, ahova kell. A plébánossal viszont, ha a bajt nem akarja tetézni, kicsit és jót. Majd meglátja, micsoda füstös bünbarlangot csinált a paplaktól. Őt is úgy vettük a nyakunkba, akárcsak magát. Parázna volt, hát elzavarták, itt meg az ágyban is piál és bagózik, mindenkire morog, a kutyáját leszámítva, közben meg ellenem agitál. Arról nem is beszélve, hogy ünnepnapokon néma miséket tart, nem prédikál az egyetlen szót sem, hogy az oltári szentséget elcsendesedett szívvel vegyék magukhoz az emberek. Elcsendesedett szívvel, most mondja meg az úr! Mikor minálunk az oltári szentség és a tűzijáték úgy tapadnak egymáshoz, mint a csigák zápor után. Már ha esik, mert az sem sűrű jószág mifelénk. A loggiámra visszatérve: úgy számoljon, Signor, hogy kőből, kavicsból van itt rogyásig, a fa viszont drága portéka, azzal nem vacakolunk. Aztán ha elkészült a loggiámmal, lesz még bőven építenivaló. Szeretnénk egy piszoárt is, valahol a községháza körül. Fogadónapokon mind a fal tövébe brunyálnak, direkt csinálják, ha nagy ritkán leveri az eső, olyan bűz van, hogy az ember elokádja magát. S amíg építe-

nivaló lesz, vacsora is akad. A feleségem örülni fog. Szereti a szépet, a haját is hetente berakítja, és maga szép ember: örülni fog.

Ezt Massa egyik barátja írta a Matera melletti Borgo Venusióból, idézve a helyi párttitkár szavait.

– Védtelenek vagyunk, Guido, ezek nem az életünkre törnek, ezek az eszünket veszik – mondta Francesca Sipari, amikor felolvasta neki a levelet.

– És az eszünk? Tán nem az életünkhöz tartozik?

Francesca odalépett a pohárszékhez, és teletöltötte tárnicsgyökérlikőrrel a kávé bögréjét.

– Ne! – állt elé a férje. – Délután négy óra, korán van még ehhez.

– Ó, hogy gyűlöllek, amikor atyáskodsz felettem! Nem kell az engedélyed, hogy eligyam előlük az eszemet – azzal meghúzta a bögrét, öklendezett egyet, és újratöltötte.

A száműzöttek, elég csak a barátaikon végignézni, két-három, olykor öt-tíz esztendőkre is ott ragadtak a karsztokon. Volt, aki oda is nősült, megtanult kecskét nyúzni, bicskával kivágni az emsék petefészket, és messzi kilométerekről szállítani a vizet. Vagy más emberré lett: hozzászokott a gyomra a nyomorúsághoz, úri fakszinnak tűnt minden, ami túlmutat az alapvető szükségleteken. És ha az idejét kiülve hazakerült, ki-be járkált a börtönből, amikor egy fontos személy útjába ejtette a várost, ahol lakott. Ismert olyan rómaid, még csak nem is volt előzőleg magas beosztásban, akit a száműzetés lejártával, valahányszor Vittorio Emanuelének vagy a királynénak a lakóhelye közelében akadt dolga, napokkal azelőtt bekísértek a síttra. Egy rend tiszta ágyneművel vonult be minden alkalommal, hogy aztán üres kézzel küldjék haza. És ez így ment az idők végezetéig, mígnem az illető felesége belefáradt, és összeköltözött az első jöttmenttel, aki nyugalmat ígért.

Guido Massa rettegett a száműzetéstől, bár még magának is szégyellte bevallani. Hogy távollétével Francescát meg a fiait nehéz helyzetbe sodorná, afelől nem volt kétsége, ám ha igazán őszinte akart lenni, még családjának sorsa is inkább szorongást váltott ki, semmint retteget. Olykor maga elé képzelte magányos, délutáni sétákat egy forró, kopár meredély szélén, mögötte a lakhelyéül kirendelt sivár falu hamuszürke kontúrjaival, a fehér, napszitta repedésekből rásziszegő viperákat, a portyázó hollókat a feje fölött, és valami kéjes bizsergés futott rajta végig, izgága kíváncsiság meg irtózat keveréke; arra gondolt, ha szántsándékkal elvitetné magát, ha csakugyan megélhetné Francesca hiányát, egyszer s mindenkorra leküzdhetné az ebből adódó szorongását. Butaság, a halálfélelmet legfeljebb tartalmaz

élettel lehet elcsitítani. Ekkor döbbsent rá, hogy fél napnál tovább soha nem bírta Francesca nélkül. Ha Rómában volt dolga, a fuvardíj háromszorosát is hajlandó volt megfizetni egy alkalmi kocsisnak, hogy hazavigye estére, majd vissza Rómába, hajnalok hajnalán. Lehunyta a szemét, látta magát a világ végén, ahogy lassan lemállanak róla az otthoni szokások, borostát, majd szakállt növeszt, a mosatlan hegyek felett légyrajok köröznek, a porló fehér agyagtól elszürkül az ágynemű, és amikor eggyé válik a környezettel, előbb Francesca tekintete és alakja ködlik el, aztán az érintése, legvégül az illata, és nem marad más, csak a kecskeszag, a gidák érdes nyelvének követelődző cuppogása meg a sóvárgó-szomorú kecskeszemek, amelyek csak arra várnak, hogy ledöfje őket valaki. Valahányszor Francesca hiánya rágni kezdte a gyomorszáját, kívülről is odaszögezve a lelkét a pillanathoz, kiment az olívaligetbe, lerúgta a cipőjét, megindult mezítláb a szikkadt rögökön a fák között, és a pusztulat képeivel nyugtatta magát. Ha teljesen legyőzni nem is tudta az érzést, de az állandóságán sikerült felülkerekednie: a száműzetés rettenetében Francesca már nem foglalt el központi helyet. Attól sem tartott, mivel lesz majd az a rengeteg munka, amit podestaként ölt a faluba. Sőt. Még a gondosan felépített jó hírét sem féltette, hivatali évei alatt bőven volt alkalma megtapasztalni, mennyire hatékonyan formálják az emlékezést tőlünk független erők. Hanem az a néhány sor, amelyet a barátai csempészttek ki a karsztokról isten tudja, milyen áron, és amely árról hazatértük után sem szívesen beszéltek, nem hagyta nyugodni. Egy idő után azon kapta magát, hogy a leveleiket olvasva maga is északi, mondhatni: *risorgimentós* szemmel kezdi látni az addig oly nagyon imádott Mezzogiornót és annak lakosait. Mindenben az áldozati gőgöt és az abból fakadó bosszúéhséget vélte felfedezni, az elkülönülés színvonalát, ami egyszerre okozott elszigeteltséget, és nyomta egyre lejjebb a túrésküszöböt, egyúttal arra is magyarázattal szolgálva, hogy miért kerül elő a legkisebb összehördülésre egy-egy revolver vagy furkósbót, miért sújt le hirtelen a csupasz ököl. A fekete fátyolban – amit a *túl*nanban eltűnt férfiak miatt öltöttek magukra – immár nem a női méltóságot látta, csak a fátyol alatt leborotvált lárvafejeket, a három évig tartó özvegységet és az egyéves apátlanságot, lányok és asszonyok hagyományba csomagolt gyávaságát, akik megcsalásukat és elhagyatottságukat leplezve próbálják legalább életük e rövidke tartamára magukra zárni az ajtót, megúszeni a tunyasággal való szóbeli és tetteges szembefordulást. Apránként a Purgatórium képe is elködlött az élettelen tájból – igen, a Purgatórium sem lehetett másutt, csakis a délvidéken, és erre minden tisztességes ember házának oldalában egy tarkabarka oltárfül-

ke emlékeztetett –, elhalt a széttárt karú, könyörgő lelkek tikkadt segélykiáltása, akiket agyagból mintáztak, hátravetett fejjel és elnyúló szájjal, deréktól lefelé tűzsírmok marcangolták a testüket. Pedig mennyire lenyűgözte, hogy az eleve gazdag vagy fellendülő vidékekkel szemben, ahol az emberek a Paradicsom földi másával hivatkoznak, az itteniek alázattal kínálják fel földjüket a Purgatóriumnak. Alázat? Hát lehet alázatról beszélni egy olyan versengésben, ami nem e világi térképre helyezi a földi létezést? Ha te úgy, én így. Az is valami – legalább nem pokol. Nem, a fehér karsztok gyilkos sivársága nem volt több pusztá földrajzi és biológiai adottságnál: az emberélet sziszegő-zümmögő-károgó legeslegutolsó perceinek térbeli megjelenésénél, közvetlenül a kiszáradás és szomjhalál előtt. S ahogy elillant a Purgatórium varázsa, úgy szűnt meg az itt rekedt lelkekkel való bensőséges viszonya is. Eltűnt a hangyazsibongás az ujjáiból, amit a temetői séták alkalmával érzett, ahová apai nagyanyja vagy nagynénje hurcolta magával, ő pedig kedvére válogathatott a felgúlázott koponyák között.

– Keresd csak, keresd. Lennie kell egynek, aki csak tereád vár. Aztán ha megtaláltad, simogasd meg szépen – súgta oda a nagyanyja. – Meglásd, meghálálja, csak el ne felejts kérni is tőle valamit.

A kis Guido pedig nézelődött, nézelődött, majd választott magának a gúlából egy aprócska darabot. Kis Guido. Így nevezte el a koponyát, amiből, megfogadva a bölcs öregasszonyok tanácsát, kisimogatta az ott lakozó, elakadt lelket, és a Purgatóriumból átsegítette a Paradicsomba. A nápolyi Cimitero delle Fontanelle-ben történt, a hagyomány szerint gyerekekkel kimenni hétfőnként, akkor is leginkább reggel tanácsos, tán mert egy új hét hajnalán a világ is vétlenebb még, visszaszítálnak az égből a vasárnapi penitenciák, s körbebugyolálják az ártatlan gyermeki lelkeket. Erről a mai napig nincs biztos tudása, sosem kérdezte, nem is fogja már senkitől. A koponya pici volt, alig nagyobb egy ökólnél, a szemüreg körül hatalmas fekete folttal, vélhetően a pestis hagyott rajta ilyen nyomot. A Kis Guido ezek után felkerült egy poros sírfülke polcára, s valahányszor teljesítette segítője kívánságát, névadója, a kis Guido Massa ajándékot vitt neki. Amikor berúgta élete első gólját, csipkébe öltöztette a koponyát. Ötödik elemiben, amikor Isabella rámosolygott, egy bársonypárnára fektette. Amikor az apja hazajött a Nagy Háborúból, az övcsatját vitte el neki. Amikor az anyja felépült az epeműtétekből, nekiadta a rubinnál is vörösebben lángoló epekövét. Ostoba nyomorultak, gondolta Massa, mit ki nem találnak, hogy elviselhetővé tegyék a kárhozatot. Valamit azonban neki magának is muszáj lesz kitalálnia, hogy jobb belátásra bírja Serafinót, különben ott éri a vég a

karsztokon. És senki nem lesz, aki aszott koponyájából a megrekedt lelkét kisimogassa, senki nem fogja az üdvösségbe átsegíteni. A Pokol lángjai, amelyek a Purgatórium karsztjáig érnek, és kiszikkasztják az agyagos talajt, az idők végezetéig nyaldossák majd a lelkét, ő pedig karját széttárva, mint Krisztus a keresztfán, könyörög a szabadulásáért. Meg kell hirdetnie a Pontina-mocsarakat.

Egy röpke pillanatra az is felötlött benne, hogy a helyiek közül vessen be valakit. Például Lucia Baccarit, akiről addigra már megkapta a jelentést, tudta, hogy találkozott Ciro Picirillóval, és beszervezték; abban viszont teljesen biztos volt, hogy Luciát egyelőre nem avatták be a Pontina-vidéken kínálkozó lehetőségekbe, különben, amilyen széllel bélelt és zabolátlan – nem is érti, Ciro miért pont őt választotta –, már rég telekürtölte volna a falut. Guido Massa nem ismert magára: minél távolabb sodródott a megoldástól, minél többet gondolt a mezzogiornói tájra, annál kevésbé tudta elengedni az ötletét. Sem a legfelsőbb körök, sem Ciroék nem hatalmazták fel arra, hogy átnyúljon a kihelyezett emberek feje felett, ennek ellenére szentül hitte, hogy lennie kell egy aprócska repedésnek a betonsűrűségű kuszaságban – ő pedig meg fogja találni –, ami kivezet ebből a hírzárlatból, és földhöz juttatja a szegényeket. Maga sem tudja, miért ragaszkodik hozzá ennyire. Hazudna, ha az elvándorlás okozta válságra és a lelkiismeretére fogná, azt pedig, hogy szombatról szombatra hányinger kerülgeti a balilák láttán, akiknek a fekete egyenruhaujjuk kiféhéredett a hónapos száradt takonytól, magának is restelli bevallani. Orvos vagyok, vagy mi a szösz. Tulajdonképpen nem is érti, honnan ez a takonyundor, mikor a tályogot is a szájával szívja ki. Meglehet, az apák hiánya van rá ilyen hatással. A taknyos egyenruhaujj szombatról szombatra azt dörgöli a képébe, hogy nincs, aki vizet hozzon a völgyből. És nincs egy rendes patikus, aki, ha belobban malárialáz vagy a nátha, kiadná a gyógyszereket. Elege van a basáskodó Serafinókból, akik időben megorrontották, hogy az alapvető szükségletekre rátelepedni a legkifizetődőbb, beláthatatlan távlatokkal kecsegtető pozíció. Úgy vélte, ez odafönn sem aratna osztatlan elismerést. A lelke mélyén még mindig abban bízott, hogy ha a Duce fülébe jutna, mivé fajultak a dolgok vidéken, maradéktalanul lapátra tenné a Serafinókat.

Végül nem kevés álmatlan éjszakát követően, ezerkilencszázharminchárom decemberében arra jutott, az lesz a legjobb, ha egy rádiót adományoz az Európa Kávéháznak, egy mindenki számára hozzáférhető úgynevezett néprádiót, amely közép- és rövidhullámon is sugároz területi és országos műsorokat. Egy Safart vagy Marellit, bármit, ami nyomott áron besze-

rezhető. A tulajt majd megtanítja beüzemelni és használni a készüléket, a kuncsaftok pedig megtanulják, hogyan válasszanak a műsorkínálatból anélkül, hogy szétvernék a söntést. Már ezért is megéri kockáztatni. Hogy a sok ténfergő, akikben évek óta gyűl a mihasznaság keserősége – mintha a délvidék minden becsületesemészítő nyomorával lassan hozzájuk is felkészült volna – ismét a száját használja az ökle helyett. Igaz ugyan, hogy a Casa del Fascio is kapott egy készüléket a római pártközponttól – még kampányt is indítottak: *Minden falunak egy rádiót!* –, amit Serafino vélhetően ki sem csomagolt a dobozából, de úgy volt vele, hogy a *minden* viszonylatában az *egy* lényegtelen. Ha rászállnak, kapásból fel tud sorolni néhány lehengető érvt a bizottság előtt. És milyen szívhez szóló érvtet! Hosszan beszélne a rádiózás meghittségéről, az összetartozás fontosságáról, amely, a kistele-pülésekre jellemző irigységet szem előtt tartva, legalább olyan fontos, mint a nagyvárosi tömegeké.

Guido Massa döntésében az a megfontolás is szerepet játszott, hogy az évtértelző beszédek mellett, melyekből a helyiek végre értesülést szereznek a Pontina-mocsarakon kínákozó lehetőségekről, az olasz nyelvet is elsajátíthatják. Kiváltképp az idősebb nemzedék, akik nem jártak iskolába, így sokan közülük csak az abruzzóit beszéltek. És hát volt még valami. Egy banális, ám annál személyesebb szempont, ami annyira fellelkesítette, hogy még Francescának is szégyellte bevallani. Azt mondaná, teljesen becsavarodtam, morogta, valahányszor a gondolat felötlött benne. De minél tovább morgott magában, Francesca lehetséges reakcióit is számba véve, annál szerelmesebb lett az ötletébe, olyannyira, hogy végül nem csupán ez bírta rá tervének megvalósítására, de meggyőző indoklással is ez szolgált, ha ne adj' isten! mégis kérdőre vonnák. Ez pedig a futball volt.

Egy decemberi vasárnap délutánon szánta rá magát a nagy lépésre, odakinn sötétedett már, az ereszen, ahogy a hideg körbekúsza a házat, csikorogtak a jégcsapok. Francesca a kandalló tövében ücsörgött, elfogódottan nézte, ahogy a dajka elringatja a másodsülöttjét, Ugót, közben nagyobbik fia, a négyéves Mauro egy kisautót húzgált-tologatott hason fekve, és brummogott. A gyerek a szeme sarkából figyelte az öccsét, aki fejét oldalra ejtve nem akart lemaradni a padlón zajló eseményekről, de az álmoosság kifogott rajta. Amint a kisleány szeme lekoppant, a báty fékcsikorgásokkal és szirénázással rántotta vissza az ébrenlétebe, amire Ugo sírásba hajló nyöszörgéssel felelt. Aztán megint elandalodott a brummogás hallatán. Hosszú percek, talán egy óra is eltelt így.

Guido Massa a dolgozószobájában gubbasztott, előtte az asztalon hatalmas prospektusok. A készülékek adatait és az árukat böngészte, azt már tudta, hogy Marellit fog venni, a típust illetően azonban voltak fenntartásai. A prospektuson kecses, hegyi juharból készült darabok sorjázta, jól illettek a Kávéház szecessziós berendezéséhez: a széles, vászonnal borított membránokat egy-egy platina búzakalász díszítette, egyik és másik oldalán egy fascessel. Ha már ennyi pénzt szánok rá, gondolta, nézzen is ki valahogy. Végigsimított a kalászon, két tenyerével letakarta a fascéseket. A nyalábból kiszögellő két bárd ormótlan, barlangkori eszköze sehogy sem illett a karcsú vázhoz meg a platinakalászhoz, mintha két különböző ember rajzolta volna; biztos volt benne, hogy a tervező a végsőkig harcolt ellenük. Lejjebb siklott a tekintete, a tekerőgombokra. Elképzelte a kocsmáros maszatos hurkaujjait, amint ügyetlenül rátekerednek a gombra, közvetlenül a membrán fehér vászonborítása alatt. Egy hét és bepiszkolódik, tán még az egér is átrágja és beleköltözik. Valami robusztusabb kell ide. Tovább lapozott. Egytől egyig ugyanolyan vackok, mintha a szecessziós beütéssel a női lélekre akarnának hatni, tortadísszel és cikornyákkal kicsicsázni a nehéztüzérséget, eltompítani az ágyúzás zaját. Elvetemült, okos húzás, a kezdeti hőbörgést követően a csomagolás volt a rendszer legfőbb fegyvere. Megjelent előtte az északi plebs háztartása – egyetlenegyszer, egy helyszíni bejáráson látott ilyet az újonnan épült milánói Stadera lakótelepen –, a reggeli sürgés-forgás: iskoláskorú gyerekek ilyen-olyan egyenruhában, a fekete ingujjon nyoma nincs az odaszáradt takonynak, hajó- vagy repülőgépgyári munkásapák, akik épp csak annyit keresnek, hogy az ínség ne kúszhasson be a küszöb alatt, és lestrapált anyák, akik, miután útnak indítják a népes családot, kitöltik a maradék zaccos kávé, kötényük sarkával letörölgetik a port a rádióról, közelebb húzzák a hokedlit, és feltekerik a hangerőt. Késő délutánig a rádió lesz a házibarátjuk, a dobozból jövő férfihanghoz arcot rendelnek, legtöbbször egy autóversenyzőét, egy zsokéét vagy épp a Ducéét; órála álmodoznak akkor is, ha a hajó- vagy repülőgépgyári munkásférjük rájuk nehezedik félálomban, hogy kilegyen a gyerekszám, és az állam kiutalja a nagyobb lakást. Platina, platina búzakalász. Lapozott egyet, majd még egyet, végül az utolsó oldalon megtalálta, amit keresett. Masszív darab volt, a doboza fekete diófából készült, a membrán a falemez mögé rejtve, a tekerőgombok, akár két nagyra nőtt vargánya, a két bumszli fascés egyike bárdal lefelé, a másik bárdal fölfelé terült el rajta, a kalásznak nem maradt helye. Ott egye meg a fene! Legalább nem akar többnek tűnni annál, mint amire tervezték.

Felállt az íróasztaltól, leöblítette az arcát hideg vízzel, és benyitott a szalonba.

– Akkor én megyek – mondta az ajtóban.

– Hogy akkor? Most, azonnal? Egyedül? – Francesca fel akart állni, de Massa odalépett, megmarkolta a vállát, és visszanyomta a fotelbe.

A nő felszisszent, a vállához kapott. A férfi tenyeréből dühös erő sugárzott, megrettentette ez a viselkedés.

– Matilda, lenne olyan szíves, letenné, kérem, a gyerekeket? – fordult a dajkához elvékonyodó hangon, már-már bocsánatért esedezve, amit anyyira gyűlölt magában, hogy legszívesebben lenyelte volna a nyelvét. A személyzet kéthavi bére forog kockán, közben meg drágulásról rebegnek mindenfelé. Mi lesz velük, ha a férjét eltávolítják a hivatalából? Vagy száműzik. Mihez kezd akkor a gyerekekkel egyedül? Teje sincsen, a nagyot is csak két hónapig szoptatta, Mauro két hónap alatt mindent kiszívott belőle, Ugónak semmit nem hagyott. Jóég, honnan szerez majd egy tisztességes dajkát, akinek nincs maláriája vagy tüdőbaja.

– Nem szükséges. Ha most leteszi őket, nem fogják átaludni az éjszakát

– Massa halkán beszélt, elfojtott indulattal, de a mutatóujját a levegőben hagyta, mint egy felkiáltójelet.

– Ahogy parancsolja az úr – felelte Matilda riadtan.

– Aggódok érted, Guido. Nem gondoltad te ezt túl egy kicsit?

– Cesca, könyörgöm, ne most! Napok óta próbállak kímélni ettől a mizériától, ne most akard kivenni belőle a részedet!

– De hát vezetni se vezetsz. A szomszéd falun túl soha életedben nem merészkedtél.

– Majd óvatos leszek.

– Hol fogsz aludni?

– A kocsiban, ha nagyon muszáj.

– Vigyél magaddal egy pokrócot! Hideg az éjszaka.

– Tél van, a szentségit! Mióta az eszemet tudom, hidegek a téli éjszakák.

– Jaj, ne csináld ezt, kérlek!

– Mit csinálok?

– Hadd csomagoljak valamit az útra.

– Kérlek, Francesca, hagyj elmenni! – és a felesége füle fölött beleszólt a levegőbe, majd becsukta maga mögött a szalon ajtaját.

– Mire vár? Tegye le aludni a gyerekeket, Matilda! – förmedt rá Francesca a dajkára.

A dajka Ugóval a karjában lehajolt Mauróért, felsegítette a padlóról, és odatolta az anyja elé:

– Jóéjtpuszi a mamának?

A gyerek pityeregni kezdett:

– A papát akarom.

– Kincsecském, a papa most nincs itt. De tudod mit? Két puszit kapsz, sőt hármat: egyet tőlem, kettőt az ő nevében – nehezőre esett a színjáték, hetekig nem tudta, mi zajlik a férje fejében, aki másfél-két nappal ezelőtt csak annyit közölt, hogy szüksége van némi pénzre, tudnának-e kérni a nápolyi rokonoktól. Esetleg Benedettótól. Elvégre neki mindig van fedezete. Azt hitte, elájul, amikor meghallotta az összeget. Hatszáz lírát? Hatszázat. Nem fognak kérni. Nem a rokonoktól. Pláne nem Benedettótól. Kikuporgatja a háztartásból, csak árulja el, mire kell. Azt most még nem mondhatja meg. Bízzál bennem, Cesca. Így: hogy? A fiaid elől veszem el a pénzt. Massa ezen feldühödött. Folyton azzal rázol le, hogy nem tudsz kérni, tőlem meg elvárod, hogy könyörögjek neked. Ekkora összegnél igenis elvárom, hogy megmondd, mire kell. Aztán csak kibökte, hogy rádiót akar venni. Rádiót? De hát azt magánember nem vehet. Nem is magánemberként fogom. Csak a pénzt, csak azt adjam bele én, ugye? Ha pénzről van szó, az a tied, persze, ha a fiúkról, ők az enyéme, remek. Ez aljas volt, Guido, mondta lesújtva. Védtelen volt a cinizmussal szemben: egy mondaton belül két váddal nem tudott megbirkózni, mióta a fiúkat világra hozta, az agya túlságosan lomha lett. Odament a zeneszekrényhez, kihajigálta a lemezeket az alsó polcra, majd hátulról, az egyik rekesz mélyéből előhúzott egy lemezbortól. Massa zavarodottan nézte az ideges csápolást. A hajlongástól összement a törzse, végtagjai megnyúltak, akár egy eltévelyedett darázsé az ablaküvegen, amely oda-odakap az élet láthatatlan fonala után. Csak később vette észre a lemezbortól: Benny Goodmann és Artie Shaw neve úgy izzott rajta, mint a nyárvégén elharapódzó bozóttűz a Monte Pizzuto derekán. A „negroid-epileptoid” zene birtoklásáért, ha száműzetés nem is, meghurcolás biztosan járt. Mondani viszont semmit nem mondott. Komótosan összeszedte a pénzt, amit a felesége nagy címletekben elébe szórt.

Mielőtt a szalon ajtaját becsukta volna, egy villanásnyit tétovázott, vissza akart menni a feleségéhez, elköszönni tőle rendesen, de attól tartott, az illata eltántorítaná. Telente jázmin árasztott a bőre, ha csak elment mellette az ember, Caprin érezte magát. Legkésőbb holnap kora délutánra itthon vagyok. Ennyit azért illetet volna, de a szája, benne a nyelvvel és lejjebb, a torka a hangszálakkal, nem ismerték az illemt. Végül visszament a szo-

bájába, és csak órákkal később mondta ki, a kertkapu nyikorgására, amikor átvágott a garázshoz vezető ösvényen.

Francesca töltött egy pohárka tárnicsgyökérlikőrt, és visszahuppant a fotelbe. A kandallóban pattogó tüzet figyelte, csak azért sem megyek utána, ott gebedjen meg. Az a néhány nézeteltérés, ami kettejük közé ékelődött, ritkán csapott át vitába vagy mogorvaságba, ő pedig mindahányszor meg volt győződve róla, hogy soha többé nem fordulhat elő. Nem szerette a békülékeny hangot, amely, akár a moduláció egy olcsó slágerben, mesterkedést és hazugságot sejtet, azt sugallva, hogy a perlekedő felek egyikének terve van a másikkal: kell az illetőnek a másik kedvessége – önmaga megnyugtatóhoz, a folytonosság látszatához, rosszabb esetben a hatalomhoz. Inkább hitt az elpárolgó harag erejében, amely kinek-kinek a saját ritmusában igénybe veszi ugyan az ember türelmét, de őszintébb folytatást ígér. A tűz pattogásától lassanként le is higgadt, most már azért nem ment a férje után, mert úgy érezte, a másik nem áll készen rá. Nem tudta, mennyi idő telt el azóta, hogy Massa becsukta a szalon ajtaját. A garázsból kiszűrődő hangok rántották vissza a közös időbe – nem indult a kocsis. A motor kehesen küszködött pár pillanatig, majd megadta magát. Felsejlett a férje arca: akkor is belevörösödik a kudarcba, ha egymagában van. Régebben a legváratlanabb helyzetekben kapta szájába a hüvelykujját, és rágni kezdte a bőrt kicsit az egyik oldalon, aztán a másikon; évekre telt, mire leszoktatta róla, orvosként sem vált előnyére, de egy podestától végképp nem ezt várták az emberek.

Massa ezalatt egyre idegesebb lett a kocsiban. Ha most nem jön össze, soha többé nem vakar elő ennyi bátorságot, ráadásul Francesca is visszaveszi a pénzt. Huszadjára fordította el a slusszkulcsot, de nem sikerült gyújtást adni, a bal keze sokkal ügyetlenebb volt, mint gondolta, még a kulcslyukba is nehezen talált be. A nagyokos, aki a jobb kormányos autót kitalálta, kurvaisten, hogy balkezes volt. Lábát a gázpedál fölé helyezte, és próbálta megragadni a tökéletes pillanatot. Gyerünk, egy kis foxtrott, Guido, lassú-lassú-gyors-gyors, kulcsot be, ráfordít, láb a gázra, hátramenet. *Piccolo fior d'amore, stringiti a me sul cuore, ti voglio bene, dimmi e nulla più.* Ezúttal sikerült gázt adnia, de mindjárt le is fullasztotta a Lanciát. Túl gyorsan kapta fel a lábát a kuplungról. Vagy túl lassan nyomta le a gázt. A sírás környékezte. Ismét nekiveselkedett. Nem énekelt, csak zümmögött. A motor felbűgött néhány pillanatra, hosszan hörgött, és ismét megadta magát. Rácsapott a volánra. Hogy az a ragyásképzű hegyizerge szarja ketté a kocsiját! Lopva a visszapillantóba nézett – mintha kísértetet látna, kínjában

elröhögte magát. A garázsajtóban Francesca állt, kezében a bögrével. Én csinállok iszákost belőle, gondolta szomorúan. A nő odalépett a kocsihoz, feltépte az ajtót:

– Szállj ki! – mondta, és amikor a férfi kikászálódott, átnyújtotta a bögrét. – Húzd meg!

– Mi? Szó se lehet róla.

– Húzd meg és állj odébb! – azzal beült a kocsiba, egyetlen gyújtással beindította, kitolatott a garászból, megjáratta a motort, majd kipattant az autóból.

Massa elhülve nézte a feleségét, legszívesebben felkapta volna, és az idők végezetéig pörgött volna vele.

– Gyerünk, egy kortyot csak! – lépett a férjéhez, és tenyerével a szájához tolta a bögrét.

– Imádlak – mondta Massa, majd kiitta a likórt.

Francesca még ott állt a garázsajtóban, amikor kifordult az utcából. Micsoda szerencsés fickó vagyok, gondolta. Az én makrancos nejem, hiába prüsszöl, igazán elemében krízishelyzetekben érzi magát. Vakon kitalál az útvessztőből, kettőnk közül én vagyok az, aki a lehető legkörülményesebben oldom meg a dolgokat. Addig csűröm-csavarom, míg bele nem veszek teljesen. Vagy amíg be nem lengetik valahonnan a mentőötletet. Ez is valami. Valami, aminek nem sok köze van a képességeimhez. Én vagyok az eleven példája mindazoknak, akikből kiveszik lényeglátás, mihelyst egy fejtörővel szemközt találják magukat. Meglehet, épp ezt várják tőlünk. Erre idomítanak. Szántsándékkal benn tartanak az apró dolgok rendszerében, hogy kibogozhatatlanná váljon az egész. Kinek emezért, kinek amazért. Egyesek bele sem vágnak: eleve nem szeretnek apró dolgok közt bolyongani. Mások félúton feladják. Megint mások bennragadnak a sűrűjében, és az orruk hegyéig nem látnak el. Ők járnak a legrosszabbul: erkölcsileg is nagyobbat zuhannak, hiszen a fél életüket már beletették. Neki mindeddig szerencséje volt. Mentőötletek tekintetében. De a szerencsétől sosem lett bölcsebb, bátrabb, erényesebb. Nem lett jobb apa. Jobb férj? Talán. Jobb vezető? Mások szemében egész biztosan. Ez a rádiódolog is a szerencsén múlt. Sorában volt dolga, gondolta, beugrik a régi kollégákhoz, megnézi az új röntgengépet, amelynek kérvényezését maga is támogatta. Akkor mondta valaki – még csak nem is emlékszik az illetőre –, hogy képzeljék el, mi történt. Na, mi? Egy palermói fiatalember beállított az Olasz Rádióbizottság Testületéhez, és bejelentette, hogy a következő évben megrendező futball-világ bajnokságot élőben közvetítené. Minden egyes mérkőzést?

Mindent. Élőben? Élőben. A testület nem egészen értette, mire vélje, talán bolondnak is nézték, de egy kis móka aznapra belefért. Értékelő műsorokat a BBC rendszeresen sugározott, itt-ott akadtak örültek, akik kitelepedtek a pálya szélére egy mikrofonnal, de hogy egy egész világbajnokságot? Mégis, hogy képzelet? Így, mondta Carosio – így hívták a palermói fiatallembert, az ő nevét bezzeg megjegyezte –, azzal lehuppant a testület elé, és leközvetített kerek kilencven percet egy képzeletbeli Juventus-Torino rangadóból. A testület tagjai, úgy hírlík, nem szakították félbe, de nem aratott osztatlan sikert. Többeket megerősített abbéli gyanújában, hogy a Carosiónak csakugyan nincs ki mind a négy kereke. Am valakinek mégis kedvére való volt a műsor, mert a Duce másnap reggel jóvá is hagyta a kivitelezést.

Kiért az Il Sole autósztádára, és beletaposott a gázba. Úgy érezte, nyert ügye van. Minden egyes meccset. Olasz stadionokból. Nápolyból is. Örület. Örület, kiabálta bele a decemberi éjszakába.

Bármily furcsa volt egy arisztokratától, aki, a közvélekedés szerint legfeljebb a lóversenyek és teniszpályák lelátóján szeret elücsörögni, Guido Massa gyerekkorától fogva rajongott a futballért. Ha a felesége hazament Nápolyba rokonlátogatóba, minden programját lemondta, tíz, olykor húsz jegyet is megváltott, majd bevitt magával néhány utcakölyköt, ezzel is támogatva a campaniai klubokat. Követte a kisebb csapatok játékosainak fejlődését, velük együtt örült egy kiegyenlítő potyagólnak, és ha a Napoli hazai pályán játszott, ő maga szorgalmazta a rokonlátogatást. Valósággal bálványozta a Napoli fiatal csapatát. Amikor leszerződtek a világhírű mester William Garbuttot, még a turnékra is elkísérte őket. Ott volt a lelátón Torinóban, amikor egy-nullra legyőzték a Juventust, és ott volt Palermóban, amikor az öt-nullos eredményt követően a szicíliaiak lezúdultak a pályára, és a nyakukba kapva ünnepelték a nápolyi játékosokat. Ilyen felemelő pillanatot manapság nemigen tapasztal az ember, mesélte másnap elfogódottan Benedetto Crocénak a vacsoránál, amikor a meccsről visszaért. A tudós ember, aki akkoriban egy oxfordi konferenciára készült, minden családi rendezvényt árulásnak tartott, a kultúra elherdálásának, az idő megcsúfolásának, ami kikezdi a könyvtárszoba meghittségét, és elméjének épségét is próbára teszi. Értetlenül, mindazonáltal csendes hümmögéssel fogadta Guido Massa gyermeki lelkesedését, de kis idő múltán elege lett belőle, és lesújtó véleményét nem rejtette véka alá.

– Drága Guido, a sport, azon belül is futball, nem egyéb, mint a szó legrosszabb értelmében vett aktivizmus, izgága és hamis ideája a szellem trónfosztottságának, a lelki kiüresedésnek, amely szabadságszeretetnek ál-

cázza a testi perverziót, kifigurázva ezzel a liberális értékeket. Hiszen mi egyéb az életerő és a test rátermettségének ünneplése, ha nem az etikai és szellemi létforma jelentésvesztett behelyettesítése, egyféle imitáció, amely arra törekszik, hogy a bátor, mindenre elszánt és cselekvő embertípusnak, amely eleve ritka, akár a fehér holló, megteremtse a tömegek számára is elérhető prototípusát? A feszülő izmok, Guido barátom, még csak nem is a szépséget jelentik, hanem a beugrót egy újfajta becsületkódexbe, ahol a test látványos pallérozottsága bármikor lesöpri az észérveket.

Mindezt egy szuszra mondta, akárha könyvből olvasná, majd benyúlt az öltönyzsebébe, kivett egy noteszt, és lejegyezte a mondottakat. Guido Massát mindig elbűvölte Croce gyors észjárása, a nyomdakész érvelés ilyenén megnyilvánulása, s azzal együtt is élvezte a társaságát, hogy a vitákban rendre alulmaradt. Most az egyszer azonban nem hagyta eltántorítani magát. Úgy érezte, ha Crocét sikerül meggyőzni, a ráküldött bizottság tagjait is leveszi a lábukról, elolvadnak majd, mint a ricotta a friss lepényen. Udvariisan megvárta, amíg visszateszi a noteszét, és összeszedte a gondolatait.

– Igazad van, Benedetto, tulajdonképpen magam is így gondolom. De vajon ugyanezt gondolja-e egy kültelki kisfiú Leccében, Nápolyban vagy Materában, aki a sivár és kegyetlen ballila-kiképzéseket leszámítva, egy odvas barlanglakásban vagy dohos szuterénben éli a mindennapjait? Vajon a sport és azon belül is a futball nem emel-e hidat a társadalmi rétegek között? A gólöröm és a vereség közösségi élménye nem nemesíti-e az ember karakterét? És vajon mi, igen, mi mindannyian, valahányszor a test és szellem dialektikájában a szellemet favorizáljuk a testtel szemben, nem ugyanabban a retorikában vergődünk-e, amely a szellem trónfosztottságához vezetett? Nem lehet, hogy eleve elhibáztak a kérdéseink?

Benedetto erre felkapta a fejét. Mondani akart valamit, de bejött Immacolata, a szobalány, és közölte, hogy telefonon keresik Oxfordból. A félbemaradt beszélgetést Guido Massa a hazaúton folytatta – magában. Francesca ült a volánnál, Massának nem volt ellenére a dolog. Élvezte a kényelmet, soha nem mondta ki, de sejtette, hogy a felesége előtt sem titok, mennyire gyűlöli a vezetést. Ha már mindenáron zötykölődni kell, legalább a fejét hadd szellőztesse ki. November végére járt, a murvafürtök színkavalkádja fakulásnak indult, a tramontana itt-ott megtépázta őket, de még tartották magukat. Pályán menjünk? A férfi megrázta a fejét. Sejtettem, mondta Francesca mosolyogva, és a körgyűrű helyett nyugatnak tartott, Pozzuolin át a tengerpartnak, úgy számolta, négy óra alatt felcsorognak Terracináig a part mentén. Mondragone, Gaeta, Sperlonga, derűs még az idő,

hacsak fel nem tájékozik a tenger, átlátni egészen Szardíniáig. De még viharban is marad bőven szárazföldi szépség, az adriai partszakasszal és tengerszínnel szemben, melynek zöldeskékjéről oly sokan áradoznak, jobban szereti a Tirrén-tenger acélját, kiváltképp ilyentájt, amikor a nyárutó úgy fut bele a télbe, mint víz az égbe, a part menti embereket pedig végtelen szomorúsággal bugyolálja be. *A tirrén tenger bal partján eveztem, hol szélből verve sír a habok árja.* Hogy mondd, szívem? Francesca vezetés közben a szája sarkában pihentette a nyelve hegyét. Massa nem tudta eldönteni, hogy az önfeledt élvezet vagy az összpontosítás miatt. Ritkán beszélt, akkor is pattogó, rövid mondatokban vagy negédesen odavetett kérdésekben, és amint befejezte, a nyelve visszakúszott a szögletbe. Semmi, semmi, felelte Massa, azon tűnődöm, min múlik, hogy ki melyiket preferálja: az Adriát vagy a Tirrén-partokat? Francesca megvonta a vállát, nem felelt. A nyelve akár egy virág fényes bibéje, Massa nyelt egyet, rég nem kívánta ennyire. Nem állunk meg egy kicsit? Mi? Most? A nő harsányan felnevetett. Csak egy kicsit, kérlelte a férfi, és a combjára tette a kezét. Szeretnék mihamarább hazaérni, Guido, hiányoznak a fiúk. Francesca lába rándult egyet, a férje elkapta róla a tenyerét, aztán némi hezitálást követően visszatette, és megmarkolta a térdé fölött. Azt hiszem, ez is személyiségfüggő, tette hozzá a nő kisvártatva, és elmosolyodott. Micsoda? Massa rosszul viselte az évek óta tartó kellenkedését, az első fiuk születése óta a nő másképpen engedett a közeledésének, abból a félből született aztán Ugo. Ha megint előrukkol a Kletchmer-féle személyiségtípusokkal – ez volt a heppje újabban, amely mindent mindennel összefüggésbe hozott –, nincs kétség: az elhúzódozó gyermekágy mindvégig kibúvó volt. De nem merete szóvá tenni. Hát, hogy ki melyik partszakaszt szereti. Massa megkönnyebbülten sóhajtott. Vegyük csak Petrarcat meg a Ducét. Hogyhogy? Egyikük szembemegy a hagyománnyal, hátat fordít Velencének, és a liguriai partoktól halad délnek, Nápoly felé, a másik úgy odatapad Riminihez és környékéhez, mint a cukropapírhoz a légy. Előbbi magányos, kedveli az árnyékot, utóbbi fél-Itáliát ott aszalja a csíkos napernyők tövében, magához közel. Az aszténias költő meg a piknikus trubadúr. Akinek van egy csepp esze, a költő útvonalát választja, zárta le Francesca az eszmefuttatását, és a nyelve hegye, hopp, már a szája sarkából kandikált kifelé. Hm. Hm. Massa üveges szemmel bólogatott. Az utóbbi években, ahogy egyre fogyott köröttük a levegő, úgy kapaszkodott a feleségébe. Leginkább a mondataiba, ha már a testébe nem kapaszkodhatott. Igazság szerint abban sem volt biztos, hogy csakugyan Francesca testét kívánja. Mintha a gerjedelme mindig a legközelebbi fe-

lületre csapódott volna le. Mintha csak ezt a pászmát ismerte volna: akár a Villa Torloniától a ricionéi üdülőhöz vezető utat a Dux. Időről időre elképzelte, milyen lehet megérinteni valaki mást. A helyiektől, bármenynyire is restellte, kásás csömör kerülgette, egy római vagy északi nőt meg se mert volna szólítani. Végigsimított a mellkasán. Lomha, vontatott mozdulatokkal masszírozta át jobbról balra, majd vissza, a másik irányba, aztán a szegycsontjánál megállt. Maga sem tudta, mikor kapott rá erre a szokásra, mintha a mellére nehezedő nyomással visszakényszeríthetné a gerjedelmet, eloszlathatná az elágazó bordák mentén, amíg el nem szivárog kisebb, majd még kisebb leágazásokban, el nem porlasztják a vércörök. Bele lehet-e halni az elporladt gerjedelembé? Az elmúlt években túl sok az infarktus, meg lehet, az el nem hált szerelmek dugítják el az ereket. Lopva Francescára nézett. Furcsállja, hogy mindedig nem tette szóvá. Mostanában mintha idegesítenék a felesleges mozdulatok. Ezt most miért csinálod, kérdezte, valahányszor a bajsza végét rágtá vagy pedergette, ha tanácstalan volt.

– Üristen, Guido! Fáj a szíved? Alljunk meg? – Francesca beletaposott a fékbe, és lehúzott az útpadkára, alattuk megfakult vörös-fehér leanderek kapaszkodtak a sziklákon, a viráglombok vitorlaként feszültek a szélben a tenger fölött.

– Nem fáj semmim – felelte bágyadtan. – Tudtad, hogy a férfiaknál is egyre gyakoribb az emlőrák?

A nő ránézett, szűkülő szem, szarkalábak, arca egyszerre tanúskodott értetlenkedésről és lemondásról – kibírja-e vajon a házasságuk, hogy a közéleti kérdéseket leszámítva semmiről sem tudnak tisztességesen eldiskurálni. Tisztességesen. Holott a közélet tisztességtelenségét tekintve, fontosabb lenne más témakörben dűlőre jutniuk. Massa babrálni kezdett a bajuszával.

– Abbahagynád, kérlek? – Francesca gyújtást adott, és elindult.

– Van abban igazság, amit az előbb mondtál.

– Mire gondolsz?

– A költő és trubadúr közti különbségre.

– Örülök, hogy végre valamiben egyetértesz velem.

– Ha nem is teljes mértékben. Azt mondod: trubadúr. Én meg azt, hogy gúnynévnek kiváló, de kétlem, hogy ő – és itt nem *lui*-t vagy *egli*-t használt, mint az emberi lényekre szokás, hanem *esso*-t, akárha egy tárgyról vagy állatról beszélne – csakugyan trubadúr volna. Ámbár kétségtelen, hogy annak akar látszani.

A felesége nem reagált.

A hazaút, amely máskor annyi élvezetet és szépséget tartogatott számukra – lássuk be, akármi is történjék odafenn, Rómában, roppant szerencsések vagyunk: Itália az istenek strandja, mámorító illat- és színekavalkád, lágy fuvallat és vízpermet, igazi paradicsomi főveny! –, most nyomasztó csendben telt. Már majdnem Sperlongánál jártak, amikor Massa ismét a mellkasához kapott. Maga sem értette, ezúttal mi váltotta ki a hevületet, Francesca nyelve még mindig a szája szögletében pihent, de a fénye megkopott már, az ajkai is cserepesek voltak, és színtelenek. Talán a tengeren lebukó nap látványa, a narancsvörös fény, amely úgy folyt el a vízen, akár egy hatalmas, parázsló husáng, s amely mintha nem is a napból érkezne, hanem feléje tartana – a fényesség odú felé. Óvatosan emelte a mellkasához a kezét. A trubadúr. Egy szál pendelyben a tűzforró homokban, tüntetőleg kikerülve, átugrálva a napernyők árnyékát, vaskos derekába belevág a fürdőnadrág korca, mellét kidüllesztve lépdél a víz felé vagy ki a vízből, széles karcsapással szeli a sekélyest, megveti a lábát, kiemelkedik a habokból, odébb evezőlapáttal manőverez egy csónakon. Vízi trubadúr. Egy testes asszony római köszönéssel várja a parton, gyerekek sereglenek köréje, kísérői zakóban-nyakkendőben fesztelenséget színelve mosolyognak, amíg a fotó elkészül. Pedig-pedig. Besüllyesztette a kezét a zakója alá, és finoman kitapogatta az izomzatát. Szinte érezte, amint az elhaló szőrszálak fel-lázadnak az elmúlás ellen, és megemelik az ing anyagát. Honnan ennyi erő és elszántság az elhaló szőrszálakban? Huszonöt vagy inkább harminc éve történt, a nagyanyjával északon töltötték a nyarat, Gualtieriben. Szinte semmire nem emlékezett azokból az időkből, legfeljebb a szájpaplásához tapadó mogyoróvaját tudta felidézni, annak is inkább csak az állagát. Egyik este a szállásadó nyája későn jött vissza a legelőről, fejvesztve futkosott fel-alá a ház népe, még a nagyanyja is. Aztán megjelent a nyáj a Pó felől. A terelő kutyák kókadtan kullogtak, a juhok a szokásosnál hangosabbak voltak: gúnyos viháncolásnak tűnt, ahogy túlbégették egymást. Csak nagysokára bukkan fel mögöttük a juhász. Csatak vizes volt, és kifulladásra mesélte, hogy a szomszéd falu tanítója kis híján a folyóba fúlt. Tiszta szerencse, hogy aznap az ártérre vitte a birkákat, különben ott sodorja el a nyomorultat a víz. Fekete szemű, dacos kan ördög volt, ütötte-vágta, maga alá nyomta a tajtéknak, és még neki állt feljebb, amikor a partra vonszolta, mondta, majd köpött egyet. Mentsen meg a madonna az ilyenektől. Ezt a történetet a nagyanyja annyiszor elmesélte, hogy apránként saját emlékké vált, sőt: ez lett az első emléke gyerekkorából, ami színekben-szagokban is bővelkedett. De gyön-géd vagy viharos érzések nem fűzték hozzá. Volt, hogy évekig eszébe se ju-

tott. Aztán nem sokkal azelőtt, hogy beiktatták volna podestának, egy öltönyös futár érkezett a sorai kórházba, épp ügyeletben volt. Másnap reggel nyolcra jelenjen meg Rómában, a belügnél. Mit sem sejtve vágott neki az útnak – postakocsival. Estére ért Rómába, kivett egy szobát nem messze a Palazzo Viminalétól, majd megvacsorázott: előételnek töltött olívát, articsókát zsidó módra és sült tökvirágot, főételnek paradicsomos ökörfarkat, majd kipróbált néhány idegen bort, amit a régi jó Cesanese helyett ajánlott a pincér, azt mondta, a filoxéra elvitte a hazai tőkét, újakat kellett telepíteniük. Majdnem olyan bársonyos és gyümölcsös, mint a mienk. Kapatosan tért nyugovóra, másnap reggel zibbadtan ébredt, nem volt hozzászokva a hirtelen változásokhoz, orvosként is berzenkedett a gyors állapotromlástól vagy -javulástól, egyik is, másik is rosszat sejtetett, legtöbbször halált. A Belügyminisztériumban megilletődött, amikor a portás nyájasan a nevének köszöntötte, mint valami régi cimborát. Aztán bevezették egy elsötétített fehér szobába, és leültették egy akkora asztalhoz, amin a húsvéti passió a betlehemessel együtt elfért volna otthon, a faluban. Némi várakozást követően bejött két fegyveres kíséretében egy hivatalnokféle, aki maga is pisztolytáskát hordott, elébe tett egy üres papírt, majd átsétált az asztal másik végébe, és megállt az ablak előtt. Massa értetlenül hunyorgott, amikor elrántotta a fekete drapériákat, és verőfény árasztotta el a szobát. Úgy érezte, apró, túszerű sugarak döfik át a szaruhártyáját, végigszántják az agyát, és becsapódnak valahol hátul, a nyakszirtjéhez közel. Piros, lila, zöld foltok táncoltak a szeme előtt. A hivatalnok az asztalra tette a pisztolytáskáját, és felkönyökölt. Nem is rabolnám az idejét, doktor Massa, mindössze arra kérnénk, hogy írásban nyilatkozzon nekünk. Persze, készséggel, vágta rá ő. De miről? Hogy miről, kérdezett vissza a hivatalnok, hogy miről? Massa bólintott. Kezdjük például a családjával. Massa nehezen palástolta a riadalmát. Crocéval nem állt vérségi rokonságban, a tudóst egy ideje már nem piszkálták, jószereint belezuhant a hallgatásba, mondogatták is a barátai, hogy inkább hasonlít a köldökét néző Buddhára, semmint a kereszthalált vállaló Jézus Krisztusra, micsoda tunyaság, micsoda pazarlás, micsoda felfuvalkodottság. A családom melyik ágára gondol? Meséljen, mondjuk úgy: kedvcsinálónak, a nagyszüleiről. Milyen viszonyban állt, mennyi időt töltött velük. A nagyapáimat mindkét ágon korán elvesztettem. Na, és a nagymamák? Róluk úgy tudjuk, fontos szerepet töltöttek be az életében. Igen, ők csakis ugyan nagy hatással voltak rám. Akkor hát. Beszélt egy kicsit egyikről is, másiktól, de sosem jutott a mondat végére, a hivatalnok folyton közbeszólt. Így ment ez hosszú percek át. Jelentéktelenebbnél jelentéktelenebb kité-

rők, keresztkérdések, egytől egyig bugyuták. Végigvették a nápolyi temetői sétákat, az első szerelmét, apja háborús hőstetteit, az igazi kagylóleves receptjének titkát – legjobb egyhetes, olajon pirított kovászos kenyérral –, röviden: apai és anyai ágon is kimerítették már a sort, amikor a hivatalnok visszakanyarodott az anyai nagyanyjához, és nem tágított. És még? Folyton ezt ismételte, valahányszor kifogyott a szóból. Másra nem emlékszem. Egy-két nyár erejéig voltam nála, utána ágynak esett. Ezekről a nyarokról kellene nyilatkoznia. Néhány mondat, persze, csak ha maga is méltányosnak találja ezt a néhány mondatot. Az útiköltségét, beleértve a szállását és a bőséges vacsoráját, természetesen megtérítjük, elvégre maholnap kollégák leszünk. Továbbra sem emlékszem. Meséljen hát a közös utazásairól. Ekkor villant be a gualtieri-i történet. A fekete szemű, dacos kan ördög, aki ütötte-vágta megmentőjét még az ártéren is. Feltolultak az emlékek. Havas Boldogasszony legendája, aki egy augusztusi napon megjelent egy mindenre elszánt gyermektelen házaspár álmában, és azt mondta, ahol aznap éjszaka lehavazik, oda építsenek neki templomot. És másnap reggel, láss csodát, hó fődte a római Equilinus-domb tetejét, ahová a házaspár felajánlásával meg is építették a Santa Maria Maggiorét, néhány hónap elteltével pedig megszületett a gyermekük. A fehér szoba derengéséből egyik emlék a másikat cibálta elő. Hiszen ő is kései gyerek volt, anyja Havas Boldogasszonnal ápolt bensőséges kapcsolatot. És amikor betöltötte a valahányadik évét, az ötöt vagy tízet – attól függően, hogy az eset huszonöt vagy harminc esztendeje történt –, anyai nagyanyja elvitte hozzá, a Madonnához, ahol közel ezeröt-száz éve minden egyes napon tartanak misét. Ő akkor azt kérdezte tőle, hogy ezeröt-száz esztendőbe hány Ave Maria fér bele. A nagyanyja először meghökkent, aztán könnybe lábadt a szeme. Remegő ajakkal köszönte meg a Szűzanyának, hogy ilyen okos gyereket ajándékozott nekik. De hogy Rómából hogyan keveredtek fel északra, és mit keresett a Pó völgyében, ahol a fekete kan ördög a juhászt elagyabugyálta, arról az elhunytat kéne megkérdezni. A hivatalnok szerencsére jól értesült volt, készséggel állt rendelkezésére, hogy a feledésből kihámozza a lényegét. A nyilatkozatot végül maga diktálta le. Alulírott, keltezés, satöbbi, ezennel kijelentem, hogy minden esemény, amit ezerkilencszázhat augusztusában láttam Guastallában – ezek szerint nem is Gualtieriben történt? –, gyermeki fantáziám szüleménye, és mint ilyet, diszkrécióval kezelem. A történetekről, úgy is, mint helyszínről, évszám, továbbá érintett és jelenlévő személyek, állambiztonsági okokból soha senkinek nem beszélek, jelen találkozóról információval nem szolgállok senkinek. Itt következnie kellett volna valami lezárásnak, egy „Ellenke-

ző esetben” kellően hangsúlyos lett volna, de elmaradt. A hivatalnok visszacsatolta a pisztolytáskáját, felvette a papírt, és kiment. Massa tartotta magát a nyilatkozatban foglaltakhoz. Francescának sem beszélt róla, még Nápolyból hazajövet is sikerült idejében erőt vennie magán.

Egyedül volt az autópályán, pirkadt már a Gran Sasso fölött. A havas hegytaréjok hússzínű felhőfürtökben ringatóztak, égi vadgesztenyevirágzás; odalent, a völgyben tömbökben állt a sötétség. Égett a szeme a kialvatlanságtól, de az emlékek hatására, ahogy egyik a másikba kapaszkodva új és még újabb történet szálat rajzolt ki az életében, valami bizarr élénkséget érzett, testében éteri könnyűség, meg-megrebbent egy hússzínű vadgesztenyeszirom. Belekapaszkodott a volánba. Az embernek annyi története van, ahány személlyel – így vagy úgy – kapcsolatba került. Végtelen számú történetben élünk, de a felejtés felett csak azok diadalmaskodnak, amiket nap mint nap folytatni vagyunk kénytelenek. Ha mostantól fogva semmi másra, csak a meglévő történetekre hagyatkozna, amelyeken valaha is osztozott más személyekkel, emlékezéssel töltené a maradék életét. Vajon továbbírják-e magukat azok a történet szálak, amelyeket önként vagy mások akarataiból vágunk el? És ha a félbehagyott történeteink valahol csakugyan folytatódhatnak, befolyásolhatják-e a mostani életünket?

L’Aquila magasságában járt, a hússzínű felhők eloszlottak, és azon kapta magát, hogy élvezi a vezetést. Ha a világ kétekkora volna, ő pedig mást se csinálna, csak kocsikázna, az se lenne elég, hogy gatyába rázza az emlékeit. Hány mázsa emlék lakozik egy emberben? Bizonyára Francesca nyelve is az emlékek hatására bukik ki a szájából, kilöknek azok mindent az ember testéből, kell a hely nekik. És semmi nincs, az égegyadta világon semmi, ami ezt a gomolygást feltartóztatná. Még a titoktartási nyilatkozatok sem tudnak megálljt parancsolni. Hiszen a vízből kimentett kan ördög azóta settenkedik elérhető távolságban a fejében, hogy aláírta azt a papírt a Viminalében. Próbálta összeszámolni, hogy annak előtte hányszor idézte fel a Gualtieriben vagyis a Guastallában töltött napokat. Sehányszor. Önmagától sehányszor. Tulajdonképpen akkortól lett színe és szaga, hogy bekérették a belügyhöz. És lett állaga. Avasodó mogyoróvaj a szájpaddlásán, amit nem tud levakarni, a nyelv kevés hozzá, és ettől, úgy érzi, megfullad.

Azóta, hogy kihajtott az utcából, rendíthetetlennek érezte magát. Most meg újra itt ólálkodik ez az érzés. Kismilliószor átrágtta magát a dolgon, kismillió pompás érve van. A futballról fog beszélni, a testedzés örömét, az összeszedettség és spontaneitás arányosságát fogja méltatni, a rádió fontos-

ságát illetően pedig olyan fordulatokat használ majd, ami tőlük sem idegen. Ostobaság. Színtiszta ostobaság.

Róma külvárosában járt már, kevéssel a Porta Maggiore előtt. Az út egyik oldalán a műselyemgyár, a másikon az új munkásnegyed. Megszólaltak a gyárszirenák, a píneák beleremegtek, a szűk utcákat, amelyek a polgári maskarába bújt barakkokat szegélyezték, ellepték az emberek. Irtózott a tömegtől, ha most gyalogosan kéne átvágnia közöttük, ájulás környékezné. A szélvédő mögül azonban szelídebb látványt nyújtottak. Ahol több ezer munkás él, gondolta, ott háromszor, ha nem négyszer-ötször annyi a gyerekek. Tulajdonképpen ifjúsági csapatokat kéne toborozni. Ha rajta múlna, lánycsapatot is alapítana a faluban. Minden szabályt betartanának, amit a szenátus előírt a női labdasportokra, sőt még azon is túl: lábszárközépig érő szoknyában játszanának, nem fejelnének, nem adnának magas passzokat, zárt ajtós meccsekre szorítkoznának – zárt ajtós meccsek a legelőn! –, kapusnak pedig kölcsönvennék az egyik fiút. A szenátus tagjai, mióta megdelejezte őket a népszaporulat számítgálása, felettébb féltik a női ivarszerveket. Pedig hát miért ne lehetne a lányokat is átmozgatni, megkóstoltatni velük a csapatszellem ízét. Mióta az eszébe jutja, a lányokat kizárólag akkor látta csapatba szerveződni, ha piszkálni kellett valamelyik társukat. Az irigység kovácsolja egységbe őket, és az irigység rebbenti szét. Egyetlen érzés mindennekfölött. És ennek az egyetlen érzésnek ismeretében kell anyává válniuk.

Egy órába telt, mire a Porta Maggiorétól eljutott a Rádiótestület új székházáig. Beállt a parkolóba, a portás itt is a régi ismerősnek járó szívéllyességgel üdvözölte, majd lecövekelt előtte, és pöszögve méltatta az épület esztétikai és architektonikus – ahogy nyomatékot adott ennek a két szónak, vastag nyelve kilöködött a szájából, és bőséges nyál kíséretében lökte ki a t-eket meg az sz-eket – vívmányait. Az utcaszintről három emelet látszik, de valójában öt emeletünk van, kettő a föld alatt, archívumnak, stúdiónak – itt sűrű nyálpermet fröccsent Massa arcába –, fel vagyunk ám készülve a következő századokra is. Massa türelmetlen volt, megpróbált közbevágni, de a portást nem lehetett leállítani. Csak az alapos ismertető után kísérette fel lifttel az emeletre, ahol a rádiókészülékeket értékesítették. Kitöltötte a megrendelőlapot, a felhasználás jogosultságához beírta, hogy Opera Nazionale Dopolavoro, vagyis Munkaszüneti Nemzeti Bizottság. Ez volt az aduász, a rés a pajzson, a felnőttfoglalkoztatás túlárzott és -ellenőrzött törpebirodalma, amelybe énekkörtől ilyen-olyan kalákán át kötélhúzó versenyig mindedig bármi belefért. Bele kell férnie egy rádióknak is. Le-

számolta a bankókat, felnyalabolta a készüléket, és a liftet kikerülve sebes léptekkel megindult a lépcsők felé. Csak meg ne állítsák, csak faggatni ne kezdjék.

Amíg maga mögött nem hagyta a Gran Sassót, lüktetett a halántéka, és zsibbadtak az ujjai a volánon. Most bezzeg befuccsoltak az emlékek, dohogta, magamra maradtam, én vagyok csak, én meg ez a rohadt rádió.

Kora délutánra, ahogy remélte, csakugyan otthon volt. Francesca a hálszobában várta, a gyereket elküldte sétálni Matildával.

– Nennella – nápolyi nyelven becézte Massa, ahogy kapcsolatuk legelején. – Nennella, soha többé nem akarok távol lenni tőled. Soha – suttozta fölője hajolva, majd egy hirtelen mozdulattal hasra fektette, egyik kezével összefogta a nő csuklóját a derekán, másikkal a párnába nyomta az arcát.

Mire Matilda hazaért a gyerekekkel, már szólt a rádió az Európa Kávéházban. Szélsébesen terjedt a híre, garmadával érkeztek az emberek. December tizenhetedike volt, másnap közvetítették a Duce évértékelő beszédét, amire óránként felhívták a hallgatók figyelmét.

A következő napon – ólmos keddek indult, délre azonban, ahogy a nap átküzdötte magát a felhőkön, halványzöldre váltott az ég –, akiben jártányi erő volt, mind odatolult a Kávéházhoz, az asszonyok ünnepi viseletben, *pacchianában* és fehér csipkekendőben, a férfiak kipödörték a bajszukat. Pár perccel dél után, alighogy a Madonna del Carminében elhalt a harangszó, felcsendült a néprádió szignálja, és a római stúdióból átkapcsoltak Littoriába, az újonnan felavatott városkába a Pontina-mocsarakon. Taps és ováció, csilingelt a pohárszék, morajlott a padló. A kint rekedtekhez mindebből csak recsegés és sístergés ért el, legfeljebb az első sorok méltatlankodása – Semmit se hallok, hé! Te tán hallasz valamit? –, a korán érkezők viszont, akik odabenn tülekedtek a kávéházban, elborzadva hányták a keresztet. Ó, szent Dónát, segíts meg bennünket, légy környörülettel hozzánk! Aztán csend lett hirtelen. Barátaim, feketeingesek. Először hallották Mussolini hangját, volt, aki elmorzsolts pár könnyet, mások áhítattal néztek a rádió irányába, mintha arra várnának, hogy testi valójában is megjelenjék. A kint ácsorgók ezalatt feszületen figyeltek, igyekeztek elcsípni a magas hangokat. A mai nap nagy ünnep a megváltott Agro Pontino számára. Ez a nap az olaszországi feketeingesek és az olasz nép jogos büszkeségének napja. Zúgás, sístergés a kávéház előtt állóknak, Duce, Duce odabenn. Guido Massa maga is odakint állt, valamivel távolabb a tömegetől, elcsigázott mosollyal nyugtázta munkájának eredményét. Tán még jól is jön, hogy csak foszlányok jutnak el a kintiekhez: lesz mit megbeszélniük a bentiekkel. A litto-

riai tömeg – nehéz volna megmondani, hogy valaki leintette őket, vagy az elmúlt tizenkét év szónoki gyakorlatból megsejdtették, hogy a lényeg ezután következik – elcsitul hirtelen. Ahhoz, hogy az esemény jelentőségét mindannyian megértsük, gondoljunk bele – Mussolini itt egy sóhajnyi szünetet tartott –, gondoljunk bele, még hozzá együtt, hogy itt, ezen a téren, ahol most állunk, alig három évvel ezelőtt még halálos mocsár bűzölgött. Kimondhatatlanul kemény küzdelem van mögöttünk. A természettel, az elemekkel kellett hadba szállnunk, s ha ez nem lett volna elég, le kellett vernünk a szkepticizmust, a szellemi tunyaságot, a fotelerkölcös prédikátorait, akik, mielőtt felvették volna a harcot, matematikai garanciát akartak a győzelemre. Minekünk, fasisztáknak azonban a győzelemnél is fontosabb a küzdelem. Mert mi pontosan tudjuk, hogy az elszánt akaratot mindig győzelem koronázza meg. A tömeg üdvívalgásba tört ki, de korántsem olyan hosszan, mint az elébb.

Megragadom hát az alkalmat, és szívből üdvözlöm a szomszédos településekről érkezőket, akik a Királyság legfiatalabb tartományának immár hivatalosan is a lakói. Megígérem nekik, hogy érdekeiket mindvégig szem előtt tartjuk és megvédjük. Üdvözlöm továbbá mindazokat, akik a Királyság távolabbi tartományaiból érkeztek, hogy testi és anyagi mivoltukban kitöltsék a Róma és Nápoly között keletkezett űrt, létrehozva egy olyan régiót, amely demográfiai összetételében máris elérte az egységet, hiszen ízig-vérig elkötelezett fasisztákból áll. Az üdvívalgás, akár az ágyúdörgés, messziről indult, s ott csapódott be az Európa Kávéház kellős közepén. Anynyira hangos volt, hogy még a téren ácsingózók is összerendeztek. Majd egy láthatatlan jelre elhallgattak megint. Ma egy mér földkő elérését ünnepeljük. De bizony sok tennivalónk akad még. Legalább tízesztendőnyi munka van hátra, hogy beérjen, amit elkezdtünk. Ahhoz pedig, hogy ezt a gigantikus küzdelmet ne ássák alá és ne szakítsák félbe, elengedhetetlen, ó, feketeingesek, ó, harcosok, elengedhetetlen, hogy a Nemzet erős kardként kovácsolódjon egybe. Mert az eke az, ami a barázdát húzza, de a kard óvja a barázdát és az ekét. És az eke, akár csak a kard pengéje, ugyanolyan edzett acélból van, mint a szívünk hite.

A vastapsot és dübörgést hosszú percenken át közvetítették Littoriából, aztán visszakapcsoltak a római stúdióba. A kávéházból átszellemült arccal szállingóztak ki az emberek. Mit mondott, mit mondott? A téren állók fürtökbe verődve rohamozták meg őket. Hogy mit? Hát, hogy. Azt, igen. Nem egészen fogták fel az elhangzottakat. Szép volt, jaj, be szép! Lucia Baccari jött ki utolsóinak, beszorult a sötét meg a raktár közé. Tekintetével

Massáét kereste. Nem volt biztos benne, hogy a podestà valóban pislantott egyet vagy az elnyomott ásítástól szűkült össze a szeme. Nem baj, nem számít, hülyék ezek mind.

– Azt mondta, hogy földeket osztogattak Pontiniában, és tejben-vajban fürdenek az emberek – lépett oda egy nagyobb csoporthoz.

– Pontiniában? – a legtöbben szórakozottan legyintettek rá, néhányan azonban felkapták a fejüket.

– Ugyan menj már, Bacca. Pontiniában semmi sincsen, csak iszap és malária.

– Ha te mondod – felelte Lucia.

– Nem, nem – mondta erre valaki. – Én is hallottam.

– Mit, te?

– Hogy mindenhol vittek oda népeket.

– Honnan mindenhol?

A téren alig észlelhetően bomlani kezdett az emelkedett hangulat. A folyamat lassan ment végbe, eleinte semmicske változások az emberek viselkedésében, egy felszegett fej, kérdőre vont tekintet, susmogás. Pár röpké pillanatra belezuhantak a csendbe, végül hangos morajlás tornyosult a fejük fölé. Itt-ott szónokok próbálták túlharsogni a tömeget. A Carlo Coletti tér egyik sarkában, tisztes távolságban attól a szobortól, ahol évekkel azelőtt megszegyenyítették őket, néhány Cipolla álldogált. Lucia odament hozzájuk. Biz' isten, én odaköltöznék, mondta az egyik. Tudom, felelte Lucia. Rámeredtek. Te nem? Én nem.

Ezerkilencszázharmincnégy december tizennyolcadikán este Serafino Capogreco, életében először, felhívta Massát. Hangja kedves volt, már-már negédes, arra kérte, találkozzanak fenn, a hegyen, a San Marcello-templomnál. Massa vonakodott. Nézze, tudom, mit gondol rólam, Signor Podestà, még csak ki se zárom, hogy nem okkal gondolja azt, amit. Massa hallgatott, kivárt. Össze kell fognunk, az istenit, fakadt ki Serafino. Rendben. Félóra múlva? Ott leszek.

– Mi volt? Mit akart? – kérdezte Francesca, amikor hazaért. Szemlátomást valami megváltozott benne délután óta. A haját szorosan összefogta, a bögréjét is elhagyta valahol.

– Meg akar menteni.

– Téged? Ó?

– Ezt elszúrtam, Cesca! Hogy én mekkora barom vagyok!

– Megrémitesz, Guido. Mondjad már, mi történt?

– Adj valamit inni!

Francesca odalépett a pohárszekrényhez, és elővette a tárnicsgyökérlikórt. Csak ez van? Csak ez. Kitöltött Massának és magának is egy pohárkával, odasétált vele a fotelhez. Férje elvette, egy ideig körözött az ujjával a pohár száján, majd kiitta. Hagyd csak, mondta Francescának, majd én. Felállt és újra töltött. Ott helyben kiitta azt is. Aztán visszaült a fotelbe, egyik kezében a pohárral, másikkal a halántéka felett vakargatta a fejbőrét. A korpadarabokat a hüvelykujja körmével fésülte ki a többi körme alól. Honnan is kezdje. A fáradtság megszűnt, és mégsem. Gyöngyházszerű sebhely, égő kontúrok. Belefogott. A mocsarak. A szegények. Elvándorlás és nyomor. Nem nézett a feleségére, amikor a száműzetésről beszélt. Akkor sem, amikor elmesélte a guastallái kan ördög történetét. Akkor sem, amikor bevallotta a nyilatkozatot. De a mieink nem mehetnek, mondta. Érted te ezt? Erről a fertályról, délről nem akarnak oda embereket. Csak a túlnépesedett tartományokból, ahol magas a lélekszám, csak onnan. Mert ahol magas a lélekszám, elharapódzik a szabadosság, és nem születnek gyerekek. Serafino tudta, nem mondták el neki, de megtudta valahonnan. Ezért nem hirdette meg.

– Most mit csináljak? – fakadt ki.

– Most semmit. Most menjünk aludni. Ha elfajulnak a dolgok, majd megbeszélitek.

A dolgok a következő év áprilisában fajultak el. Ekkor érkeztek meg Mimmáék.

(A KÖLTŐKET A SZÍVÜKÖN...)

A költőket a szívükön lévő sebhelyek alapján becsülik fel.
Elmondom, hogy
A szikra még ott van mindannyiunk történetében
Valahol
Elmondom, hogy
Bár
Erről a magaslatról
Úgy tűnik, mintha minden dal erőszakból nőne ki
A vad fokhagyma a csendben sarjad
A nyúl
Pajkoskodik
Az éveket idéző fák alatt
Anélkül, hogy kivágnák őket
Elmondom, hogy
A rózsaszín rózsák
Édességet kölcsönöznek a málnatöveknek
Elmondom, hogy
Nem vagy kevésbé része ennek a történetnek
Nem számít, milyen történeteket mesélek
Te ugyanolyan nyomatékos és
Alapvető vagy
Mint a vándorlás

(DÖGLÖTT DONGÓ ...)

Döglött dongó a kocsifeljárón
Ha a kezem
Már nem az én hatáskörömben van
Ha valaki máshol
Választ
Helyettem

Akkor mit alkot
Kit simogat
A másik kéz méhecskét vesz ki a hajamból
Mit
Engedd látnom
A szemem
Mitől kell elfordulnom
Hallom amint a darázs
Nekicsapódik a
Hálószoba ablakának
De nem nézhetem meg
Nem tudom felemelni az ablakszárnyat
Ha a szívem
Ismeretlen ritmusban
Adja és tagadja meg a
Vért
Ezen a széken
Hallom
A squash méhek
Cukkini énekét
Spárgatök énekét
Hallom
Egyelőre

GYUKICS GÁBOR fordításai

** San Francisco babérkoszorús költője (2017), cherokei indián. Ezek a versek 2022 májusában íródtak.*

———— Gyukics Gábor

(KÉT VERSUTÁNZAT)

ELLENPONTOZOTT PORMACSKA

késő meghalni ilyen fiatalon
ne félj kérdezni
semmi nem bevehetetlen
a taszítás csupán
kényelmes szabályok ellentmondó recepcióinak
magányos variációja
átlépted a határt
mozgásod mimikád
térérzékelésed
szintre fejlődött
a hangodra csak feszült helyzetben lesz szükség
amikor az
erőszakos állapot ismétléseit kiegyensúlyozó
előre komponált magatartási formák
a kiragadott hajthatatlan tények

VÍRUS-ELKERÜLÉS

műanyag zacskóval takarja le a mikrofont
minden felolvasó szerző előtt
így próbálván elkerülni a fertőt
lábával igazgatja
kezére bevásárlószatyrot húzva
állítja alacsonyra magasra
az állványt

van költő alacsony-magas-hangos-alig hallható

de mind
maszkjával torkán
ugyanazon cigiből szívja a slukkot
ugyanazon üvegből issza a bort
ugyanazzal a kanállal mer
ugyanazzal a késsel szel
ugyanazon a vécén ül
ugyanazzal a kilinccsel nyitja
magára az ajtót
csak a kötél lesz
más
a lámpaoszlopnál

ANTI

Reggel, hogy kedvében járjon újdonsült asszonyának, Anti a kályha lapján puliszkát pirított (ezt még a nagypjától leste el annak idején), melléje túrót rakott a tányérra, s ágyba vitte a reggelit, aztán meg vizet tett melegedni, hogy Gizus megfürödhessen. Az meglelégedéssel szemlélte Anti tüsténkedését, majd az ágyból kikelve végigsimított üstökén, s így szólt:

– Milyen jó, hogy rád találtam!

Anti elvörösödött, valamit hebegett, aztán kifordult az ajtón. Kívülről aztán visszaszólt:

– Hogy tudj mosdani nyugodtan!

– Jó-jó, de azért nehogy kimenj a világból emiatt! – nevetett Gizus.

Anti azonban kiment, na, nem a világból, csak a csűrbe, hogy enni vessen a kecskéknak. Közben végig azon morfondírozott, hogyan is kellene nekifogni „annak”. Az igazság az, hogy túl sok tapasztalata nem volt ezen a téren, bár már a huszonkettőt elrúgta. Megmozdult a vér benne, ha kedvére való asszonyt látott, de el is röstellte magát nyomban, nem tudta, mit mondjon, mit csináljon. A bárban a barátoknak hancegni, hogy kinek, mikor, hogyan vágta be, az más volt. Ez itt most Gizussal – megint más. Jó ideig elszöszmötölt a csűrben, hogy biztos elkészüljön s felöltözzön, amire bemegy, még a kecskét is megkérdezte, mit szól a szerzeményéhez, de az nem szólt semmit, még csak nem is mekegett.

Amikor végül beóvakodott a házba, Gizus ránézett, s szelíd-anyáskodó hangon azt mondta, ez így nem mehet tovább, ollót kért, s nekiállt Anti frizuráját rendbe szedni. A szakálladat is vágd le, kérlek, nem akarom, hogy azokra a vadmajmokra hasonlíts, turbékolta közben. És persze mosdani is kellett, s Anti már megint irult-pirult.

– Megmosom a hátad! – ajánlkozott Gizus. – Bezzeg te nem voltál sehol, amikor az enyémet kellett volna... – tette hozzá évődve, Anti pedig úgy érezte, tótágast áll benne a világ.

Aztán csak tűrte, hogy Gizus tegye azt vele, amit akar. Az ágyba is úgy kerültek, hogy Gizus kormányozott, gyere csak, kis butám, búgta, s Anti hálás volt ezért, a pongyolával elügyetlenkedett egy kicsit, de Gizus segített,

teste lágy volt és selymes, mellei kissé meg voltak ereszkedve, de izgága, nagy udvarú bimbók kínálták magukat rajtuk, a feneké pedig ringott minden mozdulatra. Anti tétován nyúlt a pihés háromszög felé, míg Gizus a fülét csókolgatta, s szerelmes csacsкасágotok suttogott, amikről Anti azelőtt csak könyvekben vagy interneten olvasott, s nem is tudta, mit gondoljon, létezik-e a valóságban olyan nő, aki kimond ilyen szavakat; szemét lehunyva befúrta fejét a mellei közé, és simogatni kezdte a hátát, még mindig ügyetlenül, de egyre lelkesebben, aztán Gizus kezdte csókolgatni őt, végigszántott egész testén, a köldökénél hosszasan körözött a nyelvvel, s ekkor Anti nem tudta megállni, szemét kinyitva szemérmesen lepillantott, és Gizus, mint aki csak erre várt, bekapta a csikószerszámot. Anti arra gondolt, lám, Bíró János nem beszélt hülyeséget, aztán elszégyellte magát, s hálásan simogatni kezdte a lány fejét, aki egyre torkosabb lett, de közben nem feledkezett meg magáról sem, megfogta Anti kezét, s a megfelelő helyre irányította, Anti pedig játszani kezdett a gyöngyöző öllel. Aztán felgyorsultak az események, Gizus négykézlábra ereszkedett, a fiú megkapaszkodott a fenekében, Gizus megmarkolta a szerszámját, s óvatosan magába vezette. Antit egészen elbódította a látvány, a gőzölgő illat, heves mozdulattal lendítette előre csípőjét, aztán még egyszer, aztán már jajdult is, és még egyszer, és még jobban megszorította kétoldalt a lány fenekét, és már készen is volt, a következő pillanatban lerogyott az ágyra, hangosan zihálva. Gizus értetlenül, csalódottan nézett Anti szemébe, majd lankadó férfiasságára, melyből még csöpögött a szerelemnedv, aztán szótlánul félrehengeredett, s bebújt a paplan alá, hátat fordítva alig-csődörének.

Anti még a kielégülés langy hullámain ringatózott, de lassan tudatosulni kezdett benne, hogy valami nem volt tökéletes.

– És én? Velem mi lesz? – kérdezte Gizus később.

– Nem tudom... Én... én... – nem tudta befejezni a mondatot, maga sem értette, miért, könnyezni kezdett.

– Nem elég, hogy nem basztál meg tisztességesen, még sírsz is nekem?!

– mordult kelletlenül Gizus, Anti pedig megtanulta, hogy a kéj és a fájdalom kéz a kézben jár.

Feltápáskodott, Gizusra sem nézve, magára kapkodta ruháit, s kiment az udvarra. Délig fát hasogatott, lendületesen, kiadva mindent magából. Mit is mond a székely?, morfondírozott közben magában, az asszonymak kuss! a neve; vagy nem is, az asszony verve jó!, vagy tudja az ördög, hogy mit mond, mert annyi mindent, igen, annyit, ez a kurva székely, az anyja keservét! Kinek jól áll a f.sza, jól vág a kasza, visszhangoztak fülében nagy-

apja szavai, fogai megcsikordultak, atyaisten, hát ezért nem megy neki a kaszálás sem, a francba, a büdös francba ezzel az egész tanyával, Gizussal, ezzel a székelységgel! A sok okoskodással, az alattomos szívatásokkal!

– Nesze neked, székely, ez hogy ízlik?! – dühösen csapkodott a fejszével, közben mélyen, állatiasan morgott.

Aztán az egyik vágás félresikerült: éppen egy bogos végnek huzakodott neki teljes erővel, de rosszul mérte be a távolságot, a fejsze éle lecsúszott a csutakról, s a nyél nagyot reccsenve eltörött. Anti mérge egyszerre elpárolgott, a törött nyelű fejszére nézett, és sírhatnéka támadt. Aznap már másodszor. A fejszét Bíró bától kapta, úgymond, kölcsönbe, mit fog mondani az öregnek? Az somolyogni fog, sercint egyet, s úgy odamond megint neki, hogy azt nem teszi ki az ablakba.

Megcsendesedve, szinte alázatosan ment vissza a házba. Gizus mosolyogva fogadta.

– Milyen kellemes itt nálad! – turbékolta. – Imádom ezt a szőnyeget, s hogy papucs is van, ó, mióta nem volt papucs a lábamon!

Anti megkönnyebbülve állapította meg, hogy kamatyolásuk nem kerül szóba, s hogy Gizus úgy tesz, mintha mi sem történt volna.

– S ezek a könyvek, lapok! – áradozott tovább az asszony. Rég nem láttam egy helyen ennyi könyvet! Szeretek olvasni...

– Én is! – mondta Anti olvadozó lélekkel.

– Egészen ki voltam már éhezve valami jó könyvre!

– Hát Nánás Gyurinál nem volt semmi olvasnivaló? – kérdezte évődve Anti.

– Semmi! S azért is morgott, hogy a boltosnétól miért kértem kölcsön a Jessica-sorozatot...

– Na, ugye...

A nap további része békében telt, kísértáltak áfonyát szedni, de egyikük sem ismerte jól az erdőt, meg hát a szezonnak is csak az eleje volt, így alig találtak valamicskét, de legalább beszélgettek (s nem tévedtek el!), Anti felszabadultan locsogott, városi életéről mesélt, Gizus inkább csak hallgatott, de kedvesen nevetgélt. Este, vacsora után felkalongyálták a lábukat az ágyban, s olvastak. Egymáshoz nem nyúltak.

*

kissé esetlenül karolta át az asszonyt, hogy azzal a lendülettel maga alá is gyűrje. Az nem sokat tiltakozott, úgy tűnt, még élvezi is, hogy az első alkalommal még oly félszeg kicsúrocska megvadult bikává változott. Anti ezúttal a vetkőzéssel sem sokat bíbelődött, épp csak a gatyáját oldotta meg, s eresztette le térdig, Gizust is csak a szoknyájától, bugyijától szabadította meg, s már benne is volt. Gizus lágyan eresztette magába, mintha öle mindig készen állna a férfi fogadására. És Anti úgy érezte, magába szíjpantja az őt, körmeit belemélyesztette az asszony vállába, csípőjével vad, eszeveszett mozgásba kezdett. Gizus nem próbálta fékezni a tempót, bár túl gyorsnak találta. Hat-nyolc lökés után Anti egész testében reszketni kezdett, s hosszú, elnyújtott nyögéssel elélezett. Aztán lefordult Gizusról, s bűnbánó, de egyben hálás tekintettel nézett rá.

– Megint csak ennyi volt? – kérdezte az kiábrándultan.

– Hát... – vonogatta a vállát Anti zavartan.

– Még át se melegedtem rendesen...

– Sajnálom, de nem bírtam tovább...

– De így nekem nem jó, mondtam már!

– Mással tovább tartott...?

– Meghiszem azt!

– Én nem tudom...

– Ha nem tudod, mit kell csinálni egy asszonnyal, akkor minek kellett neked? – kérdezte Gizus bosszúsan, azzal felszökött az ágyról, magára rángatta a ruháit, s kiment a házból.

Anti kétségbeesetten nézett utána. Most mondja el neki, gondolta szomorúan, hogy korábban még csak egyszer volt nővel, akkor is részegen, azt se tudja, hogy került be a lába közé?! Vagy azt vallja be neki, hogy amikor egyedül van, sokszor elképzeli, mit, hogyan fog csinálni, de most, amikor végre keze közé kaphatta őt, teljesen megvadultak az érzékei, ágyéka pedig majd szétpattant a vágytól, hogy kilövellhessen?!

A francba ezzel a kurva fehérnéppel!, váltott egyet a hangszerelésen nonsokára. Előjött belőle a sértett önérzet, akárcsak az első alkalommal: örvendjen, hogy szétteheti a lábát, s elégedjen meg azzal, amit kap! Slusszúristen! Ha szájalni kél kedve, be kell verni neki! Be, az anyja keservét!

Egyre jobban belelovalta magát a dologba, aztán eszébe jutott egy szakállas székely vicc, s keserűen felnevetett: a vénasszony este, lefekvés után zsörtölődve mondja az urának, hogy te, ember, megvénültünk, s én még nem érvényesültem az ágyban; az ember összehúzza a szemöldökét, felpat-

tan az ágyból, felképezi az asszonyt, s közben dühösen megkérdezi: honnan tudod te, hogy mi az az érvényesülés?

Igazából gyűlölte a székely vicceket, de úgy érezte, ez órá most nagyon talál. Főleg így, ezzel a szóval, hogy „érvényesülni”. Nagyanyja avatta be egykor, serülő legényecske korában – amikor minden gondolata akörül járt, s ez az öregek számára is feltűnt – a titokba, szerinte hogyan kell fiút vagy éppen lányt csinálni: ha egyszer a férfi érvényesül – mondta pisolyogva, s ő csakúgy itta minden szavát –, s utána az asszony, akkor leányka lesz belőle, ha először az asszony érvényesül, s csak utána az ember, akkor fiú. Igen, érvényesülni... Anti elismerően gondolt nagyanyjára, aki minden székelyes prűdsége ellenére rátapintott a lényegre. Csak arról nem beszélt, vakarta meg a fejét ismét nekibúsulva, hogy mi van akkor, ha az asszony egyáltalán nem érvényesül. Hogy akkor milyen szabály érvényesül?

Most értette meg igazán azt is, mit akart jelenteni az a találós kérdés, amit a nagyapja tett fel (és válaszolt meg) neki a nagyanyai érvényesülést követően, mintegy betetőzve a felvilágosítást, s amit akkor ő oly közönségesnek és megbotrántoztatónak talált. Hogy azt mondja, mi a legjobb kukta?; hát a p.na, mert öt perc alatt felfőzi a f.szt.

Nagyanyja ekkor letorkolta a nagyapját, hogy úgy, no!, mikkel traktáld a gyermököt! Ennél több szexuális nevelést nem is kapott aztán a nagyszüleitől. De a szüleitől se nagyon. Ha odahaza valahogyan előhozódott a téma, többnyire azzal zárták rövidre, hogy a szexről nem beszélni kell, hanem csinálni. Most Anti úgy vélte, ez eléggé elhibázott hozzáállás volt. De ugye, késő bánat, eb gondolat, mert a közmondásokhoz legalább értünk, morogta keserűen.

Simonfy József

NINCS HÍD

Amikor írok érzem magam istenhez
Legközelebb a költő szavakba törve
Egy ajtóban várom nyissatok rám
Ölbe veszem magam világ végére

Kitett gyermeket s ringatom idő az
Emlékezetet lóttam–futottam még
Élve de már holtan a nővér vénámat
Kereste nem láttam a tengert se a svájci

Hegyeket amiért élni érdemes nagyon
Múlik el ha átváltozhatnám bármivé
A végén elfelejteném mivé

Nincs híd észre sem vettük mindig átmentünk
Rajta olyan ez a híd mint az isten
Összekulcsolódott két keze

MENNYBÉLI DERŰ

Sosem éreztem jól magam
Mások szavaiban szótlanok
Párbeszédét hallgatom hangya
Kapar a pillanat sűrűjében

Tücsköm tormát reszel könnyezek
Arcomra mint kőre véstek
Sebeimen át lélegzem
Angyal szárnyáról lekaparom

A vért aggasztja a mai helyzet
Mely egyre aggasztóbb lesz
A hófehér hattyú a papíron

Elmerül minden ami megérint
Szíven üt utolsó órán mennybéli
Derű hogy isten arcát láthatom

FÜGGELÉK

„Álmodnak-e tág szavannákkal az oroszlánszelídítők?”
(Ismeretlen szerző)

Vizet kér. Megkapja, megköszöni, majd hosszas hallgatás után belekezd. Pontosan ugyanott folytatja, ahol legutóbb abbahagyta. Neki semmi köze ahhoz, amit napjában többször is kilélegez, és különben is, nincs ideje olyasmikkel foglalkozni, amik esetleg másokat érdekelnek, vagy általánosságban a közmegegyezés hasznosnak vagy éppenséggel előremutatónak tart. Egyedüli igazságként a téli reggelekre jellemző csípősséget tartja elfogadhatónak, ez vitán felül áll, s az, hogy soha nem mert ablaküvegre lehelt párafoltra rajzolni, még nem jelent gyávaságot. A tétova bizonytalanság természetes védőmechanizmus ebben a „szüntelenül változó”, hovatovább „önnön vesztébe rohanó” világban. Ha valaki meghívja egy kávéra, szívesen elfogadja, de ennél többet ne várjanak tőle. Hallgatni fog, mert a fölösleges fecsegés az emberiség megrontója; ezt már eleink is idejekorán fölismerték. A kávé amúgy tisztán issza, feketén, lehetőleg török módra elkészítve, kátránysűrűn, de ha nincs a háznál finomra őrölt mokka és dzsezva, a kotyogóson lefőzött aranyfekete is megteszi. Senki se vádolja igaztalanul azzal, hogy válogató, az ízlése pedig kényes, ő maga meg követelődző. Van tartása, igen, erre a legbüszkébb, ezt az egyet illetlenség lenne elvitatni tőle. Egyesegyedül magának tartozik felelősséggel, s ha más ezt másképp gondolja, lelke rajta, szabad országban élünk.

Mindenkit megillet az ártatlanság vélelme (akik hibásan az ártatlanság védelme kifejezéssel élnek ebben kontextusban, azok számára nincs remény), illetve a jog ahhoz, hogy többek legyenek annál, mint ami eleve elrendeltett a számukra, hiszen – tegyük kezünket őszintén a szívünkre – létezik a világban önérték, ami gyakran tartósabb még a legellenállóbb vasbeton szerkezetnél is.

Mészféhér arcának nincs olyan pontja, amire bárki szívesen fókuszálna, ezzel ő is tisztában van, nem tagadja, de ha néhanap a szemébe néznek, s valahol az írisz és a pupilla találkozásánál fölfedezik az önmagán túlmutató tisztaságot, kevésbé érzi magát elveszettnek. A kiszámíthatóan olcsó tény, miszerint türelemmel végighallgatom kényelmes fotelemből, olyasfajta rá-

adás, amiért hálával tartozik azoknak, akik ilyen helyzetben elvárják bajba jutott embertársaiktól a hálálkodást.

A következőt álmodta előző éjjel. Egy aprócska szobában állt, szinte rögtön tudta, ez egy ravatalozó. Mindenütt koszorúk, virágcsokrok és -füzérek, s persze az X-lábú támasztékra helyezett, gyermekméretű fehér koporsó. Csönd volt. Halott és hideg csönd, ami mázsás súllyal terpeszkedett faltól falig. Egy leheletnyi pillanatra fölillant benne a kérdés: „Mit keresek én itt?“, s rögtön azután a következő: „Miért érzem úgy, hogy nekem választanom kell?” Abban persze egyáltalában nem volt biztos, hogy ki vagy mi között. A félhomályban is tisztán látta, a koszorúk és virághalmok uralkodó színe a fehér, illetve a lilának egy egészen különös árnyalata, olysféle szín, aminek létezéséről eddig fogalma sem volt. Azonkívül, hogy ott állt a ravatalozó előterében, s tudatának egyik végéből a másikba, oda-vissza csapódott ama bizonyos két kérdés, semmi sem történt. Pedig titkon vágyott arra, valaki majd melléje lép, és elmondja, miről is van szó, mit kell tennie, és egy gyöngéd kézszorítással kifejezi őszinte részvétét, esetleg vállon lapogatja, éreztetvén, nem vagy egyedül, veled vagyok ezekben a nehéz percekben. De semmi sem történt. Hideg volt, az arcán hűvös fuvallat babrált, és képtelen volt rájönni, milyen évszak van, s hogy ki fekdühet abban a gyermekméretű, fehér és – hála Istennek? – lezárt koporsóban. Az ébredést megelőző pillanatban vékonyka lehetetet érzett a tarkóján, meleg volt és kedves, mint egy szeretetteljes sóhaj, akkor és amikor egyáltalán nem számít rá az ember.

Az öntudatra ébredés ugyanúgy zajlott, mint eddig bármikor: szemhéján megérezte az ablakon betolakodó napfényt, a halántékán kiütközött némi verejték, s amikor egy száraz nyelést követően észlelte szájában az áporodott bűzt („mintha éjszaka síron túli kis lidércek beleürítettek volna”), tudta: ez is egy újabb reggel, ami hamarosan délelőttbe, aztán délutánba, végül pedig estébe és éjszakába fullad annak a rendje és módja szerint.

Egyébként nemrégiben egy – az ízléséhez igen közel álló – áltudományos folyóiratban olvasta, a tikkelés nem tünet, hanem különös állapot, s annak elmúlta derűre adhat okot. „Tudnia kell, »doktor úr« (ismét ez a semmitmondó, félrevezető címke), amióta nem tikkelek, könnyebben megy a megbocsátás.” Hogy mi az összefüggés a kettő között, azt nem tudja, de érzi a szoros kapcsolatot – szorosabb, mint ahogyan az ín az izomhoz tapad.

Mindazonáltal jó, ha egy s más tisztázódik. Példának okáért itt van ez az úgynevezett önfeladás. Nos, húzza alá a mondandóját összeráncolt homlokkal, V-formába szaladt szemöldökkel, a feltétlen engedelmesség nem

jelent teljes és visszavonhatatlan önfeladást. Ezt az iskolában is tanítani kellene, többre mennének vele a gyerekek; hasznosabb tudás, mint az exponenciális függvények íve vagy éppenséggel az alanyos szószerkezetek különös csengése.

Egy megnevezni nem kívánt jó barátja egy vitás helyzetben (talán a déjá vu természetéről esett szó, talán a kökénybokrok félfás dugványozással történő szaporításáról, ezt már nem tudja emlékezetébe idézni, hiába görcsöl) azt találta mondani – sőt, kategorikusan kijelenteni –: minden mindegy, még a szélbe suttogott neveket sem visszahangozzák puha szárnyú angyalok. Erre képtelen volt érdemben reagálni, de ettől még érzi (miért is ne érezhetné), valami fontos hangzott el abban a cseppet sem emelkedett pillanatban. Egy szó, mint száz, a feltétlen engedelmesség életmentő öv gyanánt is szolgálhat, csak merjünk belé kapaszkodni, ha úgy hozza a sors, és vihar tépázta, lyukas bárkánkból a hullámok közé hullunk, ahol akarattalan távozásunkat néma csönddé folyítja a sós-fehér tajték.

Mivel tisztában van azzal, embertársainak jelentős részét hosszú és kiatartó munkával elmarta maga mellől, túl sok jót nem remél. Neki éppen elegendő az, hogy kitarthatja szívét-lelkét, beszélhet arról, ami nyűg és teher, s ha lenne bármi, ami az életben egyenlő számára az örömmel, akkor arról is hasonló nyíltsággal és őszinteséggel beszélne. De mivel nincs, ezért be kell érniük a szokásos szólamokkal és futamokkal. Rendkívül hálás, amiért biztos pontja lehetünk egymás életének, még akkor is, ha ez nem egészen természetes és kölcsönös akarat eredményeként született kapcsolat. Függés – a szó reá vonatkoztatható értelmében, ami pedig engem illet, nekem munka, kötelesség, óradíj et cetera, et cetera, a szönyeget sem érdekli az (teszi hozzá némiképp indokolatlanul), ha itt-ott kikopik a gyakori használat eredményeként.

A szerelemről csak annyit tud – s ezt már a legutóbbi néhány alkalommal is megerősítette, és most se kívánja ezt elmulasztani –, örökös harc, ahol a győztes fél bizonytalan időre a másik felet helyezi minden-dolgok előterébe.

Szükségszerű távozása előtt még megjegyzi, nem retten meg semmitől, akkor sem, ha a látszat épp az ellenkezője felől kívánja meggyőzni a külvilágot. Nem szégyen, van tudomása arról, ebben „a beteg és megátalkodott” világban valakit pusztán azért letartóztathatnak, mert ismeretlenek megrágalmazhatták. El kell dönteni, hangsúlyozza nyomatékosan, el kell dönteni, ki a hibás: a szönyeg, amiért engedi magát bemocskolódni, vagy a

cipőtalp, amely végérvényesen, talán egy felsőbb akarat parancsának engedelmeskedve nyomot hagy rajta, miután rálép?

A vizet – ahogyan minden egyes alkalommal, úgy most is – egy kortyra kiissza. Köszöni szépen, jövő héten ugyanebben az időpontban ismét találkozunk. Biccent, végül sietve távozik, s míg fölszállingózik a lépcsőházból lépteinek ütemes koppanása, figyelem a poharat; pontosabban a pohárnak azt az oldalát, ahol egy saját súlyától reszkető vízcsepp tétován megindul lefelé.

CSÚCSRAGADOZÓ

Arra késztet a méhlepény kényelme,
irigyeljem az erszényesek egzotikumát.
Az elevenszülés nosztalgiát ébreszt
a kontinensvándorlás előtti szaporodás-rítusok iránt.
De az én mozdulataim új mozdulatok,
mindig azt keresem, ami kiszorul a látótérből,
hogyan utánozzam, míg közhellyé nem válik.

Azzá váltam, aki mindenhol otthon érzi magát,
elvesztettem egzóta státuszomat.
A jég hátán is megélek, úgymond.
Nem hagytam időt semminek a koevolúcióra,
az együttműködés kétes kertje helyett
letarolt síkságon rendezem be a hátralevést.
Mennyire siettem, hogy innen zihálhassak.
Hogy mindenhonnan.

Mert addig fejlődtem,
ahonnan már nincs felfelé, csak széltében,
gépi protéziseimmel irtom az erdőket.
De szebb napokon csak bóbiskolok
a néma tuskók között, és összerezzenek,
ha tojásrakó mantrák csendülnek fel álmomban.

FIVE NIGHTS AT FREDDY'S

Mondd, meddig kényszerülök még arra,
hogy időről időre lámpákat kapcsoljak,
monitorra pillantsak,
hallgatózzam utánad?

Néha elindul benned a zenedoboz,
veszélyeztetett madárfajok csivogását
szórja szét a sötétben, mielőtt ölni indulsz.

Megcsikordul a lelkiismeret.
Óvatosságra int az agyonvert baribál szelleme,
ami éjről éjre beléd költözik.
Ezt az óvatosságot kanyarítja utálattá
emberfogú mosolyod.

Éjről éjre több a jajveszékelés nevetésedben.
Egyre több alkatrészed helyére nőnek hús- vér szervek.
Néha már magad kapcsolod fel a fényeket,
pillanatra belebámulsz a biztonsági kamerába.

Ilyenkor látni vélem kopott borításod résein át,
hogy egészben pácolt sármányok vannak
mellkasodba tömködve,
hogy szemeidet egy kitömött grizzlyról
ültették át torz pofádba.

Csak ezek az időszakosan javuló
látási viszonyok ne lennének.
Mennyivel könnyebben lélegeznék,
ha teljes sötétségben közelednél, Freddy.
Ha bármit beleképzelhetnék motozásodba, morgásodba.
Ha csak az utolsó pillanatban vicsorítanád
arcomba borotvaéles, pusztuló faunádat.

KAIJU

Amikről határozottan tilos beszélniük:
– bálnatetemek
– ahogy a bálnatetemek oszladoznak az égen
– felhőtípusok

- gleccserek
- gránátalma- és olajfaligetek
- szakét könnyező szikkaszarvasok
- ananászültetvények
- ananászültetvényekről szóló versek
- madártani kutatások, különös tekintettel a tengeri madarak táplálkozására
- jegesmedvék kényszervedlése
- bármilyen, részben lebomló műanyag tárgy, amit fokozatosan beőneke a zuzmók és a bonyolult mondatszerkezetek

Amennyiben mindezt nem tartják be, legfeljebb félórán belül meglátják a hegy felé tekintve, hogy valami megindul az egyik szurdokból, eltakarva a Nagymedvét és átszakítva a rezervátum villanypásztorait. Izzó szeméit a könnyelműekre veti, majd pillanatnyi feszült csend után egy ősemlős hangján elordítja magát.

Ez esetben a következő óvintézkedéseket tehetik:

- befogják fülüket
- megkeresik a legközelebbi Gundam-szobrot, és árnyékában megbújva hangosan mantrázzák, hogy hüvelykujj, mosoly, gyűlölet, hüvelykujj, mosoly, gyűlölet.

Figyelmeztetés 1. Bármily erős késztetést éreznek, véletlenül se mondják ki az évszámot, amikor elpusztult az utolsó erszényes farkas. A késztetés pusztán a szörnyeteg bűbája.

Figyelmeztetés 2. Tulajdonképpen feltartóztathatatlan.

Magyarázat: egyetlen ellensége pusztán egy olyan monstrum lehet, melynek gerince mentén folyamatosan a sztrádák remegése, lágy részeit nejlonzörgés fedi, és öles agyarairól mindennap ledörzsöli a rátelepedett zuzmókat. Azonban ezt a lényt évek óta nem észlelte senki; utoljára olajtól irizáló bőrrel látták a külvárosban, ahogy meghatódva bámul egy babaruhába öltöztetett kismacskát egy óriásplakáton.

TÁSKÁK

Számolom a táskáidat: egy, kettő, három... tizenöt,
egyik sem ép, mindenik sérült, vagy a cipzár rossz,
vagy a bélése rongyos, vagy a külseje repedezett,
vagy a lelkét is eladta már a zsibárusnak...

Mondom, hogy válogassuk ki a még életképeseket,
a használhatókat, a többitől pedig lelkiismeret-furdalás
nélkül szabaduljunk meg.

Felháborodva tiltakozol, hogyisne, hiszen te minden
egy darabhoz ragaszkodsz, és naponta váltogatod őket,
hol egyikkel, hol másikkal, hol a harmadikkal mész a boltba,
azzal a csinos kis feketével pedig a templomba.

Nem tudlak meggyőzni, de azért suttyomban néhányat
Összecsomagolok, és hazaindulóban a nagy sárga konténerbe
dobok, ami félúton van a házad és a buszállomás között.

Nem veszed észre, hogy apad a gyűjtemény... már szinte semmit
sem veszel észre, ami életed számodra fontos tartozéka (volt).

Halálod után még egyszer átnézem a maradék táskákat, az
egyikben, az elegáns, békebeli retikülben megsárgult hímzett
zsebkendőre bukkanok, mellette fényképek: az egyikén én
vagyok három-négyévesen, a másikon a fiaim szintén kisgyerekeként,
a harmadikon a csillogó szemű unokatestvéreim, a negyediken pedig
te és a nővéred, vagyis az anyám. És még egy levél is lapul ott,
a feladó és a címzett is ismeretlen. Papíralapú titok, nem szeretném
megfejtetni, csak őrizgetni, mint az első játékbabámat, amit éppen tőled
kaptam, jobban mondva tőled küldte az Angyal, mert neki nem volt
ideje

minden gyereket személyesen felkeresni.

Számolom a táskáidat: már csak a fekete retikül,
tajtékos csöndbe csobban, alábukik, elmerül...

KÖSZÖNÖM, DRÁGA

Mostanában mindenért köszönetet mondasz:

hogy kenyeret hozok a pékségből,
hogy megpucolom a zöldségeket,
hogy kiviszem a szemetet,
hogy megterítem az asztalt,
hogy ebéd után elmosogatok,
hogy beszélgetek veled,
hogy meghallgatlak.

Köszönöm, drága, mondod,
de érzem és tapasztalom,
hogy már nem ismeresz meg,
nem tudod, ki vagyok,
úgy nézel rám, mint
egy kedves idegenre,
akiben mégis megbízhatsz,
nem mondod ki a nevemet,
mert már azt is elfelejtetted,
kerülöd a megszólítást.

Egyszer csak alig hallhatóan
panaszolni kezded, hogy van neked
egy unokahúgod, nagyvárosban
él, nem is messze a te lakhelyedtől,
de már évek óta nem látogatott
meg, nem törődik veled.

Hiába bizonygatnám,
hogy butaságokat beszélsz,
hiszen én vagyok az az unokahúg,
semmit sem mondok,
csak elnézően mosolygok,
és kezembe veszem a kezéd.

Köszönöm, drága, suttogod
egészen különös alázattal
a hangodban, szemrebbenésedben.

Amikor elmegyek, a kapuig kísérsz,
de nem búcsúzkodsz,
hanem folyamatosan mondod,

mormolod, már-már gépiesen:
köszönöm, drága, köszönöm...
Nem válaszolok, csak átöllek
kicsit félszegen, kicsit szeppenten,
aztán gyors léptekkel indulok, menekülök,
mint egy szökevény, mint egy idegen?

VISSZAÚT

Vissza a zsidongásba
vissza a lakhatóba
vissza a boldogságos
karonülő korba

Vissza a rejtelembe
vissza a nincsbe voltba
vissza az álom-sarki
szűnyoghálós boltba

Vissza a kulisszába
elnyűtt szerelembe
vissza a visszaszerzett
könnyű kegyelembe

LECKE

Észrevétlenül hátrálni amikor maradt még
némi méltóság a tekintetemben
mozdulataidban hanglejtésedben
még nem kínos megosztani
veled a szűkülő légteret
amikor még nem érzik azt

hogy kóstoltak már belőled eleget
óvatosan becsukni az ajtót
önsajnálattal nélkül távozni
leszaladni a lépcsőkön
ha még bírják a lábak
és lent az utcán megtorpanni
álldogálni egy darabig a napfényben
báméskodni majd hazamenni
ha van még hová ha meg nincs
akkor járni-kelni ógyelegni
apadni rendre öregedni
lenni s egyszer csak nem lenni
ez (volt) a lecke csupán ennyi

KEZDŐRÚGÁS

Csak a meccsre érjek oda! – rimánkodom félhangosan, amit az alkalmi útitársaim mérsékelt közönnyel fogadnak. A BKK Futár már vagy negyed-órája tíz percet mutat, a jármű forgalmi okokból lerohadt valahol. A fejem zúg, a kezem vérzik, jegyem kivételesen van, de minek? Inkább elindulok gyalog.

A belvárost vettem célba, sípszóra oda kell érnem, megígértem apámnak. Agyrohasztó meleg van, az aszfalt fölött imbolyog a levegő, a kátrányszag messzire száll. Csak nagyképernyő vagy óriáskivetítő jöhet szóba, a szemüvegemet otthon hagytam. Apám amúgy is lepofozná rólam, ha látná, hogy az a szürke Skoda majdnem elgázolt. Integetek, hogy nem kell kiszállni, a sofőr meg visszainteget, hogy kapjam be.

A portugálokkal játszunk. Krisztiánó homoszekszuál! – fogalmazza meg ugyanezt a maga egyszerű és kissé homofób módján egy fekete pólós úriember. Rázza a sörét, a szemembe néz, le kell pacsiznom vele, nincs mese. Pár csepp sör a nyakamban landol, na, ezért nem a szurkolói zónába indultam, meg azért sem, mert nem tudom, hol van.

Próbálok magamban végigpörgetni a lehetőségeket, a kocsmák fele bezárt, a másik felében soha nem is lehetett meccset nézni. Van a vendéglátósoknak ez a régi vágású, önsorsrontó fajtája, aki még az olyan nyilvánvaló haszonnal kecsegtető üzleti lehetőségeket sem hajlandó kiaknázni, mint egy foci EB, a plazmatévé biztos belerondítana az alkoholgözös fengsujba.

A harmadik megállónál járok, amikor megelőz a trolí, a kis piros áramszedője gúnyos zizegéssel húz el az orrom előtt. Késésben vagyok. Az ébresztő nem ébresztett, és az sem segített, hogy előző éjszaka szétcsaptam magam. Nem bírom az évfordulókat, és akkor volt napra pontosan öt éve annak, hogy a '16-os EB-n apámmal együtt kiszurkoltuk az osztrákok elleni győzelmet, aztán a csapat meg sem állt a nyolcaddöntőig. Ez az emlék hajszolt bele, hogy kihasználjam az összes létező belvárosi italakciót, majd hazafelé bringára ülve belerongyoljak egy drótkerítésbe, és egy horganyzott acéldarab másfél centi mélyen befúródjon az alkaromba. Nem is éreztem, csak másnap, addigra a vérem keményre száradt a matracon.

Kutyák, kutyaszar mindenütt, meg emberek téblábolnak előttem, lassan vonulnak a járdán, mintha direkt csinálnák, nehogy már időben odaérjek,

és találjak normális ülőhelyet, ahonnan nem veri telibe a síkképernyőt a ragyogó, körüti napfény. Dohányzó férfiak tömörülnek az utcán, a távoli és kicsi tévét bámulják. Hunyorogva nézem az élőképet, a szurkolókról bevágnak egy közelit, bár ilyen erővel akár piros-fehér molinókat is lengethetne a szél. Egy banyatankos néni – láthatóan kerületi lakos – úgy néz rám, mintha a leállított tücsereprogram kárvallottja volnék. Tökig leizzadtam, a fejem kivörösödve, a karomon szúrt seb – állapítom meg egy kirakat előtt elsuhanva. Szánalmas látványt nyújtok, és még szánalmasabb, hogy ilyeneken problémázom. Katonadolog! – mondogatta az öregem, aki Koszovót is megjárta, így tudta, miről beszél.

Megcsörren a telefonom, az egyik haverom hív. Haló? Halóóóóó??? – kezd üvöltözni, a háttérben meg hallom, hogy szól a Ria-ria. – Itt vagyok. Itt vagy? Igen, de ti... De MIII??? DE TI HOL VAGYTOK? Hát itt, tudod... Izé... Lemertülök, mondd már! Beültünk ide a... Biztos vágod, itt van... A belvárosban!

Mire visszakérdeznék, a telefon kikapcsol. Ennyi volt, feladom. Nem érek oda, erről a pillanatról is lemaradok, öt év telt el, de én nem bírok megkomolyodni és tartani a szavam, pedig ha valamire, hát erre apám ugrott...

Aztán ismerős zajra leszek figyelmes. Beszédfoszlányok, kurjongatás – egy belső terasz! – esik le, és már rohanok. Szerencsém van, az egyik asztalnál nem ül senki, a hamutálban félig elnyomott cigicsikk füstölög, ennyit ér a hazai pálya előnye. Az imbolygó sörpad fölött büszkén kihúzó magam, a hátizsákból előszedem a címeres sálát, majd a fater Zippo gyújtóját is kiteszem az asztalra, mint valami szentképet, és a Himnusz közben elmormolok egy köszönömöt az öregnek, mert végül csak együtt fogjuk nézni ezt a meccset is.

KULTURKAMPF

Kézilabdával a kezemben állok, kapura kell vezetnünk a labdát három keresztpassz után. A tesitanár a sípjába fúj, lendül a kezem.

Braunschweigben vagyunk, Alsó-Szászország keleti részén, errefelé a kézilabda nemzeti sport – meg a Fussball is persze, de a Fussball már betelt, pont, mint a kollégium, ahová jelentkeztem. Várólista a jutalmam, én vagyok a kvótakáeurópai. Addig is félénk indiaiakkal, szorgos kínaiakkal meg a jelentkezési határidőről lecsúszott, kivagyfi franciákkal osztanak be

egy népes WG-be. A WG lakóközösséget jelent, de ott sem lakni, sem közösségi életet élni nem lehet.

Képeslapokról szerettem bele Németországba, miután Max hazament, és meghagyta, hogy majd nézzek be, ha esetleg arra járok. Max keveset beszélt, aminek örültem, mert én meg nem beszéltem jól németül, de a lényegre törő embereket mindig is kedveltem, azokat, akik nem beszélnek sokat, és engem sem beszéltetnek, ezért is akartam Németországba menni.

Persze, ami elsőre jó ötletnek tűnik, az a gyakorlatban nem mindig működik. Ugyanúgy, mint a lépésszabály, azt hinnéd, könnyű átültetni egyik sportból a másikba, elég számolni a lépéseket, a kéziben három után kell lepattintani, de a lépéseket kurva nehéz úgy számolni, hogy az edző közben németül üvöltözik melletted.

Próbálok visszakérdezni, de hamar feladom. A németek sosem kérdeznek vissza, ők csak elmondják, amire kíváncsi vagy, aztán továbbállnak. Üresen mosolygó, célracionális népség, fogalmazott az egyik barátom, aki szeretett körülményesen fogalmazni, nem is értem, minek barátoktunk.

Az edzés döcög, dadog a labda a kezemben, és csak minden második feladatot értem. Az edző a világért sem ismételné el angolul az utasításokat, a többiektől kell megkérdezni, mit csináljak. Ülj le! – mondja az egyik, és röhög, azt hiszi, nem tudom, mit jelent a Setz dich!

A játék hiába gyors, lábom tudom tartani velük a lépést, de ha le kell pattintani azt a kis szar labdát, már bajban vagyok. Az egyik átlövőt úgy hívják, hogy Schwarzkopf – mi más? Engem meg úgy, hogy senki se értse, mikor bemutatkozom. Schwarzkopf nyilván szőke.

Sajog a vállam, nincs hozzászokva ilyen terheléshez, a kosár meg a foci teljesen más izomcsoportokat mozgat, a WG-ben esténként jegelnem kell, a franciák meg picsognak, hogy a jégzselé miatt nem fér be az abszintjuk a hűtőbe. Hát Parrdon', faszom.

Míg fekszem az ágyon, érzem az indiai kaja csípős szagát. Skype-on hívom anyámékat, kérdezik, hogy mit vacsoráztam, megnyugtatom őket, hogy van még nokedli lefagyasztva a hűtőben, aztán elsorolom, mi volt a heti menü a menzán. A currywurstot nem értik, mondjuk, azt én sem igazán.

Az éjszaka közepén felébredek, ki kell mennem pisilni. Sötétben botorkálok, a lapostévé fénye haloványan pislákol az üvegajtón túlról, a hevesen gesztikuláló árnyalakok franciául üvöltöznek, és mint általában, ezúttal is telibe szarják a közösségi együttélés szabályait.

Rosszul alszom, folyton álmos vagyok. Edzés előtt benyomok egy kávét, de valahogy még a kávé sem az igazi, a presszót felütik vagy másfél deci

vízzel, émelyítően híg, ízetlen, olyan semmilyen, mint a tervezőasztalon megrajzolt, egyforma allék, az ipusztriális tömbökön kívül nincs egy autentikus szeglete a városnak, a multikulti jólesne, ha érezném bármilyen előnyét, de mi csak kerülgetjük egymást.

Kreis bei mir! – üvölti a középső védő, és a beállós továbbpördül.

Eins wechseln! – dobja be az edző, én meg azt sem tudom, hogy fiú vagyok-e vagy lány, nemhogy azt, hogy eins vagy zwei. Links – mondja valaki, ilyenkor balról kell leszámolni, vagyis pont rám jönne ki a figura, de nem ismerem a mozgásokat, inkább fogalmatlanul továbbpasszolom a lasztit, páran bosszúsan csóválják a fejüket, ebből így nem lesz ötös a szemeszter végén.

Arra gondolok, hogy otthon az ificsapatban edzés végén cicáztunk vagy egyérintőztünk, és az volt a legkifinomultabb taktikai utasítás, hogy elmész szélén, beadod, oszt csók a családnak!

* * *

Max cserediákként érkezett hozzánk még általánosban. Két hétig lakott nálunk, de a szüleim csak három nap után vették észre. Lehet, hogy nem volt egy tipikus német, de azért én atipikusnak sem mondanám. Ő mutatta meg, hogy létezik olyan, hogy német punk, meg hogy az alterzene messze nem angolszász sajátosság. Ärzte, Antlers, Toten Hosen, Einstürzende neubauten – ilyeneket hallgattunk, illetve ő hallgatta, én meg próbáltam be-szuszakolni az addigi, meglehetősen szűkre szabott zenei koordinátarendszerembe.

Sokat füveztünk, ittuk hozzá a szar magyar söröket, és mesélt a piros lámpás negyedekről, persze egy szavát sem hittem, de később kiderült, hogy igazat beszélt, még Braunschweigben is felhúzzák éjszaka a rolókat, kinyílik néhány kapu, és vörös fény árasztja el a kevésbé szerencsés (vagy hát nézőpont kérdése) Bruchstrassét, ahol a közvilágítás is gyérebb, és az ősi mesterséget szó szerint kell érteni, már a középkorban is itt dolgoztak a lányok, ez egész Németország legrégebbi piros lámpás negyede – magyarázza Francois, az egyik srác a WG-ből, aki összeszedte a mellénk beosztott német mentorlánykát, tőle hallotta, miközben épp egymást mentorálgatták.

Mire sikerült jelentkeznem arra a nyomorult Erasmusra, Max elhúzott Szászországból, nem tudtam beugrani hozzá, mert addigra nem volt hozzá, illetve a hozzá már nagyon távol volt attól, amire számítottam, de azalatt a röpke két hét alatt annyira beoltott a német kultúrával, hogy még ez sem

tántorított el. Akkor még nem volt szó WG-ről, franciákról, vállfájdalmakról meg felvizezett kávéról.

A helyi Erasmus Gruppe szervez nekünk egy idegenvezetésnek álcázott kocsmatúrát, röpködnék az egy- meg kéteurós italkuponok, beszélgetni próbálok, de nem hallom a másikat, a lányok nincsenek egyedül, a németek betűrt ingben kimérten beszélgetnek, az olaszok el sem jöttek, én meg hirtelen ott találok magam a csendben szorongó indiaiak között. Egy ismeretlen társasággal továbbállok a következő helyszínre, ahol kvízest van. A pultnál összefutok az egyik kéziszáccal, be van baszva, a szeme csillog, a tekintete zavaros, de úgy tűnik, felismer, elvigyorodik és odahajol a fülemhez, angolul mondja, hogy egész jól játszom ahhoz képest, de nem hallom a végét, hogy mihez képest, vajon ahhoz képest, hogy magyar vagyok, vagy hogy még nem láttam kézilabdát.

Mint egy kétségbeesett szerelmes, részegen felhívom Maxot. A botanikus kert előtt állok, támasztom a biciklit, és a helyi főzde Pilsnerét iszogatom. Errefelé minden városnak van saját főzdeje, még egy ötvenezres egyetemvárosnak is. Mekkora hülyeség már, a méretgazdaságosság egyáltalán nem érvényesül, pedig erről tanulunk az egyetemen, hogy kéne neki, de ez nem felel meg a szabályoknak. Hol az a szenttelen, mérnöki logika, és mit keres itt helyette ez az érthetetlen és hozzáférhetetlen helyi sajátosság? Mintha ez nem is német volna, hanem valami más, fonáknémet. Mi értelme ennek? Hagyjanak már ezzel a baromsággal, most ilyenek vagy nem ilyenek, döntsék el! Hívom is Maxot, csilingel a Messenger, de nem veszi fel, biztos tart még a műszak, csak nehogy megzavarjam, nehogy kirúgják miattam, gyorsan újrahívom párszor, jó sokáig csörgetem azt a faszt. Még a söröm is elfogy közben, ilyen nevetséges háromdecis üvegben adják, fene azt a smucig fajtájukat. Méretgazdaságosság, meg a faszom. Behajítom a sörösüveget a fűvészkertbe, és mivel félek, hogy be van kamerázva, utánamászok. Mint egy igazi német, felveszem az üveget, és sírva leporolom, csak ezután borulok bele bűnbánóan az egyik közeli bokorba.

Feldagadt arccal ér a reggel, a tükörképem homályos, a két karom pedig csupa horzsolás, ki tudja, miféle ritka és egzotikus zárvatermők karmoltak végig az éjszaka. A bringámat is elhagytam, de délutánra valahogy előkerül, ott parkol a WG előtt, nem értem, hogy került vissza, de este, amíg a zuhanyra várok, kiderül, hogy Gupta látta, amint hazafelé minimum kétszer eltanyázok vele, valószínűleg többször is, de ő kettőt látott belőle, aztán felnyalábolt, és besegített a szobámba, de legalább a gatyámat már nem ő húzta le rólam.

A B2-es kurzuson tanuljuk a szavakat. C1-es nyelvvizsgám van, de mivel másnaposan mentem el a szintfelmérőre, megnyertem a B2-es csoportot. Olyan szavakat tanítanak, amiket már ismerek. *Fernweh*. *Wie schön! Was für ein Wort!* – mondja a tanár, én meg komoly képpel bólogatok. Ebben speciel igaza van, hogy a *Fernweh* az nagyon szép, honvágyat jelent, csak sokkal kifejezőbb. *Távolságfájdalom*. Szinte érzem, ahogy kimondom, a tanár meg persze jó sokszor kimondatja velünk, hogy alaposan begyakoroljuk. Menni fog, mondja. És tényleg.

Edzésről hazafelé Ártét hallgatok, még bennem van a druk, dolgozik az adrenalin, az ilyen gitáros, pörgős, kiabálós zene ahhoz tökéletes. Kicsit már idejétmúlt, de engem nem érdekel. Maxnak írok, hogy kipörgettem a legújabb albumot, a srácok már nem olyanok, mint régen, de azért jólesett. Várom, hogy válaszoljon, de úgysem fog, napi 10 órát melózik a svájci határ mellett, és közben összejött egy elzászi kislánnyal.

Amikor hazaérek és beállok a zuhany alá, bent hagyom a fülesemet, és letesztelem, hogy tényleg vízálló-e: a csempének döntöm a fejemet, és dühödten a lefolyóba üvöltöm az ismerős dalszövegeket, verik a falat a szomszédból, de nem érdekel, már csak a refrén visszhangzik a fejemben.

Péntekenként a legjobb. Délután, mikor vége a harmadik órának, ki megyek a kampusz előtti zöld parkba, és kifekszem a fűbe. Pokróc sem kell, nyugodtan megtehetem, akkora a köztisztaság, hogy még a nyúlzsart is felszedik alólam. Ilyen ez a szászországi idill, a makulátlanul zöld parkban kisállatok cikáznak, évődnek egymással, és mintha csak rajtam gúnyolódának, hogy még a vakítóan giccses idill közepette sincs egy árva lélek sem, akivel szót értenék. Este a kertész megkér, hogy heveredjek arrébb, a locsolórendszer hamarosan bekapcsol. És én azzal szórakozom, hogy nem heveredek arrébb.

Ezúttal is péntek este van, én meg csuromvizesen állok, amikor megszólal a telefonom. Max hív. Azt mondja, megkapta az üzenetemet. Milyen üzenetemet? – kérdezem rosszat sejtve. – Hát a sörgyárasat – mondja, és röhög. Azt mondja, igazam volt, tényleg hülyeség, és hogy már megvette a jegyet, jövő héten tanítási szünet – *Exkursionswoche* –, úgyhogy reméli, ráérek, én meg már tervezem is fejben a hétvégét, talán koncert is lesz a helyi rockkocsmában, valami tribute zenekar, talán *Ärzte*, azt is meg tudnánk nézni. Már ha tényleg jössz – mondom neki, és közben elindulok hazafelé, keresztül a sötét parkon, átvágva a halkán szitáló vízsugarakon.

HANGATLASZ

AA

Ametiszt aszfalton araszol Amszterdamban
az akaratos, agg aligátor apó,
addig-addig acsarkodott az abárolós Alival,
átdobná Amál almafára akasztotta az anyóst.

ÁÁ

Ámul ám Ámor az átokverte ágyon:
Árkosra átugrik Ágota, az álnok.
Ácsmester ácsorog az ártéri árpán,
átdobná áfonyás ágytálját, az ártó ártány!

BÖBÉ

Bárgyú bubik bagóznak Bukarestben,
Bélát bántja a bájos bölömbika,
barbár bonviván bokázik bomolva,
buggyan a babszemnyi bögy.

CÖCÉ

A cég cicuskái céklán citeráznak,
cölöphöz cipelték a ceyloni cárt,
cuppogva cementez a ciberés cickány,
s a citromos cérna cudar.

CSÖCSÉ

Csörög a cséplőgép, csapkodja a csipát,
csöpp csipkemedár csúfolja a csimpánzt,
csalfa csótányok csücsülnek Csákváron,
csúf császárom, csend! Csüng a csíkos csákód.

DÖDÉ

De didereg dunnátlanul a Duna!
Debrecenben diót darál a dada.
Daliáról dalol a dicsekvő dakota,
dörömböl a dundi dinó, dacolgat.

DZSÖZSDÉ

Dzsuvás dzsessz, dzsidázd a dzsámit!
Dzsörzés dzsakartai dzsinn, dzsekit dzsemezz!
Dzsenifer, Dzsekszon, dzsemborizgassál!
Dzsenti dzsigoló, dzsindzsában dzsudózz!

EE

Eltört ecset, ereklye? Elkorhad? Egál.
Emberfia ebből eszkabálj elégiát!
Eperszerű egér elefánt előtt etanolt emanál.
Európa erdeiben enyves emsék echóznak epigrammát.

ÉÉ

Élesztőt éget az érdektelen, érett éticsiga,
éhomra énekel, és Érden égboltot épít.
Érvágást évente élvez ez érzéki érsek,
égszínkék éjjeliedénnyel élcelődve életuntságig él.

FÖEFF

Fáradt farkasok fújnak egy firenzei fügefán,
fűfényes felhők fodrozódnak felettük.
Fandangóra fülel a foghíjas flótás, a fakír,
feneketlen főúri fiókban focizó fémlegyek.

GÖGÉ

Gézbe göngyölt gótikus gondok!
Géppel gittel a grogtól gőzölgő gondnok.
Güzüt gúnyol a gazella-grófnő,
de Genfben gorillát gardíroz, grátisz.

GYÖGYÉ

Gyenge gyöngyvirágom, gyíkgúnyájú gyámom,
gyúrt-e gyöngyvirágból gyémántot a gyáros?
Gyermeteg gyászének, gyérülő gyertyános,
gyomlálád gyűrűző gyanúd, gyaur!

HÖHÁ

Hirtelen hőségben hentereg e halszagú hónap,
ha Hágában hánynál, húthetnéd a hódot.
Három hársfavirág hull a hajótatra,
heges holdvilágnál hunyorog egy hagyma.

II

Itkányos iguána iramodik, izzad, iázik is,
icce itallal Izland irányába integet az idilli inas.
Ideült, idefújt az izsópot imádó, irigy idegmókus,
illóolajjal ingerli az impulzív ingujjakat.

ÍÍ

Ítéletidőben írni, ízeltlábú íróasztalon,
ínségben író, ítéletnap i zületű író
ízetlen írórelikviákat íté l az íreknek.
Ínszakadásig, ím, írástudatlanoknak!

JÖJÉ

Jegenyék, juharfák, jajrózsák jurtánál jövendölnek,
jöjj, jaguárfejű, jer, jégélű jatagán jajong.
Jóézésű jaknyáj jaksajtot juttat, jójót Jákra.
Jobbágyfelszabadítás! Jóformán jogtudor juh.

KÖKÁ

Kiebrudalt kicsi kivimadarak kuncognak a kietlen kínai kastélyban,
Kingstown kék kazamatáiban a kupori kukacok kakaót köpülnek,
kapucnis kétéltűek kergetik a kérgesedő, kacér kávémagokat,
királyok kengyelvasát kalapálják a kábult, kénszagú kengurupapák.

LÖELL

Ladára lökött libából löncsöl a lótt lovag,
libegő leple lestrapált lisszaboni liszteszsák,
lépteit leste Léna, Ludovika, Leonóra.
Lám, lapos lepény lett a lét, lám, liturgikus lópvirág!

LYÖELY

Lyukat lyuggat a lyukasztó Lyorkban,
lyukas lyuksajtok lyukkadoznak.
Lyukfűrésznek ne nézd a lyukát!
Lyényeges lyukat betöm az idő.

MÖEMM

Mennyei marhák múznak Montevideóban,
megcsókolom mancsát mindjárt, madam,
mérgezett mungót majszol a malacka,
mégsem morog meg a makogó mókus.

NÖENN

Nihilista nénik nevetnek Nizzában,
ne nótázz nekik naphosszat, Nikolett.
Nincsen nitrogén a nagyra nőtt nudliban,
nézd, nutriát nevel a nászozó nimfai nép.

NYÖENNY

Nyúl nyelv nyögi a nyári nyalóka nyavalyáját,
New Yorkban nyivwantva nyerít egy nyomozó.
Nyöszörög, nyúz, nyergel a nyegle nyestfiú,
nyeszlett nyákos nyestet nyert a nyanya.

OO

Ordít az ondolált oboa, odakozmált az olajos oldala,
ougadougoui orgonát ordonált az oszlói orvosa.
Óázisbeli oviban olykor omlettet oroz az okapi,
ovális orrvassal ollóztat, odalesz az opera.

ÓÓ

Ópiumhordónál ólálkodik az óriáspanda,
óvilágbeli óráját óhajtaná óva-óvni,
ókulárezik, ólomöntéssel óriáskígyótól ódzkodik,
Óradnán ógörög ódákkal óteheneket ódázna.

ÖÖ

Öldökölnél-e ökörszemű Ödön az örvényben?
Ömbölyön öltönyös ölebek öttusáznak ösztűzben.
Ördöngös ötvös öccsére ötkilós örvet önt.
Ölfányi öntudat! Az önvád öblében ömlik az ölyv-ének!

ŐŐ

Őzek ődöngenek az őrtüzek ősszigetén,
őszülő őnök őrsei őszintén örölnék.
Az őrnaszádok ötetején őszentsége őszirózsái!
Őfelsége ősrülete őzsutákat őrjít.

PÖPÉ

Percnyi puttonyos pöttömök pattognak,
pipacsos platzon pancsol a pojáca,
puccos pergolákon pityereg a ponty,
papagáj pirongatja a pamplonai péket.

RÖRÉ

Ragasztós Ricsikét a recsegő rája ruhával riasztja,
rágó repül a rakparton, rád rezdülök, regés Ravenna!
Rígólábbal rögbizik a rikkantgató róka,
ringj-rengj, röhögtess, Ritus, répák, retkek rabja!

SÖESS

Sáfrányos sajtot sirít a sárvári sintér,
sehonnai sellő sípol a sekély savanyúságban,
sajnos satnyulnak a spanyolnáthás sármányok,
sunyi sörétek sózzák a sarki sirály saruját.

SZÖESSZ

Szita, szurdok, szelemen, száraz szellők szepegnek,
szomjas szajkók szörtyögnek, szardíniák szenvednek,
szurtos szarkák szántanak, szitakötők számolnak,
Szentendrére szaladnak a szájkosaras szamarak.

TÖTÉ

Titokterhes téridőben tehetetlen tatu,
taxisofőrként téved a tunguszkai tájra.
Tudni, tévedni, tervezni és törni:
tótükörbe tűzött táncolgtató tű.

TYÖTYÉ

Tyutyu, tyúkocskám, tyutyu! Tyúkorzás, tyúktolvaj, tyű!
Tyukodi tyúkászkocsin: tyúkketrec, tyúklétra, tyúha, tyű!
Tyúkméreg, tyúkörmnolána, tyúktaréj, tyúkhúr, tyúkgalóca,
a tyúklevesben, tyű! Tyúkhordókánya tyúkistállón! Tyókolom!

UU

Ugat az ugariti uhu, uborkafára ugrott az ugartyúk,
újjpercet uzsonnázik az urizáló ugor unkabéka,
uszonytól undorodik az uráli utászra uszított ulánus,
ujgur utcabálon utánadobják az utálatos uránutalványt.

ÚÚ

Úgy-úgy, úr az út, úszó úrnő, újbor?
Újrázni csak útifűvel, újjáéledt útszegéllyel.
Úszógumi, útibőrönd, úszóhártya, úttörőruhában.
Újraaranyozott útkereszteződésnél: úrfimálna.

ÜÜ

Ülkei üdülőházában üvölt az ücsörgő Ünige,
ürmösborral üdíti üzbég ürüre ütő ükapját,
ünnepnapokon ügyelve üríti üdvösséges üstjét,
ürgék, ünők, üstökösrecék üzennek üvegdedán.

ÚÚ

Úzöttet úz az üzött: úrlény úzi az úrlányt.
Úrlapot úberol az úrpilóta, az úrbéli úrpatkány.
Úrállomásra úrhajóz az úrszondával üzött úrfiú.
Úrfüvön úrnyulak úrgödörben ú-znek.

VÖVÉ

Virágot vagdos a vérszomjas, vén Vilmos,
Varsóba vezetné vidám vadgalambját!
Vödörben vöröslik a vasárnap virradat,
vandálul vakkantgat a vonagló vadkutya.

ZÖZÉ

Zilahon zuhog a zengő zivatar, zizeg a zabolátlan zebrafar,
zakatol a zelóta zokogás, zörömböl a zuppanó zöldbogár,
zajos zigóta zokog a záptojáson. Zenebonás zűrzavar!
Zugivók zellerrel zergét zaboláznak. Zenitre zöldell a zelnice.

ZSÖZSÉ

Zsíros zsebet zsigerel a zsandár,
zsákos zsiráf zsizzsen Zsibón,
zsarátnokon zsúrozik a zsugori zseni,
zsarolj, zsinatolj, zsenge zsinór!

KIEGÉSZÍTÉS: Q, W, X, Y

Boxerben faksznizik a wisconsini quartett,
illemkódexében elcsúxott a térdfix.

Yamgyökér, wurlitzer, xilofon és exlex.

Quo vadis, masztixba ragadt bokafix?

Ferenczi Szilárd

ZSIGERI MERÜLÉS
A MÚLTBA

A történelmet emberek csinálják és emberek írják. Örök érvényű közhely, amely vitathatatlan ugyan – bár én inkább úgy mondanám, hogy az eseményeket emberek csinálják, és majd más emberek történelemként megírják, de mindegy is, részletkérdés –, mégis egy sor elmész, politikus és médiamunkás folyton-folyvást elhiteti velünk, hogy nem egészen úgy van. Ilyeneket mondanak például: a történelem szele, más idők jártak, folyamatok indultak el, belesodródtak, történelmi szükségszerűség, korszellem, nemzethalál, Isten akarata. Az egyén tehát nem hibás, nem okozója és nem elszenvedője a cselekedeteknek, hanem belesöpöppen valami kontextusba, szerepbe kényszerül, úszik az árral, mi mást tehetne, hisz nem ő dönt, hanem valami hatalmasabb, az mozgat agresszort és áldozatot egyaránt. Semmi felelősségünk tehát, dőlünk hátra, legyünk pusztá eszközök, engedjük át magunkat a... a minnek is?

Nem. Vegyünk inkább elő egy történelmi regényt. Ha a nem túl távoli múltat kívánjuk megérteni, akkor lehetőleg egy olyant, amelynek minden bekezdésében a lelkiismeretes szerző használt valamit egy hiteles forrásból, saját emlékeiből, a korhoz kapcsolható irodalmi élményeiből, helyén értelmezve őket, a környezetében élő idősebb kortársak beszámolóiból, majd azokat feljavította, sajátos poétika szerint elbeszélésbe rendezte. És itt, a nyelvi logika révén szavakba rendeződő betűk reflex-nyelésével merülünk el a múlt alulnézetében, a járófelülettől körülbelül két méter magasságig terjedő egykori élettérben, ahol az elmékből induló mozgásparancsok a valóban élt vagy csak a nézőponti érvényesítés eszközeül kitalált emberek keze-lábából létrejött az esemény. Ha az író valóban lelkiismeretes, elbeszélése kiváltja a kordokumentum hitelességét, kielégíti az olvasónak a múlt megismerése iránt támasztott igényét, s azt rövid úton elviszi a katarziszig. Ha a szerző lelkiismeretes, a szavak és mondatfolyamok a korabeli napi rutinba és érzelmi rendszerbe is hitelesen bevezetnek, hovatovább ott, abban

a térben és időrésben érezni is fogok, ami illúzió ugyan, de elég erős ahhoz, hogy időnként a felgyúlt harag és undor vegyületéből származó indulat hatására az olvasást abba kelljen hagynom, annyira elborzaszt. Magam mellé ejtem a könyvet, vagy a hátizsákba süllyesztem a buszon, hogy még csak ne is érjen hozzám. Haragszom a mondatokra, és szinte az íróra is, de hát nem ő tette. Ő csupán a legvégsőkig lelkiismeretes volt, s a választott vagy öntudatlanul alkalmazott szórend nyers erejéből zsigeri prózát teremtett.

Az író Zoltán Gábor. A könyv pedig, melyet újra kinyitok, pedig haraggal érintem, az *Orgia*.

Olvastam már nyilván nagyon jó magyar történelmi regényt, nem egyet, kis léptékűt vagy monumentális időregiszterben elbeszélőt, és a két véglet között mesélőt is, távolságtartót, dúsán metaforázót és extrém naturalista-realista prózában ráközelítőt, illetve a kétféle művészi attitűdöt keverő népit, modernet és posztmodernet, a nemzeti romantika jegyében kihagyásosát vagy brutálisan őszintét, s ezek minden köztes árnyalatában magát el nem kötelezőt. Ám – elkerülhetetlenül patetikusan – a magyarságomat és emberiességi együttérzésem ábrándos korlátait, valamint a szakmai viszonyulásomat ez a könyv teszteli először.

A magyarságomat úgy élem meg a hétköznapokban és magamban, ahogy a kisebbségi magyar megélheti, tehát eredendően és relatívan kezelem, az vagyok, ami, és ami, az vagyok, számomra jobbat szubjektíve elképzelni nem tudok. A többségi nemzet számszerűsíthető fölénye és a kulturális, a politikai, az emberközi viszonyok nap mint nap tapasztalt élethelyzeteinek körülményei között viszont gyakran reflexből összemérem saját nemzetem magamban tanult és képzelt minőségét a másikkal. Ez a gyakorlat nem lehet semmilyen mértékben sem objektív, és nem a magam személyére beállított mérce, hanem a két nemzetről számtalan egyéni szinten szerzett tapasztalataim és a megismerhető kollektív emlékezetből a magam számára leszűrt következtetésekből együttesen származó, kusza tervezésű fokozatokkal bonyolított barométer, s a mérlegvonást legtöbbször ez a kérdés előzi meg: ugyanez magyar közegben jobb vagy rosszabb eredményt hozna? A szubjektíven adott válaszaim annyifélek, ahányszor a kérdést felteszem, és sosem bízhatok a hozott ítéletben, hiszen a képzelt körülmény teljes mértékben hipotetikus. Nem születik, mert nem születhet egyértelmű eredmény. A reflex alapvetően felesleges tehát, de attól még létezik.

Az emberiességre nincs mérce, akkora, amekkora, ezt objektíven nem viszonyíthatom, és azt sem tudhatom szerencsémre, hogy a környezetemet elérő vériszamós történelmi helyzetben milyen minőségű emberiességet

gyakorolnék, unos-untig érzett és kifelé viszonyított erkölcsöm milyen változást szenvedne az iszonytató halálfélelemtől, amelyről mindeddig tapasztalatot nem szerezhettem, és remélem, nem is fogok.

Mindezek mellett pedig úgy olvasok történelmi regényt, ahogyan a szakmám gyakorlata során tanult ismereteket, az olvasott, kutatót és vizsgált adatokat, illetve folyamatokat egy, számomra értelmezhető rendszerbe integráltam, és azt a saját felhasználású megértésre fordítom. Az *Orgia* előtt ujjongva történészkedtem, nem éreztem a súlyát, és nem zavart, hogy halott emberek szelíden vagy erőszakosan megszűnt élete csupasz és puszta adathalmazra egyszerűsödik az egyéni hozzáférésű tudástáramban, belső szabadpolcon, hűvös halmot képezve.

Az *Orgia* két számottevő változást hozott: egyik oldalon a magyar nemzetminőségről alkotott korábbi vegyes ítéletem lényegesen negatívba bilent (nem végzetesen, de számottevően), és ezzel összefüggésben a képzelt végsőig kitartó emberiességemben sem vagyok már biztos. A kettő együtt pedig megszűntette a korábban időnként belém nyilalló ember-magyar erkölcsi fölényérzetet. Látjuk, a kettőt összekapcsolom, mert ebben a levezetésben összetartozónak érzem. Nem vagyok tehát már egyáltalán biztos benne, hogy a magam erkölcsi képzetéhez mérten a végsőig humánus lehetek és leszek is minden körülmények között, pusztán csak remélhetem, továbbá a magyar minőséget az illúziómentesen kezelnivalók közé tartozónak tekintem ezután, és ennek érvényesítésére törekszem állandóan.

A másik változástól a történész szenved bennem, ugyanis immár időszakosan nem érzek kedvet a szakma gyakorlásához, jelesül ahhoz, hogy halott emberek életét és cselekedeteit vizsgáljam. Bekapcsol egyfajta megkésített gyász a vizsgált személy elmúlása fölött, inkább szánom, mint hűvösen elemzem. Ahhoz pedig, hogy róluk ítéletet hozzak, immár úgy érzem, nincs és nem lehet elég munícióm. Korántsem vagyok ugyanis biztos benne, hogy bizonyos időtávlatból ez egyáltalán lehetséges, illetve, ha meg is próbálom – mert a szakma gyakorlását fel nem függesztettem –, a korábbi kutatói attitűdben önkéntes változás állt be: kevesebbre vállalkozom, és amennyiben elérhetők a megfelelő források, igyekszem alaposabb munkát végezni, és hasonlóképpen, ha vannak források, és megbízhatóan elvégezhető, a vizsgálatban az ambivalens értékű személyiségjegyeket is érvényesítem, a történeti narratívában ennek teret nyitok, s a mérleg nyelvét középre helyezem. Bizonyos kivételek azért még előfordulnak.

Igen, az *Orgiától* körültekintőbb történész és illúziótlanabb magyar lettem. A szépirodalom tesz néha így az emberrel, megtérhetünk tőle, amit a kulturális lény minden esztétikai tárgytól remél.

A könyvben rengeteg a szereplő, így jobbnak látom nevek nélkül elvégezni a röpké elemzést. Zoltán Gábor számtalan interjúban elmondta, hogy a regényt egyrészt nem tudta nem megírni, mert gyermekkorától közvetlen környezetében zajlottak az események, mert önmagával és az áldozatokkal szemben leróandó tartozásnak érezte, és mert elhallgatatlan. A 12. kerületi nyilaskeresztes szervezet vérzivataros rémtetteire valóban semmi mentség, sem politikailag, sem erkölcsileg, és lényegét tekintve történeti szempontból sincs, az emberirtásra és az ilyen formát öltőre végképp nincs. Miért orgia az Orgia tehát? Mert a korábban kiskeresetű, zömükben vidéki származású férfiak és nők, akik a 12. kerületi nyilasok sorait alkották, a hatóságilag zsidónak minősített, vagy csak pusztán a vagyonszerzéstől vezérelve, az elpusztításra ítélt embereket házaikból kihajtották, betelerték egy pincébe, ahol aztán módszeresen megverték és megerőszakolták, illetve az ebben a tágon értelmezhető megaláztatásban minden eszközt és testrészt bevetve fizikailag és lelkileg tönkretették, majd ezeket a méltóságukban és szervezetükben szétbarmolt embereket és olyanokat, akik ezt az első erőszak-kört megúszták, mert arra méltatlanok voltak (öregesek, betegek, „csúnyák”, eleve annyira megverték, hogy mozdulni sem tudtak már), nos, ezeket tehát a Dunába lötték, felakasztották, tömegesen kivégezték, rövid úton megszabadultak tőlük. Tették ezt az úrinak minősített zsidó és nem zsidó háziasszonyokkal, férjeikkel, gyermekeikkel, hajadonokkal és pelyhedző állú legényekkel, fekvő betegekkel, nyomorékokkal, mindegy hát, hogyan címkézett emberekkel, de főként olyanokkal, akik nem a hungarista testvériség szoros kötelékébe tartoztak, így szabadon megerőszakolhatók és különféle eszközökkel megnyomoríthatók voltak, mert „veszélyeztették a magyar rendet”, melyet a fővezér Szálasi Ferenc megtisztításra ítélt, de ez nyilván hazugság volt, irtottak ők mindenkit, aki az akkortájt, 1944 őszétől 1945 tavaszáig az aljas államhatalmi rendszeren kívül állt. A 12. kerületi, azaz városmajori nyilasok voltak a kerületi szervezetek leginkább brutális alegysége, ők vették át tél közepén az Andrássy út 60-at, és a budai bér- és kórházak után a pesti oldalon is vérfürdőt rendeztek a magukat megvédeni nem tudó ápoltság sorában, tömegsírba löve minden élő a védtelenek közül, s a kiválasztott polgárok között, akiknek házára, ruháira, tárgyaira és persze vagyonára fáj a foguk. Káoszt és halált osztottak, ahol csak érték, és gyakorlatukra maradéktalanul fény derült a később népbíróság elé von-

szolt közkatonák vallomása nyomán, továbbá a szemtanúk beszámolóiból, melyeket az író a levéltárban történelmi módszerűséggel alaposan átvizsgált.

Az iszonyú rémtettek testközeli feltárása céljával Zoltán Gábor egy fikatív, nem zsidó fiatal gyártulajdonost helyez az elbeszélés középpontjába, a nyilasok áldozataként és szolgáljaként az ő szemén keresztül emeli (sok kicsi és együttesen elsőprő) katarzist hozó hétköznapi élményszintre a nemi erőszak és gyilkolás tömeggyakorlati szertartásait, miközben a Vörös Hadsereg ostromolja a várost, és a magyar egységekkel kiegészült náci alakulatok a reménytelen ellenállásra rendezkednek be. A háború ott kaszál minden szörnyűségével együtt, de az messze nem akadálya a magyarok által magyarokkal szemben folytatott népiirtásnak. Mintegy mellékesen csapódnak be gránátok, húznak el közel repülő, vegyül nehézfegyverzeti puszkapor a budai és pesti levegőbe, a kiskeresetű hungaristákra ez semmilyen hatással nincs, pusztítják zsidó polgártársaikat és másokat, ahol és ahogy csak érik. Ezek a nemrég még inasok, segédek, villamoson jegyszedők, hivatalosok és hasonló elszabadult vadászfalka gyanánt portyáznak, vegzálják a civilek papírjait, magánéletét, alsóneműjét, a nemi szerveket. Ordító hidegben terelik az alig ruhás félholtakat le a folyópartra, kötözik őket össze (hogy ha a golyó nem végezne velük, a mély víz megtegye), és lövik le a rakpartról.

Feltáruznak mindeközben a nyilasok magánéleti részletei, szerelmi kapcsolatai, gyereknemzési szándékai, de legfőképpen az, hogy áldozataikat nem tekintik még élőlénynek sem. Az író röviden benéz a múltjukba, sérelmeikbe, jövőterveikbe, és a testükbe is, s alámerül egyszersmind az áldozatok testébe, vagy velük együtt a víz alá. Magzatok mozdulnak meg, ráksejtek osztódnak, a titkolt homoszexualitás anatómiája is feltáru, és jóllehet minden más könyvben öncélú borzasztással vádolhatnánk ezért a szerzőt, itt zsigeri teljességre törekvésnek tetszik, kulcsponti egyenrangúsításnak a politikai üzenetektől megittasult beteg világban. A reményvesztettek s a magukat felsőbbrendűnek képzelők ugyanúgy működnek tehát, erkölcsük viszont gyökeresen szembenálló.

Ha egyes elbeszélési részletéről tudjuk is, hogy nem pontosan úgy zajlott, mert egyrészt a fikatív szereplők nyilvánvalóan nem hozhattak létre hitelt érdemlő történeteket, a körülöttük zajló és rajtuk átgázoló események többsége pontosan adatolt. Valóban élt és akkor valóban úgy cselekedett történelmi személyeket is mozgat a szerző, visszafejti és szerény poétikai adalékokat hozva kiegészíti a kordokumentumokban hitelt érdemlően lejegyzett eseményeket, de az utódok védelmére a neveket sok esetben megváltoztatta, másokét – a legaktívabb főkolomposokét – meghagyta. A használt bírósági

perek anyagait feldúsítja a szemtanúk vallomása, az egodokumentumokban lejegyzett érzések, a vágyak, a személyes nyomorok s a hungaristák öblösen papírra vetett ideológiai szómenése. Ebből a széttartó, de a történetek egybefüggő rekonstrukciójához mind szükséges gondolati tengerből hozza létre Zoltán Gábor korunk legerősebb, leginkább embert próbáló és mélyen hiteles történelmi regényét.

Amikor az utolsó oldal aljára érek, kissé szédülten felállok, s az *Orgiát* a polc szélén, egy kéretlenül ajándékba kapott térképes kötet és a faanyag közé szúrom. Hogy ne érintsen semmi lényegeset. Hogy mégis mindig azonnal megtaláljam.

Imre Eszter

GRÁNÁTALMÁT TEREM
AZ ÉG*1. *Érdes-nedves, szagos föld*

Addig piszkáltuk, ástuk, amíg gilisztákat találtunk. Volt, aki lehozott otthonról egy kést – a vajban elomló késnyél felforgatta, felszántotta a földet, és mi möhön emeltünk ki belőle nedves, sártól szagos kincseket, élt és élettelen. Én sosem vittem kést, féltem tőle, és a félelmem megalapozottan bizonyult, amikor a szomszéd fiú levágta a kisujját. De a göröngyök beitták a vért, és ment tovább az élet. Keresgeltünk, mindenre kíváncsiak voltunk, látni akartuk, hogy mi van még odalent a föld mélyén, benne, alatta. Az egész világ a blokk előtti kis, kertnek aligha nevezhető földes-fás-virágos területbe tömörült. Cseppenként ittuk ki, és évekig kutattuk, faggattuk.

Az iskolában volt egy vallásanár, aki azt mondta, hogy imádkozni bárhol lehet. Furcsa volt ezt hallani, kissé meghökkentő is. Addig azt hittem, hogy csak az lehet ima, amit templomban mond el az ember. Mindig is úgy képzeltem, hogy az imára rá kell készülni, meg kell teremteni a rítushoz szükséges feltételeket, és csak a beavatottak, vagy inkább azok a bizonyos kiválasztottak veselkedhetnek neki. Akkor még nem tudtam, hogy két fa és egy bokor is lehet kert, sőt, berek, hetedhét országon túl is virágzó, buja liget. Pedig így éltem meg a blokk előtti kis kertet, csak egyrészt nem gondolkodtam ezen, hiszen így volt természetes, másfelől pedig ha bele is gondoltam volna, biztosan elkönyvelem, hogy ez valamiféle tévedés, torzult érzékelés. A vallásanár állítása tehát mellbe vágott, és sokáig gondolkodtam rajta. A kertünkben, a földet piszkálva is eszembe jutott,

* Az írás a *Tíz templom* c. blogbejegyzés továbbgondolása, vö. https://latoblog.blog.hu/2020/05/25/imre_eszter_tiz_templom

hogy vajon még itt is szabad imádkozni? Meg is kérdeztem a következő vallásórán. A válasz az volt, hogy persze, ott is.

Meghasadt világképpel mentem haza, majd vissza a kertbe. Sáros, madárszaros kezeimet néztem, és arra gondoltam, hogy most akkor imádkozni fogok, mert a világba még ez is belefér. Szúrta a hónaljam, és vizes volt a hátam, mint azóta is minden olyan alkalommal, amikor valami félelmetesen izgalmas újba készülök belevágni.

Nem tudtam, hogyan kell imádkozni, sután keresgéltem a szavakat. Vajon akkor is jól csinálom, hogyha csak magamban mondom, nem hangozan? Azért mégiscsak legyen szemérmes az ember, amikor imádkozik, vagy nem? Óvatos voltam a szavakkal. Derengett, hogy az ima általában kérést jelent, hogy az emberek akkor szoktak imádkozni, amikor kérni akarnak az Istentől. De én nem akartam kérni semmit, hiába gondolkodtam azon, hogy vajon mire kérhetném ezt a különös fennvalót, aki állítólag azt is hallja, amit egy kommunista blokk tövében rebegnek felé. Úgyhogy a földből esetlenül kiásott néhány kurta szóval csak annyit akartam jelezni felé, hogy érdekelne: vajon tényleg hall? És a koszos-gilisztás, gyökerekkel átszótt, porló barna föld lassan beleitta magát a gondolataimba, amelyek a következő két évtized alatt hol gátlástalanul növekvő, hol pedig szégyentelenül burjánzó, buja ligetté nőttek, mígnem már elválaszthatatlan lett a gondolat az Istentől, az Isten pedig a templomtól, amely először egy koszos blokk tövében épült kiskert földjében volt mag, és abból lett égisz érfő fa, majd habzó tenger és friss levegő.

2. *Habzó tenger és friss levegő*

Izlandon vihar tombolt, amikor egy fiatal lányt pillantottam meg a sziklákön. Óvatosan kell bánnom ezzel az emlékkel, mert elmesélve könnyen giccsé válik. Ott állt a sziklán egy szál farmerben és lenge blúzban. Táncolt? Vagy csak a hullámveréssel együtt mozgott? Mindenesetre, ott volt, a viharból és a tajtékzásból karcsú hajladozásként kiemelkedő világ. Nem mertem sokáig nézni, mert úgy éreztem, súlyos illetlenséget követek el. Mozgása és valamiképpen az egész jelenléte diszkrét volt, finom, kimért. Sokszor jut róla eszembe *Az ifjú pápa* jelenete, amelyben a grönlandi miniszterasszonyt alakító Carolina Carlsson a Vatikánban táncol. Rendkívül érzékeny koreográfiája és hibátlanul megválasztott zenéje révén a jelenet finomságával érinti meg a nézőt, azzal, hogy jelzi, itt valami olyasmi történik, aminek az elfogadott keretek értelmében nem volna szabad megtörténnie. Ám köz-

ben minden olyan, mintha patikamérlegesen mérték volna: a mozdulatok, a fény, a zene, a jelenet hossza és elhelyezése is. Mindenből pont annyi van, amennyi ahhoz kell, hogy ez az egész gesztus ne lépje át a határt, hanem végig azon maradjon, a láthatatlan vonalon – szabad és nem szabad, látható és láthatatlan közöttin –, ezáltal pedig magát a határt tárva a néző elé. Ugyanez történt azon a sziklán is, Reykjavíktól nem messze, csak azt nem rendezte meg senki, hanem megesett. Én pedig egy rendíthetetlen magabiztossággal elharsogott imának éreztem azt, amit a lány tett, a viharvert sziklákat és a feketén háborgó tengert pedig templomnak. Évekkel később egy másik sziklás tengerparton ültem, lágy este volt, a tenger pedig nyugodt. Akkor már semmiféle zavart nem okozott a világgépemben ott imádkozni, bizonyosságból pedig volt annyi, hogy tudjam: ima akkor is, hogyha csak magamban mondom, és akkor is, ha hangosan. Ahol mondom, az pedig templom akkor is, hogyha csak nagyon ritkán építmény.

3. Építmény

Nagyapámmal piacra jártunk, és templomba. Nem tudom, mit jelentett az öregnek az Isten, de abból ítélve, hogy a templomban, ahová vitt, mindig hideg volt, és sötét, nem sok jót. Gyermekként nemcsak az Isten, hanem az építészet kérdéseiben sem voltam tájékozott, és emlékszem, milyen értetlenséggel reagáltam a templom kapcsán elhangzott „hajó” szóra. Nézetem és csak néztem a gyergyószentmiklósi katolikus templomot, kívül-belül minden látogatásunk alkalmával, de nem sikerült megértenem, hogy hol van az a bizonyos hajó. Később a Notre-Dame-ban kerestem az árbócukkal a végtelen vizet szelő hajókat, és bármennyire is akartam látni, csak nem leltem. Ja, hogy ott, úgy! Amikor végre észrevettem, letaglózott az elnevezés prózaisága. Hogy úgy a hajó, már értem.

Gyermekként tehát mit sem tudtam minderről. Akkor csak annyi volt, hogy hogyan érzem magam egy térben. A gyergyószentmiklósi templom terében például fáztam, és nagyon kicsinek éreztem magam. Talán kissé fenýítve is. Fogalmam sem volt még róla, hogy bizonyos vallások értelmében ez pontosan így a helyénvaló, és elképzelésem sem volt arról, mennyi ember dolgozott rendületlenül azon, hogy olyan templomot építsen, ahová elég csak belépni, és az ember máris nyomorultul érzi magát. Hát még arról, hogy mennyien dolgoztak és dolgoznak folyamatosan, fáradhatatlanul és már-már ördögi elszántsággal és megszállottsággal olyan vallások építésén és életben tartásán, amelyek súlya alatt emberek és korok omolhatnak ösz-

sze, vérezhetnek el. Vajon mennyire kell fázzon valaki ahhoz, hogy olyan helyre térjen be melegedni, ahol hideg van? A gyergyói templomban azt éreztem, hogy még csak gondolatban sem mondhatom el kereső, földszagú imámat. De nem is vágytam rá.

Később lenyűgöztek a hideg templomok, katedrálisok. Megtanultam szeretni azt, ahogy lesújtanak. Kizárólag műalkotásként tekintettem rájuk, és ennek megfelelően annak a katarziszt át egy-egy templomban, amikor a művészet felvillant valamit a transzcendensből. De csupán szemlélő voltam, esetleg olyan jelenlévő, aki megérintődik. Mindig kívül maradtam. Köztem és a templom között mindvégig ott maradt az a láthatatlan határ, amin Carolina Carlsson és az izlandi lány táncol. A templom építészeti remekmű maradt.

Egészen addig, amíg Barcelona habzó bor illatú utcáiról felpillantva a legváratlanabb pillanatban előbukkantak a la Sagrada Família gránátalmatornyai. Az égben érett gyümölcsök afféle jelként dúslanak a napsütésben, arra vonatkozó ígéretként, ami majd a Carrer de Mallorcán várja az embert, amikor meglátja a templomot.

Sosem zavart annyira, hogy csak két szemem van, és hogy a látás mint érzékelés meglehetősen korlátoz, mint amikor először, majd másodjára, és évek múltán is sokadjára néztem a templomot. Ám az élmény része a beletenyugvás is, amivel az ember beleengedi magát a befoghatatlan látványba, és már nem akar mindent látni. A katarzisz pedig akkor történik meg, amikor már nem a látás határozza meg a találkozást. Gaudí liget-temploma ugyanis az érzékek ünnepe, az élet habzásának dicsőítése. Az ellentéte mindannak, amit a gyermek- és kamaszkoromban megismert templomok, és mint ilyen, a templom-fogalom maga jelentett számomra. A Sagrada Família-hoz kapcsolódó legelső emlékem a tobzódás és az érzékiség élménye, a második pedig a végtelen szabadság érzése. Mindezt pedig csak megerősítette egy másik déli templom, a Candelariai Miasszonyunk-bazilika. Miután megfürödtem a tengerben, majd kifeküdtem a napra a több tucat félmeztelen, izzadságtól és naptejtől gyöngyöző test mellé, visszavettem a ruhámat, és beléptem a templomba, vizes hajjal, napszítta eufóriában. És odabent rájöttem, hogy ezek a fogalmak – a templom és az öröm, a templom és az érzékek, a templom és a napsütés, a vágy, a boldogság és a szabadság – nemcsak összekapcsolhatók, hanem szervesen összetartoznak.

Ez a tengermosta templom egy igencsak vallásos közeg szent helye. Egy olyan közegé, ahol pár tucat kilométerrel arrébb – Santa Cruzban – virágokból készült keresztek illatoznak az utcákon. Keresztek, amelyek nem

tagadják sem a szenvedés, sem a krisztusi kín valóságát, ezáltal pedig nem tagadják az ember bűnös, nyomorult voltát sem. De az emberek, akik elkészítik ezeket a virágkereszteket, és a templom mellett fürödnek a tengerben és a napsütésben, az emberek, akik üde habzó bor mellett eszik a halat, és örülnek minden falatnak s egymás társaságának, tudják, hogy az élet egy ünnep. És ez meglátszik a templomaikon, ahogy a hitük megannyi megnyilvánulásán is: az adejei Santa Úrsula plébániatemplomban például leült mellém egy asszony, akinek öltözetéről és gesztusairól egyaránt lerítt, hogy ottléte mindennapos, a templom a hétköznapi része. Rítus lehet neki, persze. Elképzelttem, hogy eladó egy boltban, és mindennap zárás vagy váltás után beül a templomba megpihenni, kifújni magából a napot, erőt meríteni az Istenéből, majd hazamegy, és vacsorát főz. Pont egyszerűségében vált ünnepivé a szememben, ő is, és az is, ahogyan beült a templomba. A vallás ugyanaz. Ők is keresztények. A megélésük viszont nem is lehetne másabb, mint amihez mi szoktunk itt, Kelet-Európában.

Visszatértem a Sagrada Famíliába, és ami az odabent zajló örömműnpen és tobzódáson túl minden alkalommal lenyűgözővé teszi a szememben, az folyamatos épülése. A legutóbbi látogatásomkor már ott volt egy Máté-szobor, ami megigézett, és ott döntöttem el, hogy ha valaha fiút szülök, Máté lesz a neve. És akkor láttam először a kész kriptát is, ahol meghallgattam egy katalán nyelvű misét, amit noha nem értettem, úgy érzem, a lényegét mégis: „Més amor.” Nagyon sokszor elhangzott. Més amor. Més amor. Més amor. Més amor. Még több szeretet! Másnap a Diadalív parkjában egy utcazenész lányt láttam kisbabával, és ismét eszembe jutott: Més amor.

A templom lehet hideg és fenyegető, agyontaposhatja az embert, és kétségkívül építészeti katarzisz lesz. De nyithat ablakot az életre, és egy olyan Istenre, amelyiknek a belseje dús, ragacsos zamatú gyümölcs.

Ritkán imádkozom. Többnyire fejben, és nagyon szűkszavúan. Templomba nem járok. De néha elmegyek azokba a templomokba, ahol a látható és láthatatlan határán megpillantani véltem az Istent – az érdes, gazdag, szagos föld közelébe, a viharvert sziklákhöz, és abba az egy-két építménybe, amelyekben a gondolataim jelzik, hogy templomban vagyok. Ezek a helyeken megnyílok, és belém fér minden, ami eksztázishoz vezethet: a szeretet, a vágy, a végtelenség és a szabadság. Sehol nem érzem magam olyan szabadnak, mint Gaudí templomában, ahová belépve megszűnik a kint és a bent illuzórikus kettőssége, és az ember tudja, hogy ha felpillant, gránátalmát terem az ég.

Antal Orsolya

„ÉP TESTBEN A LÉLEK/
DIRIBDARABBAN...”CSEH KATALIN: *KÖDBÁLÁK* – EXIT KIADÓ, KOLOZSVÁR, 2021.

Mihez kezdjen az ember, ha be kell látnia, hogy visszafordíthatatlanul egy új életszakaszba lépett? Mihez kezdjen a nő múltó fiatalságával, mihez az anya, miután elengedte felnőtté serdült gyermekei kezét? Nagyrészt ezekre a kérdésekre keresi a választ Cseh Katalin hetedik, *Ködbálák* című kötetében. Versei egy elmúlt életszakaszhoz kötődő identitás elvesztéséből fakadó gyászfolyamatba engednek betekintést az olvasó számára. A kötetet alkotó hét tematikus versciklusban az idősödéssel való szembenézés félelmének artikulálását és a kísérletezés izgalmas folyamatát követhetjük végig, mellyel a szubjektum (és nemcsak az ember, a költő is) az új keretek között próbálja újra meghatározni önmagát.

A kötet első, előszóként is olvasható ciklusa, az *Állomások(k)* versei az idősödéssel való elodázhatatlan szembesülés első sokkos mozzanatait ragadják meg. A szubjektum számára új és fájdalmas tapasztalat az egyedül-lét, és a magány kényszeréből fakad, hogy nem kerülheti el az önmagával való szembenézést. A versek az énkeresés problémája körül forognak: a lírai én megérteni igyekszik, hogy tulajdonképpen kicsoda is ő, melyek voltak és folytathatók-e eddigi szerepei. E megértést célzó folyamatban a szerző a nyelvet állítja kulcsul a hiány mibenlétének megfogalmazásához. Rögtön a kötet elején szívet melengető bizonyosságként mutat rá arra, hogy a hiány betöltésének legfontosabb módozata számára a kimondás, az írás: „Ott él a nyelv az álomközi téren, / hiányok helyén legbelül.” (*A nyelvről*) A kötetkezdő versek az alkotást, a költészetet, a teremtő munkát mint éltető erőt (*Szárazdajka*) és mint a gyógyulás terápiás folyamatának elsődleges eszközét jelölik ki.

A hiány megfoghatatlan, sugallják a versek, a lírai én mégis megkísérelt leltározni, definiálni azt. Az első ciklus versei főként az eddigi életút

meghatározó állomásaira és elveszett értékeire tekintenek vissza. Mi az, ami időközben elveszett, elmaradt? Elsősorban „valaki”, azaz a társ, a szerelem: „Valaki nincs már bennem, / elhagyta testem-lelkem, / nem csörtet árnyonfényen, / nem rongyolja reményem.” (*Rejtély*) Társtalanságában (*Variációk*) a lírai én saját önbecsülésére (*Kijelentés*) s magára az életörömrre is elveszett értéként tekint (*Fényképek, emlékek...*), még fájóbb azonban a fiú, a felnőtté vált gyermek hiánya (*Tényvers I.*), ami a leghangsúlyosabb téma ebben az egységben. Az *Anyahajó* című vers megrendítő nyíltsággal szólaltatja meg az elköltöző gyermektől való elválás fájalmát, a védtelensége miatt érzett aggodalmat, az anyaszerep lezárulásából adódó gyász szomorúságát: „Nyílt vizeken imbolygó kiságy / legénység nélkül az anyahajó”. Az anya elengedi gyermeke kezét, és számba venné, mi maradt; tanácstalan, befelé fordul, tudatosan vizsgálja, ízlelgeti az átmenetiséget. Meghatározó gesztusa a csöndben levés, a hallgatás, a várakozás (*Dal – a várásról –*). A további stációk közül elkerülhetetlen számolnia a majdani legutolsóval is, így a ciklus záróverse egy pillantás az elmúlásra, a halálra. Az *Állomások(k)* című versben az irány és úticél nélkül száguldó, zakatoló élet-vonat képe egy félelmetes, lüktető vízióvá nő ahhoz, hogy a vers végén hirtelen váltással megtörténhessen a bizonyos, mégis sokkoló, váratlan megérkezés: az utasok utolsó állomása a „csillag-csuklyás csönd, / hamuszürke havazás, lélek-hószakadás / a tikkasztó éjszakában...” A csillag-csuklyás csöndbe érkezés a József Attila-versből ismert semmi ágán ülő szív köré gyűlt csillagok szelíd, ugyanakkor fagyos mivoltát idézi fel bennünk. Cseh Katalin versében a szubjektum hasonló módon szenved rideg létbe vetettségétől, magára hagyottságától, társtalanságától. A gyorsuló, lüktető ritmus és a bravúros alliterációk révén ugyanakkor a hatalmas magány tapasztalata valahogy mégis megszeli és elvarázsol.

A következő ciklus verseiben (*Álomcsapda*) felerősödik az elmúlás, az elveszett értékek miatti szomorúság. Az egység első részében valamilyen értelemben sérülékeny állapotba került személyek életképeit rajzolja meg a szerző. E zsánerképek jellegzetes alakja a vak gyermek, a magára maradt öregember, illetve egy hármas verssorozatban feltűnő demens, majd haladkló idős hölgy. Az érzékletesen vázolt minisorsok (*Szétesés, Filmkockák, Pedig*) a lírai én számára azt a felismerést hozzák életközébe, miszerint mindenki, kivétel nélkül, kitett az elmúlásnak (a beteg és egészséges ember egyaránt „imbolygó pallón / egyensúlyoz az öröklétbe át”, *Léthatár*), a körülötte élők távozása miatt saját elmúlásának tragikumával kénytelen szembesülni. A ciklus második felében már a saját életút korábbi és mos-

tani szakaszainak összevetése kerül középpontba. A szerelem, a te és az én közös többese elmúlt, a szubjektum törést érzékel a kint és bent, a te és az én, a test és a lélek között; a forma, a keret még ép, de a tartalom már csak foszlányait őrzi a hajdani teljességnek: „Filmeket nézünk / nézzük lankadatlan / ép testben a lélek / diribdarabban...” (*Film*). A társ ismerős, ott-honos mivoltának megszűnése, az ő elidegenedésére való rádöbbenés jelenti a felnőtt életszakasz egyik legnagyobb tragédiáját (*Ködlámpa, Idegen*). A szerelem, ami beteljesülést ígért, mostanra már nem több, mint álomcsapda („Hajnal voltam este lettem / szerelemben én úgy estem / mély verembe mély árokba / ott rekedtem egy álomba’...” *Álomcsapda*), ám jóval sötétebb és ridegebb „árok”, mint a népdalban: a modern ember magányának fagyát árasztja, egzisztenciális telítettségű, állandó, sorsszerű magány. A szerelem elmúlása, elkopása, elfáradása, a beteljesületlenség, becsapottság érzése a ciklus végére egy, a pár feje fölött köröző keselyű képében metaforizálódik. Ám a szerző végül feloldja ezt, finomítja, megbocsájtja, és a jótékony, gyógyító csend jelentéskörébe utalja: „Mert a mi szerelmünk / esti mese, ábránd, / ott felejtett csöndváz / a magány tornácán...” (*Mi szerelmünk*) A csöndváz, mint a csontvázra utaló szójáték megdöbbenő, hátborzongató hatású, mégis oldja, eufemizálja a szerelem elmúlásának tragikumát.

A villamoson (életúttoposz), kopott tereken át zötykölődő, szemlélődő lírai én (*Villamosút*) nézőpontja jelöli ki a harmadik ciklus (*Történetek*) fókuszát. A szerző pillanatképeket villant fel jelenbéli életéből, kötetlen alakba rendeződő hétköznapi életképeket az elidegenedés, az elhidegült házasság konkrétabb helyzeteire kihegyezve (*Fikció?, Párna*). A szubjektum visszavág a múlt teljességébe, de belátja, ugyanoda visszatérni már nem lehet (*A város*). A cikluson belül megszorodnak azok a versek, melyek nem vallomásos módon vagy történetzilánkokban, hanem erőteljes metaforizáltságukkal fejezik ki az egyedüllét okozta bánatot. A saját jelenbéli arccal és lélekkel való szembenézésre kerül sor ebben a ciklusban, összegző jellegű ilyen tekintetben az *Idő* című vers: a lírai én lopva néz a tükörbe, és megfigyeli „a ráncokat, az árkokat, a megereszkedett / bőrt a felkaromon... az egész kétségbeesett testbeszédet”. A szöveg megrendítő vallomás a test öregedéséről, az idő kegyetlen múlásának el nem rejthetőségéről, letagadhatatlanságáról, annak személyes tragikumáról.

A vírushelyzet miatt egy adott időben világszerte általános életérzéssé vált magányérzetnek nyújtják frappáns, formai szempontból nagyon változatos kifejezését a *Szükségállapot* címet viselő ciklus versei. A magány itt egészen konkrét emberi élethelyzetekben tematizálódik, sokszorozódik.

A *Szükségállapot* című szöveg vershelyzete a 2020 tavaszán mindannyiunk által megélt bezártság, a bizonytalanság, az emberiség parányiságával, kiszolgáltatottságával való szembesülés közös tapasztalata. A szerző eljátszik a karantén alatt divatosá vált jelmonddal: „maradj otthon, / távdolgozz, / maradj otthon, / vágyakozz, / (...) maradj otthon, / csak henyélj, / maradj otthon, / jót remélj...” (*Biztató – karanténban*). A „maradj otthon” sor ismétlődése játékos rímekkel párosulva, humorral oldja a bent maradás kényszerének sivárságát, néhol azonban az ironikus tanácsok kiüresedéséről, mély szorongásról árulkodnak. Ilyenkor érezhető, hogy a szükségállapot e ciklusban nem referenciához kötött fogalom, hanem annál jóval több – közös elidegenedésünk metaforája. A szükségállapotban az én az egyébként is nehezen viselt távolságot fájdalmasnak éli meg, ellenben az embertársaktól való elszigeteltség a befelé fordulás lehetőségének ajándékára irányítja figyelmét. A megnövekedett magányban a teremtő csönd jelentheti az értéket: a „legrövidebb út most / nem a képernyő, nem az okostelefon, / nem a különféle oktatási platformok, / hanem a biztonságos belső csend, / amelynek mélysége és magassága van, / és ha kell, kíméletesen visszavonul / a virtuális térből, vagy mint a pihetoll, elillan...” E versek a szorongás, a befelé fordulás, a lassú időzés és az ebből születő remény sajátos összejátékai.

A *Karantén-dalok* a korábbi ciklus folytatása, annak egy formai szempontból elkülönülő alegysége. A hasonló formaelv alapján megalkotott versorozatban az egyedüllet élethelyzetei ezúttal szerepversekben tematizálódnak. Egyedül élő nők és férfiak (*Magányos hölgyeké, Magányos uraké*), illetve „társas magányban” élők szívszorító magányának ad hangot a szerző. Korukat, nemüket, foglalkozásukat, élethelyzetüket tekintve eltérő típusú figurákat szólaltat meg: szeretők, kurtizánok, iskolás lányok, tanerők és „tanerőtlenek”, papok, szállodai recepciósök, bárzongoristák és sok más, a lehető legkülönbélebb foglalkozásokat űzők hosszú sorának szólamain keresztül mutat rá arra, milyen gazdag skálája, fokozatai léteznek a magány megélésének. A versbéli alakok látszólag a karantén okozta bezártságukról panaszkodnak, de hamar világossá válik, hogy a karantén mint vershelyzet itt is csak ürügy arra, hogy általa hétköznapi minitragédiák tárulhassanak fel előttünk: gyakorlatilag egyfajta pszichológiai keresztmetszetét, diagnózisát kapjuk társadalmunknak. E figurák igazából egzisztenciális magány részei; a magány meghatároz, átszövi létünket, bezárva tart, saját magunktól is elidegenít: „Egyedül vagyok, Istenem, / itt a Google Tanteremben. / (...) Egyedül vagyok és szorongok, / forognak bennem vágy-korongok. / (...) Ki a régi énem? Nem tudom, / magamat momentán becsukom.” (*Magányos*

tanerőké és tanerőtleneké) E szövegekben talán még fokozottabban munkál Cseh Katalin költészetének az a különleges feszültsége, mely a forma és a tartalom ellentétes előjelű minőségéből adódik. A versek formai szempontból kidolgozottak, játékosak, a bravúros csattanó ugyanakkor kivétel nélkül mindig hátborzongató, fájó. A megrendítő körkép ijesztő mivolta a teljes társadalmat átható szorongásról, magányérzetről az egyes versek felépítéséhez hasonlóan makroszinten, a ciklus szintjén is végül feloldódik. Mert a szerző az egységet egy istenes verssel zárja: a magányos Isten szólomával, aki ismeri és szemmel tartja a halandókat (*Magányos Istené*). A kaotikus pillanatnyi helyzet ellenére a szubjektum számára igenis megnyugtató bizonyosság a gondviselés, a figyelő Isten létezése.

Az ellentét mint szervezőelv határozza meg a *Rövidzárlat* című ciklus verseit, melyekben a szerző az őt körülvevő világ visszásságait főképp a hivatalos okiratok fogalomköréből választott metaforákkal fejezi ki: „Képlet vagy, lélek-alakzat, / sokadik úrlapon sorszám, / jobbik esetben adalék: / cukormáz a tortán” – írja a *Felismerés* című versben. E versek többnyire humorba rejtett bírálatok, melyek iróniával mutatnak rá a megkerülhetetlen hivatali intézmények embertelenségére (*Helyzetkép, Dosszié, Szerződés*): a bürokratikus Rendszer egy gépezetszerű, fölöttünk álló instancia, melyben csak hivatalos irataink, személyi azonosítóink, számontarthatóságunk és ellenőrizhetőségünk eszközei számítanak. A belső, lényegi tartalom, az egyéniség, a költészet és mindaz, ami igazán emberi bennünk, a fensőbb fórum szerint nem minősül értéknek, a kereteken kívülre kerül, elutasítódik, érvényét veszti. A Rendszer megszorító keretei, szabályai, mint egy börtön rácsai feszülnek a szubjektum felett; az ember elidegenítő keretet formált maga köré, melyben a munkatársak – akiknek elvileg embertársaknak kéne lenniük – ügyintézőkből valójában ellenségekké lettek. A gyakorlati célú szövegtípusok műfajával játszik az *Apróhirdetések* című vers: „Még mindig vonzó hatvanas feleségemet / elcserélem két tűzről pattant harmincas hölgyre (...) / örök szerelem jutányos áron amíg a készlet tart / középiskolai tanár magányórákat ad”; a frappáns, abszurdba hajló apróhirdetések mindannyiunk elkerülhetetlen kis tragédiáit (csalódottságait, veszteségeit) sűrítik. E ciklusban a lírai én maga is dokumentálja saját életét, számvetést, jelentést ír (*Litánia, Rövidzárlat*). Az egység végén a leltárt készítő költő az embertelen, rideg világban újra csak a gondviselés létezésében találja meg a fogódzót. A ciklust itt is egy istenes vers zárja, melyben a szubjektum helykeresése, identitáskeresése fogalmazódik meg; a lényeg, a mi és a hogyan keresésében Istentől remél bizonyosságot és támogatást (*Kérés*).

A kötet utolsó ciklusa egyfajta összegzése a kötetnek, és keretet alkot a kötetkezdő versekkel, ugyanis itt újra visszatekintés és a mostani életszakasz értékelése történik, ezúttal azonban sokkal elvontabb, kevésbé a történetyszerűsége épülő versek formájában. A *Ködbálák* ciklus első verseiben az emlékezés céltere a gyermekkor (*Rajzóra, Határ I., Visszanézek*), a teljesség, az ideális létállapot megélésének időszaka. Ehhez képest sivár, kiüresedett ellenpólust képvisel a most, a felnőttkor a maga csalódottságával, bizonytalanságával (*Monológ, Rajzóra*). A szubjektum egyfajta átmeneti állapotnak érzékeli azt (*Köztes állapot, Folyamat, Tétova lélek*), vágyakozik valami másra, ellenben nem tudja pontosan, mire, ezért a vágyakozás inkább csak várakozás a hiány bárminemű betöltődésére (*Létkép-hiány, Suttogó, Miért?*). A hiány tárgyának definiálhatatlanságából fakad, hogy a lírai én ezt ebben a kötetben is csöndmetaforákkal próbálja megragadni, kifejezni. A ciklus második részét, mondhatni, csöndversek alkotják, a csend fogalmának meghökkentő képi és hangzásbeli megtestesülései (*Csönd-dúdoló, Csönd-sor(s)ok*). A sokrétű, komplex képi rendeződés és hangzás performatív erejű összjátéka érvényesül ezekben a versekben, és úgy tűnik, a szerző célja itt sokkal inkább egyfajta erős hangulatiság létrehozása, mintsem a versek fogalmi síkon való megfejthetőségének a biztosítása. A csöndvariációk száma szinte végtelen, a motívum a cikluson végigvonulva folyamatosan újakonfigurálódik. A csöndben tud megtörténni a befelé figyelés, az érték keresése. A csönd magában hordozza a hiányt, ugyanakkor a hiányból fakadó fájdalom feloldásának tere is egyben, ez utóbbi két ellentétes tartalom a kötetben gyakran egymás mellett, egymással összefonódva jelenik meg: „– a szemfenéken hiány hálója leng – / (...) osztozunk mi akarva-akaratlan / ködbálák mélyén a fényeken?” (*Ködbálák*) Fény pillog a ködben, de a fény ködbálák alatt rejtőzik – azaz érték és hiány egyaránt, egymáshoz képest egyenrangúan jellemzi sorsunkat, s hogy éppen áldás vagy nehézség az osztályrészünk, a két minőség véletlenszerű, tőlünk független, sorsszerű változásából fakad.

A ciklus és maga a kötet istenkereső versek sorával zárul. A múlt és a jelen számbavétele után a lírai én akaratlanul is a jövő felé tekint. Az Isten figyelmére, kegyelmére való vágyakozás gesztusa jellemzi az utolsó verseket (*Közérzet, Megérzés*), főként a két gyermekhangon megírt kívánság-verset (*Angyalváró, Karácsonyváró*). A *Kívánságok* című záróversben a szerző Istenhez intézi újévi kívánságait, és a vers végén megbontja a műfaj hagyományos tartalmi struktúráját egy egészen szokatlan dolgot prioritizálva: „Jut eszembe, / nézz be bátran / a lelkembe: / ott vagyok-e, / vagy hiány-

zom? / Várj, míg magam megtalálom.” Az önazonosság elvesztésének fájdalmát és az önkeresés kísérletét állítja a szerző a legfontosabb kötetbeli pozícióba, a végső vers zárlatába. Az én eszerint egy folyton keresendő konstrukció, az istenkeresés pedig a szubjektum számára önmaga keresése elsősorban. A kötetkezdő verssel összevetve kirajzolódik, hogy a nyelv és a költészet ebben az öndefiníciós folyamatban elsődleges eszköz a lírai én számára. Versei révén keresi önmagát, régi és új mivoltát, és a költészetben véli megtalálni ehhez az utat. A *Ködbálák* cím és a borítón szereplő Monet-kép ilyen értelemben találóan jelöli meg Cseh Katalin kötetének lényegét: a lélek fényeket rejtő ködbála – örömet és bánatot, bizonyosságot és bizonytalanságot, tartalmat és hiányt sűrít magába, gyógyító rejtelembe, sejtelmességbe, titokba burkolva. A szerző a ködök alján rejlő fényt, az önazonosságot, lelke dirib-darabjait kutatja. Ehhez a kereséshez a nyelvet, a költészetet használja, és örömet leli abban, hogy minduntalan be kell látnia: fejtegetni igen, de végleg megfejteni nem tudja a titkot. Hiszen a lélek és a poézis egyaránt kiapadhatatlan.

Kálnoky László

(1912 – 1985)

MÉREGGYŰRŰK

„Giving more light than heat, extinct in both”

Ostoba tűzvész, szinte semmiért
támadt háború, értelmetlen ostrom!
Ciberén élni, szerzetesi kosztón,
elképzelt mámor reményeiért...

Felforralja, majd lehűti a vért.
Faköponyegbe kényszerít a posztón,
örök őrt-állásba. Részekre foszlom
egy rögeszméért, mit más meg nem ért.

Vár a mélység, az ösztönök homálya:
fehér láng lebben vagy patyolat-ing?
Ökölrel döngetsz egy vakablakot.

Rőzsét gyűjtesz, hogy lobbanjon a máglya,
s azt kell látnod, hogy „több világa, mint
melegje, és kialszik, míg rakod”.

„As doth the raven o'er the infected house”

El nem hessenthető, konok madár,
meg nem történt dolgoknál szemtanú,
szárnycsapásától éled a gyanú,
minden csípése egy csipet halál.

Rovarmadár, undok madárrovar,
zümmögve röpdös, vagy vijjogva száll,
fullánkcsőre orgyilkos hajlamú,
eszünk veszi, gyilkolni felloval.

Hajlékába nem hívja senki be.
Dülled szemepárja skarlátvörös,
szárnya sötét lebernyeghez hasonló.

Szívek véréből él, de nincs szive.
Pestises bűzt kavarva úgy köröz,
„akár fertőzött ház körül a holló”.

„That ebb and flow by the moon”

A mérgezett seb nem gyógyul hamar,
a mérges mag kihajt a parlagon,
az önmagával küzdő fájdalom
kígyó, amely saját farkába mar.

Szélfúvásra megzörren az avar,
mint suttogó hang, mely ha rágalom,
ha igazság, egyképp kínpadra von,
kétséges, mit leplez le, s mit takar.

Ingovány ez, hol eltűnik a gázló,
s fejünk fölött, egy rossz lépésre már,
buborékot vet a forró iszap.

Megfojt a sötétlő-sűrűn szivárgó
tisztátlan vér, a kóros tengerár,
„mely holdjárás szerint árad s apad”.*

NÉVJEGY

Van a kert. Ahol minden magától
eltekődő. Az elmélet is.

A kertben néha én is ott vagyok.

A saját elméletöm nem mindig
magától eltekődő. Talán ezért
incol.

Vegy kg 2.

Lapunk állandó támogatói:

Aranka György Alapítvány, Nemzeti Kulturális Alap,
Communitas Alapítvány, Bethlen Gábor Alap

nka
Nemzeti Kulturális Alap

A szerkesztőség székhelye: Marosvásárhely, Tusnád u. 5. sz.; Postacím: 540027 Târgu Mureș, str. Tușnad 5, vagy Of. P. 1. C. P. 89; Telefon: 0040-(0)365-801946; E-mail: lato.szerk@gmail.com; Kiadóhivatal: 540028 Târgu Mureș, str. Primăriei 2. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Nyomta az Alutus Rt., Csíkszereda. Igazgató: Hajdú Áron. Belföldi előfizetés egy évre 96, fél évre 48, negyedévre 24 lej. Előfizetéseket a szerkesztőségben vesszünk föl.

ISSN 1220-5982